

57.

Rath 54.

Inches
Centimetres
TIFFEN® Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

AZ SACRAMENTOMOKrol in genere.

ES KIVALDKEPPEN AZ Vr Vachoraiarol valo kőniuecſke melben kerdezkedeſeknek es feleleteknek formaiaban, az kereſztyeni tőkelleres es igaz vallas, az VR Chriſtuſnak teſte etelenek es vere italanak igaz ertelmeről, be foglaltatik: es minden rendbeli teuelgyeſek ellen, ſzent iraſnak igaz magyarazattal valo helleiuel megh crőſsittetik.

PATHAI ISTVAN, PApai Prædicator altal.

ANNO M. D. XCII.

AZ SACRAMENTOMOKrol in genere.

ES KIVALDKEPPEN AZ Vr Vachoraiarol valo kőniuecſke melben kerdezkedeſeknek es feleleteknek formaiaban, az kereſztyeni tőkelleres es igaz vallas, az VR Chriſtuſnak teſte etelenek es vere italanak igaz ertelmeről, be foglaltatik: es minden rendbeli teuelgyeſek ellen, ſzent iraſnak igaz magyarazattal valo helleiuel megh crőſsitte-tik.

PATHAI ISTVAN, PApai Prædicator altal.

ANNO M. D. XCII.

Participatio quæ cũ Christo quomodo sacra,
Cœna pio populo sumpta salubris erit,
Papæ missa ruit. Brenticq; sinusi- ripto
Concidit hoc. Luci tempora iam redeunt.
Huic licet infesti sint multi vana sequentes,
Sed laudes Christi secula nulla silent.
Mactẽ animo Stephane tãto te lumine præbe.
Nemo erit hanc laudem qui tibi prærripiat.

Varietas cænæ tenebris operta
Iam diu, surgit redeunte sole.
Grata canat plebs domino benigno.
Carmina laudum.

Stephanus Beithe Superat,

Author.

Liber, inuicti suffultus robore regis,
Regis & ad populum viua lucerna pium.
Liber, & redeas auido cum fœnore nobis,
Est laterna viæ nam Deus ipse tuæ.

RÁTH GYÖRGY KÖNYVTÁRA

AZ TEKENTE-
TES ES NAGYSAGOS

Enningi Teőrők Istuannak, Hunyad varmegyenek őrčkős Ispannyanak, az Christus Iesus anyaszent egy hazanak, Isten vtan otalmazoianak: Istentűl Christus altal kegyelmet, bekeseget, es minden dolgaiban tiztessęges elő meneteli kiuan, mint kegyelmes vranak es kegyes patronussanak.

AZ THE NAgysagod kegyessege es az Isten igeie hez valozẽ relme, mely az te nagysagod kegyes Zűleibenis vralkodot, ez kiuűl tőb bizonyos escl tauoztat hatatlan okok,

Az indi-

inditottanak, Kegyelmes Vram, engemet ez kicsin Könyueeskenek irasara. Mely okok közzül elsöaz Szegeny Magyar nemzetnek, föképpen ide az miföldünkre valoknak, nyomorult es fogyatkozot allapattyanak meg gondolasa, es azon azon szivemnek gyakorlatossaggal valo zanakodasa. Mert miulta engemet az feölseges Vrlsten ez papai anya zent egy hazba valo vigyazasra es szolgalatra. The N. io akarattyaból Maytheni Laszlo Vramnak, ki az idöben Papai fö Capitan vala, töredekedese es az vitezleö Huszar Peter Vramnak faratsaga altal, behozot. Kinek immar imhet egez eztendeie vagyon, dicsiret

az

az Istennek : Sok vizza vonast, sok egy maskőzőt valo egyenetlenseget lattam az körőztyeni gyülekőzetben, mely vizza vonasok egyenetlenségek nem ez vilagi el mulando dolgokban, hanem az Isteni tizteletben vannak, mely dolog es kar anniual nagyob ez vilagi karoknal az menniuel dragab az lelek az testnel.

Vralkodik vala nemely tanitokban az bűnről valo hamis velekedes, kiuel azt tanittok hogye az ember allattya zerint bűnből allyon: de ezt az kegyelmes Vrlsten ez mi tartomanyunkban le nyomta es el előndezitette: ne mellyet ennek hirdetőbē megterituē, ne mellyet zam ki veteste bocsatuan A 3 va-

Vagyon meg ez kűűűlis egy nihany dologrol valo egyenetlenseg köztünk, ide ez mi földünkre es tartomanyunkra valo gyülekezetek közöt mondom, vgy mint az prædestinatiorol, az Zentekneк neuekre az regi papaktul rendelt Innepeknek megh Illeseről, es az ki mind ezeknel nagyob, az Sacramentomokban valo ceremoniakrol es Vallasrol, fökeppen peniglen az Vr Vacsoraiarol. Terhesb egenetlensignek es karos b vizza vonasnak ebben valo vizzalkodast, az egyeb rendbeli vizzalkodasnal mondõ mertez mint az fene az sebet touab touab ezi, zintin vg az kereztyeni gyülekezetben valo vrak közöt,

tani-

tanitok, nemes nepek kőzőt, es az zegeny kőſſeg kőzőt, vegetlen gyűlőſegeket, egy mas ellen valo zidalmakat, karomlaſokat, verſengeſeket es az Iſteni tiztelетben valo paàrt űteſeket nemz es zerez naponkent: ki miat annira iutottunk, hogy ſem atyafiui zeretet kőztűnk nincſen, ſem az Iſieni tiztelet es felelem erdeme es meltoſaga zerint valo bocſűletben nem kezde lenni. Mondom kegyelmes vram ezen valo banatom es zorgalmatoſſagom inditot erre elſőben: Mert noha iduőzitőnk azt mondotta hogy igen zoros vta vagyon az eletnek az vezedelemnek vta penig igen zeles, mert ſokan iariak azt; mind az altal megis az ze-

geny kőſſeg, mind halalig oda haiol es az ű nagy tudatlanſaga miat azt dicſiri az mely fele tőb ben vannak: az ſokaſagtul veuen bőcſuletet es itiletet az igaſſagra.

Mely velekedes nem ollyan igen nagy cſoda az tudatlan kőſſegben, mint az magyar iras oluaſo nemes Vraimban, kik kőzzűl ſokan vannak ollyak kik az kőſſegnek itileti zerint teznek az igaz vallaſrol itiletet, es azt zamlallyak, mellik vallaſon vannak tőbben mellieknek vannak nagiob es maga birob partos, Holot Moyſeſnel illyen nyluan valo parancſolattya legyen errol az Vr Iſtennek: Non ſequeris turbam ad faciẽdum malum, Exo. 23.

nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ: az az, ne kőuesseg az sokasagot gonossagnak cselekődetiben; se az itiletben az tőb reznek ertelmeben meg ne nyugoggyal. Vallyons ez illyenek kik az teknőbe őntőt vizhez hasonlatos itilettűl viseltetnek mit itiltenek volna regen az kerez telő Sz: Ianos tudomannya felől, az Christus es az ű Apostalinak tanitasok felől? bizonyara ha igy kellene itilni felőle ezeket hamisnak kellene mondani, mert akkor az Sidoknak es Romaiaknak hitőken tőbben voltak, hogy nem mint az Christus hitin, tauul legyen az. Inkab igy itillyűnk felőle hogy az igassag [illegible]nely fel nel

vagyon, vagy tőb vagy kevesseb annak ſerege, vgyan az melle allyunk, nem az ſokaſag muratya azt meg, hanem az Prophetak es Apoſtaloknak iraſa.

Maſodzor, Indittattam, (latuan enniſok egyenet lenſeget es egy más ellen valo, nigerlődeſt, mind tanitok ſ/mind halgatok közőt) az Iſten lőlkenek ẽztekeleſeből. ki gyakorta az en lőlki iſmeretemet erre ingerlette, imez Irasban valo Parancſolatinak altala. Hallade te, vgymond az Vr, ki az Sionnak Euangelizalz, nagy magas hegyre meny. fel, es igen nagy torokkal ki alcs te, ki Hieruſalemnek hirdetz őruendetes izenetet. Mint az trombita fel magaz-

Eſa. 40. Eſb. 58.

tald

tald az te ʒodat, meg ne ſzũnnyel, hirdeſſed az en nepemnek vetkket, es Iacob hazanak az ũ bũneit ki ki alcſad.

Embernek fia cõr alloua tettelek en tegõdet Izraelnek hazaban, hogy te halgaſſad az iget az en ʒambol es hirdeſſed ũ nekik entũlem. Ha en az hitõtlen embernek mondandom halalnak halalaual halz, es te megh nem hirdeted neki es nem zolaz nekie hogy az ũ hitõtlenſegenek vtarol el terien es ellyen: az hitõtlen az ũ alnokſagaban meg hàl. az ũ veret penig az te mar kõdbol kerem elõ. Ha peniglen te megh mondandod az hitõtlennek, es ũ megh nem terend az ũ hitõtlenſegebõl, es Iſten Ez. 3.

ſtentelenſegenek vtat el nem hagyangya, ű az ű hitőtlenſegeben meg hal, te az te lőlkődet megh mentetted.

Mat. 10. v 27. Iſmeg az mit en tinektek titkon mondottam, ti azt nyluan hirdeſſetek es az mit fűletekbe ſugram az hazaknak teteien prædicallyatok Igen ez tekelt amaz

1. Cor. 9 Apoſt. mondaſais: Væ mihi, ſi non euangelizauero, neceſsitas enim mihi incumbit, az az, iai ennekem hanem euangelizalandok, mert nagy zűkſeg kezerit. Enni nyluan valo paranesolati ellen az vrnak, micſoda ziuel tuttam volna el halgatni, az teuelgeſeknek ſzeműnk latara valo gyarapodaſat? Iollehet forgot, vram azis előttem,

hogy

hogy en: meg elegeggyem aual
az mit ez egy gyulekezetben
tanithatok, de mas felől az iras
megh elébe került ezt mond-
uan: maledictus qui facit opus
Domini fraudulenter Iere: 48. Deut 6.
atkozot az ki az vrnak dolgat v 5.
elalardul eleleközi, es, ha Istene Mat. 22
det szereted, tellies Sziuedből v37.
esminden erödből szeressed ne Luc. 10.
elsak rez szerint. v 27.

Hozot erre harmadzor sok kereztyen attya fiaknak, kik az Sacramentomokrol valo prædicatioimat hallottak, regulta fogua valo vntatasok es kereseк, ez mellet vgian ez en mi gyülekezetünkben valo iras oluaso kereztyen atyankfiatiis instaltanak hogy ki adnam sok zegeny egy

igy

igyűeknek meg vilagosittasara: Kereztyeni buzgosagbul indultattanak, io dolgot kiuantanak, es tiztemre emlekeztettenek, engednem kellet nekiek ebben, remensegemis vagyon az en Istenemben hogy heaba né lenne, az valaztot hiueknek serege kőzőt ez kőnyuecske.

Negyedzer indittattam innenis erre, hogy az Igasságnak ragalmazoi es karomloi, kik igen el arattanak ez mi földünkben es nemzetségünkben, megh latuan az igasságot, vagy megh zűnnenek, auagy az vilagossagot nezuen es kemenyeduen at tul mint az Saar az napnak melegetűl, annalis inkab ki ielentenelek magokat. Az Istennek va-

Valaztotti penig latuan az mi igaz vallasunknak tiztasagat, ne hinnenek ennek vtanna az minket karomlok bezedenek, delenne mit mi felőlünk felelniők, ű ellenek.

Irtam peniglen magyar nyeluen, es igen parazt bezedekkel, csak az szegeny kőssegnek es nemely gyönge magyar iras oluasoknak keduekert, nem igyekeztem semmit az Szonak bőlcsen es kőtelessen valo formalasara, mert lattya az Vrlsten semmi magamra nező dicsekedest nem keresek ebben, hanem csak az mi megh valto vrunk Iesus Christusnak tiztesseget es az ű anyasz, egy hazanak epületit, az melybe engemet ű főlsege mun-

kasul

Kaſul es zolgauul hiuot. Az kiknek azert mellyeb dologra vagyon kiuanſagok azok vagy az deak irasban az bőleſ Doctoroknak iraſat oluaſſak, auagy ha magyar irasban ekeſſen es meſterſiggel formalt zolaſnakmog gyat kereſik, talalnak arra valotis, el mehetthnek ez mellet hag gyanak bekeſiggel nekem alat iarnom es az kildedekkel ballag eſalnom, az kiſdedeknek irtam, az ſzegeny es vekony el mekkel akarok bezelgetni.

Ehez haſonlo irgalmaſſagot es io gondolatot latunk, egyeb nemzetſeg kőzőt valo tudos em berek nekis iraſokban: kik az ű nemzetſegekhez valo zerelme ket, hazaiokhoz valo halaado

vol-

voltokat euel ielentik, meg, hogy az Sz: iraſnak minden titkait, az ű tulaidon nyeluek zerint magyarazzak es iriak meg nekiek, hogy az mitregen az Iſten akarattyanak es iſmeretinek ertelme felől csak hirrel hallottanak, azt immar vgyan meg tapaztalnaiak es zemekkel latnaiak, es bennek veghez menne a maz mondas: erunt omnes docti à Deo. Igy eſelekőttenek az egh alat minden nemzet ſiggel az ű köztők valo tudos emberek, mint kiualtkeppen az nimet orzag belieknek iraſokban meg teczik, hol meg az kiſdedekis az Iſteni dicſireten tanulyak az zolaſt, es nem kűlőmb mint ha az Iſten menybol kezẽ Io. 6. Eſa. 54. Hier. 32.

fognaia az kildedeket es iarni tanitanaia uket.

Hogy penig mi közöttünk az zent iraſnak mi nyelüunk ſzerint valo magyarazattya, ritkabban talaltatik hogy nem eġyeb nemzet ſiġnel. ez nem attul vagyon, hogy az Iſten minket nëkeduellene ſkegyelmét nem nyuitanaia, es vilagoſito ayandokiual meg latogatni nem akarna, Hanem ez az mi nemzetſegünknek reſtſegetül es foſuenſegetül vagyon, mert ſem vri renden ſem polgari renden nem kezdenek talaltatni, kik Scholakat epetenenek es ſegittenenek, io nemes erkülcſü es eles elmeiü ifiakat valogatua idegen orzagokban tanittatnanak

nanak, kiki mind csak ebekre lo-
uakra maga torkara uisel gon-
dot, az Isteni tizteletre ra sem
tekintnek, csakaz Isten az ũ io
voltabul adogat kőzinkbe ta-
nitokat, minden erdemũnk fő-
lőt.

Irtam ez kőnyuecskeben in-
genere az Sacramentomokrol,
mas rezben kiualt keppen csak
az vr vacsoraiarol, kerdezke-
deseknek formaiaban hogy kőn
iebben akar kys ezebe vehese
ertelmeth.

Akartam penig the N.
mint igasságnak patronusságnak
neue es otalma alat ki bocsata-
ni, hogy az mitkeppẽ Az Chri-
stus IESVS nak Serege N.
minden iozagaban az N. otal-

ma alat nem kűlomben mint e-
dős Daikanak kebeleben nyu-
gozik, vgy nyugoggyek N.
otalmaban az Istennek igeiene-
kis igaz értélme Meg hallotta
ebben the N. sokkiralyoknak
allapattyokat, hogy az kegy-
elmes Isten azokat hatra hagy
van az, ű sereget the N. iozaga
ba zallitotta le az ualaztot hi-
ueknek gazdaiaua tette N. őrül
raita az egez kereztyenseg min
den helekeu hogy the N. Isten
oly sziuel aiande kozta meg,
kiuel az Isten nepenek otalma-
zasanak heuet hideget őrömest
zenuedi N. nezuen mindenek-
ben csak az egy Igassagra.

Touabba kegyelmes Vram
ez kicsin irasocskaual akartã the

Nag-

N. mint kegyelmes VRAM nak, valami rezeből meg halalni, en hozzam sokkeppen meg mutatot io voltat, kerem N. hogy the N. vegye io neuen tűlem, nem az irasnak kicsin voltat hanem maga kegyelmessegenek mi voltat es az materiat meg tekentuen.

Az mennek földnek teremtő Istene the N. tarcsa meg sok ideig es őregbecse az ű szent lölkenek aiandekit the N. hogy mint eddig, vgy ennek vtannais, leheссen the N. az Christus Iesus anyas zegyhazanak io es gonduiselő otalmazoia. Tamazzon az Vrlsten az the N. maguabol oly őrökősőket kikre ismeg az ű seregebē valo

Gaz dalkodaſt bizza: Es aggy on az ſeregeknek vra the N. teſti lölki oolgaiban, tiztelleges elő menetelt es ellenſegi ellé diadal mat, AMEN. Költ Papan te N. varoſabon CHRISTVS vrunk ſzületeſe vtan 1.5.9 2.ez tendőben. Mind ſzent Hauanak őtődik napian.

The N. alazatos
Prædicatora.

Pathai Iſtuan

MICSODA AZ SACRAMENTVM?

Az Sacramentum ſemmi nem egyeb, hanem az eleő Iſtentúl az anya ſzent egy haznak adattatot rend tartas, mellyet az kegielemnek igireti melle ez vegre adot az Iſten, hogy ez igiretnek az kik hiznek, azok előt lathato ielúl zalagul es bizon ſagul legyen mely altal inkab meg erőſőggyek ez hit, hogy az kegyelem auagy az Iſtennek kőteſe, es minden iouai valamellyek az kőteſben igirtettenek, nem cſak egyebre neznek, hanem ſzemely zerint mindenekre, valakik á Sacramentommal az Iſten fianak zerzeſe ſzerint elnek:

AVAGY: Az zent Agoſton doctor de finitioia ſzerint: Sacramentum eſt inuiſibilis gratiæ viſibile ſignum, Az az, á Sacramentom az lathatlan Bonif. 2 lib. de ciuit. Dei. 10. & Epiſto. ad

tatlan kegyelemnek lathato iele, Mert ha az Sacramentomnak valami hason latossaga nem volna ahoz, az minek ú Sacramentoma, altalan fogua Sacramentom sem volna.

Az Sacramentomnak igeie penig tizta deak ige, es annit tezen mint szent dolognak emlekezeti, auagy szé-siges dolognak iele: kiről SZ. Auguſt. igy zol: sok dolog volna, vgy mond, az ieleknek külömbözesiről disputalni, mely ielek mikor az Isteni dologra neznek, Sacramentomnak neuezetnek.

Ad Boni Ep. 23.

Brent. de pass. chri: Com. in Luc: Signaculumnak, az az pecsetnek neuezi.

AVAGY. Az Sacramentom az Isten közöth es az örök eletre az Christusban el valaztot hiuek közöth valo köteſnek auagy frigynek Iele, erősſige, bizonſaga es pecseti: Gen. 17. Rom 4. Az Abraham vette az frigynek ielet, az hitben valo igaſſagnak Pecsetit.

Mind ezekből azert ezedbe veheted hogy az Sacramentom ſoha nincs

ú elő

ů előtte iaro igiret nekůl, sőt inkab az igirethez neminemü bizonsag es erősseg gyanant adattatot: ez vegre, hogy az ů előtte iaro igiretet meg erőssicse mi előttünk es bizonyossa tegye.

Az Sacramentom azigiret-hez erős siggyanant adatot.

Illyen modon penig az feőlseges Isten nem oknekůl cselekődik, hanem az mi kesedelmes es gyarlovoltunknak gyamoli sagara nez ebben.

Azert mondom penig hogy mi előttünk teszi az Sacramentom bizonyossa az igiretet: mert az Isten es az ů igireti mindenben tőkelletes, erős, allando es igaz ü magaban, minden kùlső erőssites es bizonsag nekůl: Ennek okaert nem az vegre atta Isten az Sacramentomot, hogy az ü igeiet erőssicse meg, ki â nekülis igaz es ereős, hanem hogy az mi hitünketh az ü igiretinek be fogadasahoz alkolmatosbba es erősbbe tegye. Mert az mi hitünk oly nyomorult, győnge es kicsin, hogy ha mindé felől tamaza nem

Az mihi tünkrü magabá igen gyarlo es erőtelen.

leend, el haiol, tantorog es ſzinten el logyatkozik. Euel azert az vr Iſten az mi győngeſegünkhoz lattatik ala hailani, es velünk neminemü modon ballagni, mint az anya mikor az ü gyermecſkeiet kezen fogia, iarni tanittya, hozza haiol es annak gyöngeſegehez ſzabia es formallya az ü iaraſat

Vilagoſito pelda.

PELda. Te tőkelletes es igaz mōdo. ember leuen ha igirz valami nagy dolgot oly embernek ki teneked nem hihetne, zalagot acz ü neki, ki nala emlekeztető ielül legyen, az te igiretedről: Euel az te igiretedet ü nala erőſſited meg, es az ü, te igiretedben valo hitit batorſagoſba tezed. Igy az minden hato Atya Iſten igirte minek ünk attais az ü ſz. fiat, es aual egyetemben minden iouait, kinek igiretiben es adomannyaban hogy az mi gyarlo hitünk erősb legyen, az Sacramentomokat atta, hogy azok altal emlekeztetnenk az ü igiretinek tőkelletes

tes be tellye ſedeſerôl. Az Iſten igaz ſzent, io es tôkelletes fôlſegh, nem azert aggia az Sacramentomot hogy magat erôſſecſe vele, hanem hogy te gyônge leuen az ú igaſſagos igireti melle valtozhatatlan hittel fel fegyuerkôzheſſel. Errôl mongya Chryſoſtomus: ha te, vgymond, teſtnekúl volnal, mind ezeket az ieleket az vriſten, tiztan nyluan, mezitelen atta volna, miuel hogy penig az teſthez ſatoltatot az te lôlkôd, az hittel meg fogando dolgokat teſti erzekenſig alá vettetet dolgokban aggya elôdbe. Hom: ad pop. An: 60.

Ki Szerzette az Sacramentomot?

Az ki miuelúnk az mi bú ne inknek bocſanattyafelôl frygiet kôtôt: az ki nekúnk az ú orzagat aianlotta: az ki irgalmaſſagat reank araztotta. Mert ualaki az igiritet tezi, az Zalagotis, az ielt es pecſetet vgyan

azon aggya. Mint az mely kiraly iozagot igir auagy aad valakinek, leueletis vgyan azon kiraly aad neki rola.

Kicſoda az aki minekvnk ezeket igirte es atta?

Az mindenhato fölſeges Iſten, ki alatban egy ſzem elybé harom, Atya-Fiu es ſzent Lelek, es ſzerzette azert az Sacramentomot. Mert mi keppen egy feiedelem adomannyarol nem adhat az maſik erőſſitő zalagot. Igy

1 Regula Semmi teremtet latnak nincſen meltoſaga ſacramentom ſzerzeſre

nincſen hatalma ſem meltoſaga ſemmi teremtet allatnak Sacramentom ſzerzeſre. Ez penig mi nekünk elſeő regulank legyen az Sacramentomnak meltoſagarol.

Hogy hogy mondal?

Azt mondam, hogy valakinek tu laidon

laidon hatalmaban vagyon az bűnnek bocsanattya, es az iduősségnek megadasa, csak annak vagyon meltosaga az sacramentom szerzesre. De az bűnnek bocsanattya es az iduősségnek megh adasa, tulaidonkeppen csak az elő Istennek vagyon kezeben: Azert az Sacramentomnakis csak ű szerzője. Kiből ezedbe veheted hogy valamit az emberek gondolnak es szereznek (az mi nez az iduősség es hitnek dolgara) abban semmi nincsen Sacramentom sem mondathatik igazan Sacramentomnak.

Csak Istennek vagyon sacramẽtom szerzesre melтosaga.

Masodik regulank azert legyen, az egez kereztyensignek ertelmeuel megerősitteter igasság: Extra vsum diuinitus institutũ nihil habet rationẽ sacramenti. Az az, az Istennek szerzese szerint valo rendtartasnak kiuűle, semmi rendbeli dolognak nincsen sacramentomi meltosaga,

II. Regula.

AZ SACRAMEN.

Hany rendbeli Sacramentomot ſzerzet az Vr Iſten. vilag kezdetitwl fogua az w nepenek?

AZ ket Teſtamentomnak ideiehez kepeſt ſzoluan: ket rendbeli Sacramentomot ſzerzet Iſten az ú nepenek.

Elſeő rendbeli Sacramentom nez az o teſtamentomra. Maſik rendbeli Sacramentom nez az Vy teſtamentomra. Az elſő rendbeli Sacramentom zolgalt az Chriſtus meg ieleneſenek előtte, az hiueknek.

Az maſik rendbeli az Chriſtus meg ieleneſe vtan zolgal az hiueknek mind vilag vegezetig.

De it ezedbe vegyed: mikeppen hogy mind az ket teſtamentom azon egy Chriſtus Ieſuſnak vereuel pe-

pecseteltetet es erősittetet meg: azon keppen mind az ket Testamentomnak ideieben valo Sacramentomoknak azon egy ereiek es termezetek vagyon. Mint szent Pal bizonittya 1. Cor. 10. Tuttotokra akarom, vgymond, attyamfiai adni, hogy az mi atyaink azon egy lölki etelt ettek mi velünk, es azon egy lölki italt ittak mert iznak vala az üket követölölki küziklabol, az küzikla penig az Christus vala.

Minden rend es idő beli sacramétomoknak azon eg ereiek es melto sagok vagyon.

Ezent bizonittya szent Agostonis, monduan: azok az Sacramentomok az Istenben különöztenek, de az iegzet dologban egyenlők.

Trac, in Io: 26.

Hany Sacramentom volt az o testamentomban?

Egy nihany Sacramentomot talalunk az o testamentomban, kik köz-

I. zûl eggyik az egezlen egetendô aldozat volt kit holocaustumnak hinak, az tôb peldazo aldozatokkal egye-
II. temben. Masik, az kórnyûl meteles.
III. Harmadik, az husueti barannak ete-
IIII. le. Negyedik az puztaban valo kû szikla, melybôl Moyses ideieben az
V. Sidok iuanak az puztaban. Eôtôdik, az manhu kit az iras Angyali kenyernek mond.

Ezeket mind Isten ûnôn maga szerzette es Parancsolta, az Christus testben megh ielenesenek elôtte valo atyainknak: remensegeknek taplalasara es hitôknek erôssegere. Leuit. 1. 2. 3. &c. Gen. 17. Exo. 12. Num. 21. Exod 16. & 17.

Azt mondad ez eleôt hogy az Sacramentomoknak egy ereiek es meltosagok vagyon? V.

Vgy mondam: mert ezeknek ez Sacramentomoknak mindenik testi, lathato es tapaztalhato iel volt lele, volt penig mindenik az iôuendô christusnak, zalaga volt az Isten igiretinec pecseti volt az valaztoth hiuek hitinek,

Hogy az Sacramé tomoknak egy ereiek volt annakertel ni.

Mimodon?

Im meg mondom csak ved ezedbe: Az Isten paradicsomban Adamot megh vigaztala es igiretet tenneki, hogy mind bűnet megh bocsatanaia s mind ellenseget megh rontanaia, monduan: Azzonyallatnak magua meg tôri az kigionak feiet. Ez igireti melle az Vr Isten az aldozatot rendelte vala az embereknek fiai keôzi ben, mely aldozat Sacramentomvolt vilag kezdetitûl foguan az Christussig. Ebben az Sacramentombanazt ielentette es peldazta az Vr Isten, mi-

Gen. 3. Azaldozatnak Sacramé tomo.

nemù

nemű fegyuerrel tőrneie meg az az-
Heb.8.11 zoniallatnak magua az kigyonak fei-
12.14.9 et, tudni illik az ű tulaidon teſteben
19.20,28 valo aldozattyaual halalaual vere hul-
13,11. 12. laſaual es fel tamadaſaual. Heb. 7. v.
27. 28.

Az ſzent atyak aldoztanak, es az aldozatnak egeteſenek es vere hinte-geteſenek peldazattyaban az Chri-ſtus aldozattyat remenſiggel vartak, hitőkkel vgyan meg fogtak es be ol-
Heb.11. tattanak az Chriſtusban. Ez hitben
4. ki muluan nem kűlőmb volt allapat-tyok, mint ha vgyan Chriſtuſnak őle-ben aluttanak volna el.

Ezt teſtben cſelekettek, hittel le-lek ſerint az Chriſtus teſtet ettek no-ha meg ingyen ſem ſzűletet volt. Er-ről mondgya ſz. Pal. 1. Cor. 10. Az atyak mi velünk azon egy lőlki etelt ettek, es azon egy lőlki italt ittak.
Gen. 15. Abrahamot hozza fogada igire-tet ten neki, hogy meg ſokaſittya az

ű mag-

ű maguat,es az ű maguaban megh akarna aldani minden nemzetſigeket. Ez az Iſten igireti es frigye Abrahamhoz es az ű maguahoz, az Iſten ha ſemmi ielt es erősitő zalagot nem adot volnais Abrahamnak,vgan meg tellyeſitőtte volna igiretit. De Abrahamnak gyönge voltat akaruan meg erősſeteni ez igiretben : parancſola az kőrnyűl meteleſnek Sacramentomat, hogy az igiret mellet lenne peceſetűl, ielűl es emlekeztető zalagul. Abraham ez Sacramentomot cſelekőtte es minden ű haza nepe,az vrnak parancſolattyabol (Gen. 17.) illyen hittel es remenſſiggel, hogy az ű maguaből aggya meg az Chriſtuſt, ki megſzabaditanaia nepet vezedelemből. Math. 1. Igy ette hittel az iőuendo Chriſtusnak teſtet,es itta az ű veret,noha teſti ſzaia mezzeuolt tűle, de az ű lőlki foga, az igaz hit ette Chriſtusnak teſtet, ki ez let dolog

Mivegre Iſten az kőrnyűl metelkedſnek Sacramẽtomat.

vtan

vtan szűletet ez vilagra ezer kilencz szaz es tizen ôt eztendôuel.

Az igaz hitnek kezei mezze ernek.

Laſt meg it es tanuld meg mely igé mezze el ernek az igaz hitnek kezei. Ezert mongya ſz. Pal Apoſtal az kôrnyűl meteleſt hitbeli igaſſagnak pecſetinek. Rom. 4. Az Iſten ű maga ű frigyenek es ű frigye ielenek neuezi ezen Sacramentomot, Gen. 17.

Az ſacramentom Iſten frigye, es az frigynek iele.

Az huſueti barany etelenekis ezen ereie es melto ſaga volt. Az Iſten az ű nepet megh akara ſzabaditani az AEgyptomi rabſagbol, mely teſti ſzabadulaſok amaz ôrôke valo Karhozatnak rabſagabolis ûket megh ſzabadulandoknak ielenti vala: mely karhozattul, ki altal es mi modon lenne az Szabadulas, az huſueti barannak, eteleben megh ielente nekik az Iſten.

Peſak.

Oly idôben paranczola meg ôlni az barant, az mely idôben, iôuendôben, az Chriſtusnak megh kel vala hálni az Iſten decretoma ſzerint, az mi bûne

inkert

Inkert. Pogacſa kenyerekkel hagya enni vád ſalyatával egyetemben, palczaiok kezekben leuen, ſaruiok labokban, es hogy ſietue enneiek megh parancſola. Az aito ragaztokátis megh hintete vérével annak egezlen kelle meg enniek: es ennek Vtannia meg parancſola hogy minden ezten-dőben arra az napra őzue gyúlnenek es az Szabadulaſnak órők emlekezetire az huſueti barant kőzőnſiggel meg enneiek.

Ez á barany ez vilagi es főldi baranny oktalan allat volt, de peldazta az mi vrunk Ieſus Chriſtuſt, mint megteczik, á hol az iras, mi huſuetunknak Iſten baranyanak es vilag kezdetitűl foguan meg ölettetet barannak mongya. 1. Cor. 5. Ioan. 1. Apoc. 13 10:

Peldazta penig az Chriſtuſt illyen modon.

Az

Az barannak ẽpnek, fogyatkozas nekűl valonak, kellet lenni, Ez peldazta hogy az Meſſias az tőb embereknek nyaia es ſerege kőzzűl valo, mi velűnk nyomorult emberekkel egy termezetű, egy Abrazatu es mi atyankfia lenne, ki mindennyomoruſagokat tudna, es fel venne eröttünk: kiről ſzent Pal Apoſtol Heb. 2. Illien nyluan valo bizonſagot tezen: nem az Angyalokat vette, vgimond, fel az Iſtennek fia, hanẽ Abrahamnak maguat, honnan kellet ű neki az atyafiak hoz mindenben haſon latoſnak leñi, hogy irgalmas es hiüſeges feő pap lenne mind azokban, az mellyek Iſten elől el vegezendők volnanak, az nepnek bűnenek el vetelere.

Oluaſd meg ez melle Eſaias Prophéta iraſanak ötuen harmadik rezet, es meg latod hogy az mi vrunk Chris az tőb emberi nyai kőzzűl valo volt. Mi termezetűnk volt benne, mi Abraza-

braz atunkvolt vagyonis raita, vgyan azt dicſőitőtte megis, az á mi zalagúk Iſtennek iobian az Chriſtusnak az mi termezetűnkbol valo igaz es valoſagos emberſege. Kirol Sz. Agoſtonis mongya: Chriſto homini Deus gloriam dedit, naturam non abſtulit. az az. Iſten az ember Chriſtusnak dicſőſeget adot, de termezetit el nem vette. Epiſt. ad Dar. 57.

Zep, fogyatkozas nekúl valo, az az: bnutelen, tizta ſzent es artatlan Lenne. Az barannak touabba eztendőſnek kellet lenni: ez peldazta az Chriſtusnak mikor az aldozatra viteteik ep ideiet es tőkelletes allapattyat az mint be is tellyeſedek: mert harmincz harom eztendős koraban ſzenuede. Gal. 4.

Az eſtue idő melyben meg kelletek enniek az barant, ki csak az ſzabadulaſnak előtte vala, peldazta hogy az mi vrunk Ieſus Chriſtusnakis ez vilagnak eſtuere az az, vege fele kellene

megh aldoztatni. Ezt az eſtuelt hya ſzent pal idő tellyeſſegenek, Gal. 4. V-tolſſo időnek Heb. 1.

Egezhaz nepe ől-te meg.

Hogy egez haz nepenek kellet meg ólni es meg enni, peldazta az Chriſtu ban valo megh elegedeſűnkben valo eggyeſſegűnket kirol Sz. Paligy ſzol, Vnus panis vnum Corpus multi ſumus, az az, egy kenyer egy teſt ſokan vagyunk 1. Cor. 10.

Sótes.

Az ſűtes, az ű ſzőrnyű kinnyat es halalat peldazta. Az pogacſakenyerek az hiueknek tőkelletes es ſzentſiges eleteket, mint Sz. Pal magyaraza 1. Cor. 5. Innepet illyűnk, nem az

Pogacſa kenyer.

regi o kouazban ſem gonoſſagnak es alnokſagnak kouazzaban, de tőkelleteſſegnek es igaſſagnak pogacſaiban.

Az keſerű es vad ſalata peldazta az Chriſtusnak hiti mellet valo ſok haborulaginkat nyaualyainkat, mint ű maga Chriſtus vrunk magyaraza monduan; az ki ákár engemet kőuetni,

meg

meg tagaggya az az ű ſzaia izit, meg tagaggya magat, es vegye fel az ű kereztit es igy kőueſſen engőmet. Szent Palis Act. 14. Sok nyomoruſagok altal kel minekűnk az Iſtennek orzagara be mennűnk. Iſmeg azon Sz. Pal maſut: mindenek az kik kegyeſűl akarnak elni az Chriſtus Ieſusban, űldő zeſt ſzenuednek. Ez am á keſerű ſalata ki megh maſt ſem terhet fogokra az Iſtenteleneknek, Inkab alnak az Antichriſtus zazloia ala, hogy nem mint ebben á baranyban ennenek illyen keſerű ſalataual eggyűt. Luc. 9. Marc. 8. 2. Ti. 3.

Az barannak vere, mellyel az aito kűzőbit meg hintik vala, peldazta ezen mi vrunk Ieſus Chriſtuſnak veret, melly el minket meg valtot, meg tiztitot es meg ſzenteſt. Errol Chryſoſtomuſis igy ſzol: ſanguis ille ad primogenitorum ſalutem fuit effuſus, hic in remiſsionem totius orbis peccatorum. az az, az á vèr kiontatot az Act. 20. 1. Ioã. 3. Hom. in Matt. 86. in ca. 26.

elseő szűlőtteknek egessegekre, ez penig, tudni illik az Christusnak vere, mind ez vilag bűnéek bocsa nattyara.

Vegy ertelmet ith: Valami keppen es valamit az barany peldazot úk azt hittek, es vgy hittek az Christusban betellyesedni, az mind előttők peldaztatot. Mikor igy hittek akkor a-ual á hittel ettek az Christusnak testet es ittak az ű véret. Mi velünk egy-lólki etelt ettek es egy lólki italt it-tanak. Noha az Christus teste meg ingyen sem szűletet volt, de azert az ű hitok vgyan meg talalta, es leólkők meg elegedet abbol, noha oda az ba-ranyba nem enezet de azert az ű hi-tóknek vgyan ielen volt.

Igy mys az vr vacso raiaban ezzűk Christusnak testet, es izzuk az ű ve-ret, ki noha menyegbé vagyon, mint Sz. Pal Col. 3. mongya, es az mi ke-reztyeni hitűnknekis vallasa tartya, vgyan meg talallya az mi hitűnk, es

meg

meg elegezik abbol az mi lőlkünk.

Az puztaban valo kúſziklais Sacramentom vala, mint Sz. Pal. Cor. 10 bizonittya: peldazta az Chriſtuſt, kiert az iras vgyan Chriſtusnak neuezi. Az puztabanvalo kúſziklá.

Ebbennis ettek az Sidok az Chriſtus teſtet es veret ittak Sz. Pal magyarazza ezt igy nem en magamtul gondoltam es formaltá. Iznak vala, vgymond, az úket kóuetŏ lőlki kúſziklabol, az kúſzikla penig az Chriſtus vala. Ettek illyen hittel, hogy azt hittek hogy á mikeppen abbol az kúſziklabol italokra es moſodaſokra ki merithetetlen beűſeggel vehetnek vizet, szintin vgy az iŏuendo meſſias Ieſus Chriſtusnak, ki merithetetlen érdemebŏl elegſiges kegyelmet nyerneiek bűnŏknek el moſaſara es az ú lőlkŏk ſzomiuhozaſanak megh elegi teſere. Igy hittek Zachariasnak ideieben mint iria az Propheta: es megh nittatik Dauidnak kutfeie Hieruſa-

Zach. 13, & 13.

lemben,az az, az anya ſzent egyhaz-
ban,lakozoknak, bűnőknek es főrtel
meſſegeknek el moſaſara Sz. Ianoſis.
cap. 1.Mys vgy mond,az ű tellies vol-
tabol meritőttűnk kegyelmet kegy-
elemert.

Im hol im latod mit hittenek,es mi-
nemű ertelemmel hittek az kű ſzik-
lat Chriſtusnak lenni, Euel á hittel es
ertelemmel ettek Chriſtusnak teſtet
es ittak az ű veret. Ezedbe ved,
kerlek Iſtenert: Nem azt hittek hogy
az Ckriſtusnak teſte az kűſziklaba
enezik, auagy melleie all, vagy kűue
valtozik, mondom nem ezt hittek
nem illyen hittel ettek: Hanem az
mint megh mondàm es bizonitam
az peldazatban meg mutatot hitnek
remenſegeuel ettek Chriſtusnak teſ-
tet,es ittak az ű veret.

Az Man-narol. Az manhu auag Manna: ezis Sacra-
mentom vala, peldazta ezis az mi vr-
unk Chriſtuſt ű előttők: azt hittek

hogy

gy mint az manna az eghből Istentűl adatik, Igy az Mesias Istennek kegyelmeből, minden emberi erdemnek kiuűle adatik az mi lőlkűnknek meg elegitesere, euel az hittel ettek az ű testet, euel ittak az ű ueret.

Mondom peldazta az vr Christus Iesus testet az mi igaz es valosagos lőlki kenyerűnket, hogy az mikeppen az ű testek az mannaual taplaltatot igaz azon keppen lőlkők az Christus testeuel elne. Igy magyarazza Cyrillus doctor. Cyríl. in Ioan. lib. 3. ca. 34.

Ezen ertelmet talalod ez mannanak Ioan. 6. 1. cor. 10. Deut. 8.

Ezeketh ertem, dicsirtessek az vrnak neue, de mond meg aztis hany Sacramentoma vagyon az wi testamentomnak?

Kettő csak: Az kereztsig es az vr vacsoraia.

Houa tezed hat az sugo gionast, az vtolso kenetet, az Bermalast, az pœuitentiat es az hazassagnak Sacramentomat? hizem ezekis Sacramèntomok?

Azt mondode hogy hized? Nem iol es nem igazan hized ha vgy hized Talam el feletkeztel te io aty amfia az ide fel valo tanusagtol, a hol azt hattam vala regula gyanant megh tartanod: Hogy Sacramentom szerzesre semmi teremtet allatnak nincsen meltosaga, mint hogy az Iudósignek meg adasara sincsen hatalma.

Nem

Nem felettem el, igazlomis ez regulat, de ezeket nem teremtet allat ſzerzette, hanem az teremtő Iſten, es en azert mondom Sacramentomoknak.

Iol ertem immar micſoda tudat lanſag bantya beledet azert ercſmeg. Im ittis egy ſzep ſententiat vętek elődbe kit megh tarcſ egez eletedben.

Omnia Dei facta ſunt ſancta, ſed non omnia Sacramenta.

Az az, Iſtennek minden cſelekedeti ſzentek: de nem mind Sacramentum.

Homalyos mondas leőn ez.

Minden vilagtalan embernek homalyban all az nap, deteneked Isten kegyelmeſſegebŏl en maid vtat nitok ennek igaz ertelmere.

Akarnam hallani.

Az Istennek minden cſelekŏdeti ſzentſegeſek.

Az Istennek minden cſelekŏdeti ſzerzeſi, ſzent, tiztak esiok: mint hogy ez vilagot teremtette, megh ekŏſitŏtte, megh aldotta, hogy az embert maga haſonlatoſsagara es kepere formalta, hogy minden allatokon feiedelme tette hogy enni ſzantalā rendbeli allatokat teremtet, hogy ez vilagnak gongyat viſeli &c. Iſmegh az vi teſtamentomban, Szent az Chriſtusnak cſelekŏdeti, hogy az bolcſek kŏzŏt az Isten orzaganak vtait mutogattya hogy az vizet tizta io borra valtoztatta, hogy ſzaraz labbal az tengeren iart, hogy az ſzelekne kes az rengernek parancſolt, hogy ŏt arpa kenyerrel ŏt ezer embert meg meg elegetot, hogy az ŏrdŏgŏt mehg gyŏzte

Az Istennek cſelekŏdeti ſzamlalha tatlanok.

az kefertetnek ideien, hogyórdógót ű zót, betegeket gyogytot, hallotta/kat tamaztoth, &c. es egyeb effele fok megh fzamlalhatatlan fzent dolgokat fzentűl cfelekedet, kiknek elő fzamalafara fem nyelue embernek fem elmeie nem eleg. Hanem Dauiddal egyetemben csak azt mondhattyuk. Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum: az az, az egek hirdetik az Istennek dicsőfeget, es az ű kezeinek munkait megielenti az erőffegh. Gondolo de immar ha mind ezek az Istennek fzamlalhatatlan foc cfelekődeti Sacramentomok volnanak, hany facramentom lenne? it maidki teczik eggik oldala tudatlanfagodnak az farbol

Ezen keppen az hazaffag Istennek fzent fzerzefe, az pœnitentia tartas Istennek melto kiuanfaga az emberektűl, amaz bermalas penig es egyedűl valo fugo gyonas azok vgyá nem

isten/

Az ſugogyonas esBermalas nem iſtẽ ſzerze.

iſtennek ſzerzeſi hanem emberi gondolatbul tamattanak: mas niluan valo gyonaſt parancſol nekünk az iras, de azt ſem az vegre hogy Sacramentomul tarcſuk (it az gyonaſon val las tetelt ercſ, nem az vr vacſoraiat) hanem hogy egy maſtul vigaztaltaſſunk

AzHazaſſag Szent dolog de nem Sacramentum.

Az hazaſſagot Iſten ſzerzette, es ezert bőcſületeſnek ionak es ſzent dolognak mongynk lenni, de miuel hogy az vriſten Sacramẽtomma nem tette, nagy hitőtlenſig lenne mi tűlünk ha Iſtennel fellyeb akarnank erteni.

Az leheles hogy az apoſtalokra lehelle auagy fualla monduan: vegyetek ſz. lőlkőt, Iſtennek ſzent cſelekődeti de miuel hogy ſem parancſolta cſelekődni, ſem Sacramentomma nem tette, nem tartyuk Sacramentomnak.

Pelda legyen ennek ertelmere.

Ha te-

Ha te neked egy feiedelem igiri, ma Hasonlagath, hogy az ű orzagat neked aggya, latossag fiaua akar fogadni, vannak, mint feiedelemnek sok szep draga iozagi, Aranek vilany, ezúst, dragakóuek &c. Mind ezek gosb uol kózzűl az ű te veled valo vegezesenek es kótesenek erósségere, ki valaztya az maga pecsetes gyűrűiet, es neked aggya hogy nalad az ű igiretiról es hozzad valo io akarattyarol, ielűl zalagul es erósségűl legyen, azert azonkózben az tób iozagitis kezedbe bizta, te kezed altal iarnak, de mind az altal noha nagy sok iozaga vagyon kezednel az ű igiretinek Zalagara es erósségere csak az egy pecsetes gyűrűt valaztotta es atta. Te nem mondhatod azt, eztis en kezembe biztad azert az te igireted melle zalagul es pecsetűl attad.

Ezónkeppen io atyamfia kerezteen oluaso, az eleo Istennek sok szentseges cselekódeti es aiandoki vannak

az iras

Nem szabhatunk mi Az Istennek regulat.

az iras altal kezűnknel, az ű igiretihez Zalagul ielűl es pecsetűl nem kőtőt tőbbet ez kettőnel, az kereztsignel es az vr vacsoraianal. Ha ű fölsige elignek itilte es igy atta, mi nem szabhatunk az Istennek regulat, sem erőuel nem vehetűnk ű főligetűl.

Valakik az vi testamentomban meg mutatot ket Sacramẽtomnal tőbber csinalnak Antichristus tagiai azok.

Azert valakik tőb Sacramentomot vagy kiuannak vagy szereznek azoknal az mellyeket az Istennek fia rendelt az ű anya szentegyhazanak, Az Christus szerzesenek meg csufoloi, az Sacramentomoknak karomloi, es az Isten fianak meg hamisitoi: es meltan igazan Antichristusnak tagiai es saskai. Ertede? auagy megis nyluabban valo ertelmet kiuanzé

Iol ertem nemis kiuanok ennel nyluabban valo ertelmet.

De megis kerdesim vannak az Sa-

az Sacramentomokrol kerdied.

Mi oka lehet annak hogy az Iſten az o toruenybelieknek tőb ſzamu Sacramentomot adot hogynem minekwnk?

Hallottade hogy az kiſded gyermecske miuel tauulb vagyón az tőkelletes emberſegnek allapattyatul, anniual tőb, nagyub es ſzorgalmatosb őrizetet kiuã. Azok Szegenyek mezi időrűl neztek az Chriſtuſt az feő fundamentom kőuet, az remenſegnek es peldazatoknak tűkore altal, ki ezer, ki ket ezer, eztendővel ki harommal elt Chriſtus ſzűleteſe előt: ezert kellet űket az eleő Iſtennek ſok

lathato

lathato ieleknek ozlopiual meg tamo gatni mint lólki hazat. 1. Pet, 2. 5.

Touabba mint az gyermeknek hogy minden lepese órizetet kiuan, igy az ú ideiek gyakor Sacramentomok kal volt erós. Erról sz. Peter, hogy ertól az iudózitónek meg ieleneseról nagy ahitatossággal tudakoztanak az Prophetak, az kik az mi reank szallot kegyelmet meg iósuendóllettek, tudakoznan es ertekezuen arrol, hogy mikor es minemú idónek allapatyaban ielenteneie nekik, az ú bennek Prophetalo sz: lelek az CHRistusnak szenuedesit el kóuetkózni: kiknek illyen felelet adattatot, hogy nem magoknak de minekúnk szolgalnak azokkal az Christus felól valo Prophetalasokkal.

1. Pet, 1, 10.

Az Propherak nekúnk prophetaltak az Christus rol mert azmi idónkben ielent megh az kit úk mezzi ról nez, tek.

Sz. Palis igy szol erról: Az tóruenny minekúk orizó es igazgato mesterúnk volt az Christusa (ercsmegh houa) az Christusa, de minek Vtanna el iút

el iőt á hit, nem vagyunk immar tőbbe az őrző mesteralat, mert mindnyaian Istenfiai vattok az Christus Iesusban valo hitnek altala.

Maſt penig minek vtanna el iűt az hit, az az, á Christus meg ielent, kit az sz: atyaknak hitők várth, mert az hit akkor mondatik el iűni, mikor azmit ember hizen be tellyesődik, az mi lőlki emberségűnkis az tőkelletesség nek allapattyahoz kőzelb iutot: sem anni tamogato ozlopok nekűl nem fűkőlkődűnk, sem az őriző mesternek ninch ollyan nagy ereie sem hatalma raitunk mint annak előtte.

Vegezetre, mikor azmi hitűnkis el iű, azaz, be tellyesedik az á mit hittel varunk, kezűnkbe adatik az id vősségh, be vitetűnk az őrők bodogságra, akkor oztan az Vr Istcn ezeketis el vezi az Sacramentomokat, ,kikkel addig az mi gyarlo hitűnket taplallya es tamogattya Mondom nem lezen 1. Cor. 13, 15.

az vtan ſzúkſeg ſemmi peldazo es erőſittő allat, mert mindenek tőkelleteſſegben es fogyatkozas nekűl valo allapathban leznek. Ezt bizonittya ſzent Pal Apoſtal Gal. 4. illyen ſzep pelda bezeddel es vilagos ertelemmel. Ezt mondom peniglen, vgy mond az Apoſtal, miglen az ő ökős gyermekſigben vagyon, ſemmit nem kűlőmbőz az ſzolgatul, noha vra legyen mindeneknek, de őrizők es gonduiſelők alat vagyon, mind addig az időig, az mellyet az ű attya el vegezet es rendelt az ű őrizetire. Igy mijs mikor gyermekek volnank ez vilagnak bőtűi alat valank, ſzolgalatra adattatak. De minek vtanna el iőt az telly es idő ki bochatta az Iſten azőfiat az zony allatbol lettet es tőrueny ala vetőtteth, hogy azokat kik az tőrueny alat valanak megh valtanaia, hogy fogatſag altal fiui meltoſagot vennenk, Miuel hogy penig fiakuattok,

Szeppelda az gyermek ő tőkőſtől.

ki boc-

ki bochatta Istẽ az ũ fianak lõlket az-
ri szivetekbe ky kialtya Abba, azaz,
atyank. Ennekokaert nem vagy tõb-
be zolga de fiu, hogyha penig fiu va-
gy, haát Istennek örõkõseis vagy az
az Christus altal.

Hany dologbol al az Sacramentom?

Minden Sacramentom ket dolog- Minden
bol al. Igiretnek igiebõl es külsõ föl- Sacramẽ-
di allatokbol. Mint ezt az Sacramen- tomket
tomoknak allapattyabol ezedbe ve- dologbol all.
hetned, de megis megh bizonichuk. Gen. 17.
Abrahamnak Isten igirte hogy az ũ
maguat megh sokasittya, kiben min-
den nepek megh aldatnanak, ez volt
eggik reze az Sacramentomnak, az I-
sten igiretinek igeie: masik reze az I-
stentül Abrahamnak parancsolatot Az istẽ i-
környül metelkedesnek chelekõdeti, girete ne
Illyen modon iár eggyût minden Sa- kül semi
cramentommal az Istennek igireti, allat nem

lehet Sacramentomma. mert ez nekül nem lehet Sacramentomma semmi nemű allat.

Augusti. Hom. in Ioan. 13. Erről mongya sz: Agoston doctor. Accedat verbum ad elementum & fit Sacramentum. azaz, iarullyon az ige az külső eltető allathoz, es lezen Sacramentom.

Hogy len ez, nem vehetem iol ezembe ez Agoston Doctor mondasanak ertelméth?

Az mi mellet Istennek igireti ninch nem Sacramentom az.

Igy ertsed Hogy valamely dolognak melleie az Vristé az ű igeretit nem atta nem Sacramentó az. azaz, aztakaria mondani, hogy az husueti barant Sacramentomma az Istennek igeie tette, mint mastis az Istennek igeie tezi az vizet Sacramentomma az kerezt-

oraiaban az Iſten igeienek altala vetetik fel az Sacramentomi melto ſagra.

Lezen penig az ige altal Sacramentomma, iegző ezkőze, nem teſte ſem verre, mint az baluanyozok velik. Azaz megis, az iſten igeienek hozza iarvlaſa altal, az kőzőnſeges eletűnkre valo kenyer nem az ű elűbbeni allattyaban valtozik megh, hanem az ű előbbeni tiztiből hiuatallyabol es meltoſagabol, vetetik fel nemki más nagyub es ſzentſegesb tiztre hiuatalraſes meltoſagra, az ű előbbeni allattya es tulaidonſaga avagy termezeti eppen meg maraduan nala.

Azkűlső eltető allat nem teſte hanem Sacramentomma tetetic az ige altal. pag. 61.

Erch megis iobban. Ez előt kenyer volt kit ember meg tapaztalhatot, tulaidonſaga ez volt mig az vr vachſoraianak ſzolgaltataſara nem foglaltatot, hogy az eh embernek gyomrat meg tőltué megh elegetőtte es el mulattatta ehſeget vele hameg ette volau vala.

Nemvaltozik meg al-

lattyabã de allapattyaban fellyeb vetetik.

valaki: maſt immar az ur aztalara hoztak az Iſtennek paranchſolattya ſzerint, es az ű igiretinek igeie altal, fel vezik az Sacramentomi meltoſagra.

Az mi nez az ű allattyara abban ſemmi valto zaſa nem let, vgyan az igenek rea mondaſa vtanis, vgyan azon kenyer allattya ſzerint tulaidonſaga es termezeti ſzerint, azon eltetŏ ereie, ſzine, meg elegitŏ termezeti vagyon, nem valtozot megh. De tiztiben, hiuatallyaban es meltoſagaban nagy graduſſal fellyeb vetetŏth: mert ennek elŏtte valo tizti az volt hogy embernek ehſegerŏl oruoſſag legyen, de immar más tiztis adatot rea, hogy tudni illik, azmi lŏlkűnknek az Chriſtus teſtebŏl valo eletetpeldazza, elŏnkbe aggya es mint egy kezen fogua vigyen az lathatatlan ioknak hit altal valorezeſűle ſere.

Ezenkeppen az bornakis allattya es tulaidonſaga auagy termezeti meg

marad

marad az igenek rea mondaſa vtannis, de tizti hiuatallya auagy meltoſaga es bőcſűleti ſzerint, ſok graduſſal fellyeb vetetet, előbbeni ſzomviſag el mulato termezeti, rezegitő ereie, ſzinie izi meg maraduan nala. Mert mint az igenek rea mondaſa előt mig kőzőnſeges bor uolt, az embernek ſzomiuſagat el vette ſziuet megh vidamitotta, ha ki ſokat iuot benne megh rezegittőtte es megh bolonditotta. Igy maſtis azon ereie nala vagyon, ha az igenek rea mondaſa vtan izol benne, izi azon vagyon mint előb, ſzomiuſagodatis el mulattattya veled, megis rezeget ha ſokat izol benne. Sem ápàd ſem arad az igenek rea mondaſa altal, ſem más ſzinbe nem őltőzik. De más nagyub hiutalt vezen az ige altal ezekenfellyűl magara: Hogy tudni illik az mi lőlkűnk nek az mi vrunk Ieſus Chriſtusnak vereből valo meg igazulaſat peldazza, előnk-

be aggya es taplalo ereiet meg mutaſſa.

Igy az huſueti baranis minek előtte az Iſtentűl az Sacramentomi melto ſagra fel vetetőt volna, annak előtteis barany volt, huſa chontya es bőre volt, hogy Sacramentomma tetetet az előbbeni allattya meg maradot de nagyub peldazo meltoſagot attanak rea. Exod. 12.

Ezen keppen az puztaban valo kű ſziklais. Num. 20.

Mongy peldatis erre nekem kiből könnyebben megh ertheſſem ez mondaſidnak igaz ertelmet?

Az peldaual valotanitas vilagoſſagot nemz.

Bator, mondok őrömeſt: mert az pelda az nehez ertelmű igeknek vilagoſitaſara igen ſzolgal. Chriſtus Ieſus vrunkis elt efele tanitaſnak mog-

gyaual:

gyaual: mikor az ú orſaganak allapat- Peldaual
tyat, az anya ſz. egyhaznak elegy- tanitot
es voltat, mag veteshez menyckőzői Chriſtu-
lakodalomhoz, ſzőlő munkahoz, az ſis.
Iriletet az baranyoknak az kechske
gő delyektűl valaztataſahoz haſon-
litotta.

Legyen azert vilagoſito peldauul Az iegy
előtted az iegy gyűrű mellyet az vő- gyűrű
legeny ſzokot adni az ú legyeſenek. nec pel-

Az à gyűrű akar arany, akar ezűſt, daia az
akar rez akar vàs legyen, de ha azt az Sacramẽ-
legeny aző iegyeſenek iegy gyűrű nek tomok-
neuevel atta, az előbbeni tiztiből fel- nak ertel
lyebuettetet de ſem termeſzetibẽ ſem menek
allattiaban ſemnagy vagy kichin volta- meg uila
ban meg nem valtozot, hanemű vgy- goſitta-
an azon gyűrű azki az előt uolt, előb- ſara.
benitiztijs es termezeti raita vagyon
hogy ember viaba viſelly e, de ez főlőt
mas tiztetis attak rea, hogy tudni il-
lik az ket egy mas ſzeretők kőzőt va-
lo hitnek es kőteſnek zalaga bizony-
ſaga es erőſſege legyen. Ha

Ha valaki ezt viaban tezi nem lezen aual iegyeſeve annak az ki ezt atta volt az ú ieggeſenek, mondom nem lezen aual ieggeſeue, mert nem iegy gyűrű azoknak, miert? mert az vőlegennek igireti es kőteſe ninch az ú iegyeſenek kivűle, az mely igiretnek erőſeteſere adator volt az á gyűrű.

Az vő legenek igi tetinekűl az gyűrű nem lehet iegy gyűrű.

Igy az Sacramentomis, ha valaki vezi az Chriſtus ſzerzeſe kiuűl, azonual nem Sacramentom annak, nem lezen aual Chriſtus tagiaua hanem karomloiaua.

Valaki Chriſtus ſzerzeſe kiuűl el az Sacramétommal nem lehet atual Chriſtus tagiaua.

Mert mi keppen az iegy gyűrű chakket ſzemel kőzőt vagyon es mondatik iegy gyűrűnek: azok kiuűl ha egy nihany ſzaz ember teſzijs viaban, chak egyſem mondatik az vőlegeny iegyeſenek, mert az gyűrűt az ú iegző tiztiből ki vettek, az ſem atta mindeniknek ez vegre az ki az ű iegyeſenek atta volt.

Ezőn

Ezőn keppen az Sacramentom chak-
ker ſzemely kőzőt Sacramentom, az
Chriſtus Ieſus kezőt es az ű valaztot
hiueinek ſeregekőzőth, mely ſereget
Chriſtus Iegyeſenek neuez az iras.
Ez kiuűl ha nem tudom menni po-
ganyok, latrok baluanyozok Iſtente-
lenek elnekis az Sacramentommal v-
gyan nem Sacramentom nekik, űk
ſem iegyeſi ſem tagiai Chriſtusnak
azzal, mert Chriſtus az mi keppen
velek kőteſt nem kőtőt azon keppen
az Sacramentomot ſem ſzerſette ne-
kiek, hanem az ű hiueinek az kikkel
kőteſeis vagyon.

Az Sacra
mentom
Ckriſtus
nak iegy
gyűrűie,
ſzerzek
es adoc
az ű ie-
gyeſenek
az anyaſz
egyhaz-
nak.

Mondom azert megis hogy nem
leznek aual tagiai hanem karomloi,
hogy az ű iegy gyűrűieuel karom-
kodnak es gonozul elnek. Erről mon
gia ſzent Pal vallyon ſmi kőzi vagy-
on az Chriſtusnak az Beliallal?

It ez peldaban tanulhatod meg a-
maz mādaſoknakis ereiet, kit oda fel

2. Gor. 6.

regula

regula gyanant hattam vala meg tartanod: Az Iſten ſzerzeſe ſzerint valo rend tartaſſnak kiuůle ſemminek ninch Sacramentommi melto ſaga.

Regula repetita.

Hozzake más vilagoſito peldatis elődbe, hanem erted? Nem ſzűk ſeg: legyen aldot az en vram Iſtenem, teſ-les ertelmem vagyon felőle. De meg egynihany kerdeſim vannak.

Kergyed es im azokrais meg felelek, ſemmit el ne titkoly, mert valamint gyonol caz mint ſzoktak mondani) vgy oldozol.

Immar im ertem mint lezen ez főldi allat az menyei kegyelemnek Sacramentomaua, de azt mond meg h micſoda ige az, á kinek ereie altal

altal akar mi allat Sacramentomma tetetik?

Ezt ne vellyed valami varaslo es babonas imatſagnak auagy oly magan valo titkos igenek, kit nem volna melto ſem zabad nilvan mindennek hallaſara mondani mint az baluanyozok vőltek velikis. Hanem erched az Iſtennek igiretit raita, mely nyluan valo ſzoual az egy hazi paztortul hirdettetuen, az kőſſeget annak ertelmere kezen fogua vizi az mire az Sacramentum mutar es igazgat minket.

Ez főldi allatnem babonalo igikkel, de Iſtennek nyluan ualoigiretiuel tetetik Sacramentomma.

Mint ha kerdened, vallyon az Iegy gyűrű mi choda igek altal lezen iegy gyűrűue? Niluan nem valami idegen babatul formalt bűiőleſſel, hanem az vő legennek igiretiuel, mellyet vagy izen vagy előſzoual mond az ű iegyeſenek, az ű vele valo meg eggyeſűleſnek kőteſe feleől.

Szep ertelmű pelda ezis.

Kinck

Kinek ſzerzette az Ur Iſten az Sacramentomoth?

Az Chriſtus Iegyeſenek: mint az vôlegeny az iegy gyűrűt chinaltattia es aggya az ű iegyeſenek es nem maſnak.

Kik mondatnak Chriſtus iegyeſenek?

Az Chriſtus Iegyeſi azok az kiket tulaidon verevel valtot magahoz.

Azok mondatnak Chriſtus iegyeſenek kiket az Iſten tulai donſaiat vereuel valtot meg es kereſet maganak: Mint Sz: Lukach Act. 20. iria, hogy ſz: Pal az Epheſumbeli feô es gonduiſelô embereknek commendaluan a-lat valo Anyaſzentegyhazat, igy ſzolt: Gondot viſellyetek magatokra es mind az egez nyaira, az kiben titeket az ſz: lelek eôr alloua tet, az Iſten anyaſz ſentegy hazanak legeltetéſere, melliet tulaidô vereuel kereſet maganak.

nak. Szent Peteris ezent hizonittya, hogy az Christus Iesusnak dragalatos vereuel megh valtatot sereg ez a Iegyes: 1. Pet. 1.

Mondom azok mondatnak Christus Iegyesenek, az kiket az atya mindenhato Vr Isten az ú szent fiaban az mi vrunk Iesus Christusban az őrők eletre vilag fondamentommanak felveteſe előt el valaztot. Az kiknek neuek az eletnek kőnyueben be irattatot es kiknek homlokokra az ú szent Angyalaual Thau nevű botűt irattatot, aual űket maga szamara foglaluan mint iruan vagyon Ezechielnek kilenczedik rezeben. Mely Thau helebe mi nekűnk az sz: kereztsig adattatot az, Vr Iesustűl hogy ebben Istennek neue az mi feiűnkre iratatuan, Istennek valaztotti es Christus Iesusnak iegyesi lennenk. Ephes. 1. Apoc. 3. 20. 21. Phil. 4, 3.

Vgyan

Vgyan nem zerzettee Iſten az Sacramentomot az anya ſz: egy hazban valo hitőtlenők nek kep mutatoknak, es egyeb rend beli főrtelmeſeknek?

Mint ide fel az ieg gyűrűnek peldaiabol nyluá meg erthetted hogy az vőlegeny az iegy gyűrűt nem chinaltattya egyebnek hanem chak az ű iegyeſenek egyedűl: ezőnkeppen az főlſeges Vt Iſten az Sacramentomot chak azoknak ſzerzette hatta es parancholta, az kik azű iegyeſi, kikkel az iduőſsig felől kőteſt kőtőt, kiknek az ű ſzent fiat atta minden iouaiual egyetemben. Azoknak penig az kikkel ſemmikőteſe ninchen, az kiknek az ű orzagat nem hogy igirnele de

vgyan

vgyan ki rekezti ůket, hogy latuan ne lassanak, haluan ne erchenek, vgyan nem zerzette es nem atta as Sacramentomot. Erről mongya Sz: Pal az Chorinthus belieknek. 2. Cor. 6.14. Egyenlő igat ne vonnyatok az hitőtlenekkel, mert michoda kőzy vagyon az igassagnak az hamissaggal? auagy michoda kőzi vagyon az vilagossagnak az sőttetseggel? auagy az Christusnak michoda eggyesſege vagyon az Belial őrdőggel? az hiů embernek az hitőtlennel: az Istennek templomanak az baluanyokkal? Esa. 6. 9. Lu. 8. 10. 1. Cor. 6. 9. 10. Apoc. 21. 8. 22. 15. Nemzette Istę az Sacramentomot az hitőtleneknek.

PELDAT MONDOK ennekis vilagosetasara. Mikeppen az kiraly az kinek az iozagot aggya es igeri, arrol valo pechetes leueletis annak aggya, annak neuet iriakbe az feiedelem leuelebe: Az kiuůl akar ki vegye kezebe azt á kiraly leuelet, vgyan ninch aual reze az iozagban: mert az kiraly igi- Pelda.

Brent. in Luc. de paſsione Chriſti.

reti nem útet illeti, ninch ú vele ſemmi kőteſe az kiralynak.

Igy vagyon az Sacramentomnakis dolga: mert az eleő Iſten mint mennyei es főlſęges kiraly, adot minekűnk az ú ſzent fiaban, kegyelmet orzagot es őrők eletet, mely melle atta az Sacramentomokat, erőſſegűl es pőchetűl. Azert ha egy nihany ezer hitőtlenők vezikis az Sacramentomot kezekbe es ſzaiokba, vgyan nem rezeſek ſem az Chriſtus teſtében, ſem az őrők eletben: Mert ú elek mint vezedelemnek fiaiual, ſemmi kőzi ſem kőteſe ninch az Vr Iſtennek, azert nemis haznal az Sacramentommal teſti vetele nekik.

Ha ſzinten az hitőtlen, vezijs az Sacramẽtomot, meg ſem rezes az Chriſtvs teſteben.

Hat miert atta Chriſtus az wachorat az Judaſnak, ha neki nem Szerzette?

Iollehet

Iollehet eh ez kerdeſre vgyan nagy meltan azt felelhetnem, hogy Chriſtus Iudaſnak nem atta az Sacramentomi kenyeret es bort, mint hogy neki ſem ſzerzette volt. Mert azt mongyak az Euangeliſtak, hogy az ſtus azta kőzőnſeges vachorakor Chriſtus egy falat kenyeret martot az talba es azt neki atta, Szent Ianos penig azt mongya hogy ez falat vtan az Satan Iudasban bement, es mindiaraſt ki ment az Iudas onnan. Mely ſz: Ianos iraſabol niluan ki teczik, hogy Iudas nem volt ielen az kenyer ſzegesben az vj teſtamentom ſzerint valo vachoranal oztogataſaban.

Iudas nẽ ette az Sacramẽtomot az Chriſtus azta lanal &c. Mat. 26. Marc. 15. Ioan, 13.

Touabba ſz: Pal 1. Cor. 11. es ſz: Lukachs azth iriak, hogy az vachora vtan vette Chriſtus fel az kenyeret es bort, es vgy ſzerzette ez Sacramentomot: honnan igen nyluan ki teczik hogy Iudas akkor ot nem volt. Mert az Vachorakor atta Chriſtus az

falatot neki es azonnal ki ki ment, ezt penig á Sacramentomot az vachora vtan ſzerzette.

Hol peniglente azt vitadnad hogy ſz: Lukach az vegh vachora vtan iria, hogy Chriſtus mondotta legyen az tanitu anyoknak, egy vagyon ti kőzűletek ki engemet el arul. Tanuld megh innen hogy az Euangeliſtak nem mindenkor arra neztenek hogy az mely dolog előb let azt elől iriak, es az vtankőuetkezet dolgotaz idő ſzerint megh az Vtan iriak megh, hanem feőkeppen chak az egy igaſſagnak ki ielenteſere viſeltenek gondot.

Luc. 22. Az Euangeliſtak nem az időnek rendirehanem az igaſagnak ki ſzolgaltataſara neztek iraſokban.

Mind az altal azert ha valaki vgyan azt vitattya es rea vakul arra, hogy Iudas ot volt az kenyer ſzegesben es Chriſtus neki atta az Sacramentomot: en igen főlőtte valo harczot arrol nem tartok, noha ſzent iraſſal meg nem bizonithatni. Hanem im bizonyos okokat ſzamlalok elődbe, az

Harom okaert atta Chri-

melly-

mellyekett neki atta az Sacramentomot.

ELŐZER. Az ű veghetetlen es termezet ſzerint valo io kőzőnſeges gonduiſeleſet ielentette meg Iudaſhoz. Mint az Euangeliom hogy chak az Iſten valaztot nepenek küldetet, de lam megis ű fölſege kőzőnſeggel hirdetteti minden emberi allatnak. Soc hitőtlenek halgattyak azt noha belől valo iozagiban nem rezeſek. Illyen kegyelmeſſegebol az napotis fel tamaztya iokra es gonozokra. Igy mennyei harmatot aad az küſzikla ra, noha nem annak megh lagyta ſara valo ſem Siroſitaſara, mind az altal ű fölſege megh nem ſzűnik az küzikla kemenſegehez kepeſt az mennyei harmatnak adaſatul.

MASODZOR: Noha Iudaſnak ezt nem ſzerzette de megis oda bochathatta ű fölſege, hogy az ű hitőtlenſege ſzerint maga ellen valo bi-

ſtus Iudaſnakaz Sacramétomot.

Elſő oka az Istennek kőzőnſeges gonduiſeleſe ſirgalmas termezeti, etc.

zonſagot venne Agoſton Doctornak amaz mondaſa ſzerint, fidelis homo in cæna accepit teſtimonium pro ſe, impius autem teſtimonium contra ſe. azaz, á hitȳ ember az vachoraban magaert valo bizonſagot vezen, az hitotlen penig maga ellen valo bizonſagot vezen. Iſmeg vgyan azon Agoſton D. Iudas accepit in cæna panem Domini, non panem Dominum: azaz, á Iudas az vachoraban vette az vrnakkenyeret, nem az kenyer vrat. az az, nem azt az vrat vette az ki magat
Ioan. 6. az eghbȯl le zallot kenyernek mondotta.

Mert valaminel tȯb es nyluabban valo bizonſagok ellen megyen ember az gonozra, anniual tȯb terhet rák az maga lȯlkere, es hitȯtlenſeget anniual inkab megb pȯchetli vele.
1. Cor. 2. Mint Sent Pal mongya az Euangelium feleȯl, hogy nemellyeknek orȯk halalnak illatozattya halalra, nemellyeknek

lyeknek penig eletnek io es kedues
illatozattya eletre. Iſmeg: Az mi E- 2. Co. 4.
uangeliomunk azoknak vagyon rői- 3.
tőkben az kikelueznek.

HARMADZOR. Mikeppen az Apoſtalſagnak kűlſő meltoſagara felvette Iudaſt az Chriſtus, no ha iol tutta (mert ű igaz Iſten volt, mindeneknek tudoia es latoia) hogy az vgyan vezedelemnek fia, es aruloia az ű teremtőienek, vgyan azon okkal es meltoſagos Zabadſaggal az kenyer zegeſnekis kűlſő rezelteteſere erezteette.

Lehete minekünk az egy Judaſnak peldaiaual ſzemely valogatas nekül, minden kepmutatokat nyluan

valo latrokat, az vrnak az-talahoz bochatanunk?

Nem lehet lőlkűnknek ſerelme nekűl nemis melto, mert ha ezt chelekednőiők tudua es kez akartua: mondatnak meltan az menyorzagnak győngyeit az ebeknek hanni kit Chriſtus vrunk igen tilt ezt monduan: Nolite quod ſanctum eſt proïjcere canibus, azaz, ne hannyatok az ebek eleiben az ſzent dolgokat. Iſmeg Matt. 15, nem illik az fiaknak kenyeret az ebeknek hanni.

Lam Chriſtus Judasnak atta, az Cananæa pogan azzoni allattal iől tet, es az parazna azzoniallatot abſolualta?

I. Az Iudafrol lam valazod vagyon: Az Cananæa penig es az parazna azzoni allat, pænitentiat tartottanak, es igy pænitentia tartas vtan, mijs oda bochathatunk affele pænitentia tarto bűnőſőket, kik bűnőket meg eſmeruen Iſtent rola:es az gyűlekezetet meg talallyak es meg kőuetik.

II. Az Ckriſtus hatalmas Iſten es ſzabados kiraly volt, őue az valaztas mindenekben, ű kezeben az bűnőknek meg bochataſa tulaidonſagkeppen vagyon, minalűnk penig chak ſafarſag ſzerint. Auagy mi al ű főlſegenek ellene hogy minketis pogany nemből valokat az ű ſzent orzaga- Epheſ. 1.
nak kőzleſere hiuot, nepeue fyayua Galat. 4.
valaztot, tagiaiua es őrőkőſiue tet.
De mi nekűnk parantſolatunk vagyon mihez tarchuk magunkat mikor azt mongya az paraznat meg őllyed, ű meg kegyelmezhet, mert mindenek, Vra, de minekűnk zolgaknak az parancholathoz kel tartoznűnk.

III. Az Christus ſziueknek Altallatoia es gyakorta az pænitentiat az ſziuekben meg latuan megh kegyelmez bator az kűlſő chelekődet ſzerint magat ki ne mutaſſais, mint az tőluainak az kereztſan meg kegyelmeze noha kűlőchelekedet ſzerint valo pænitentiaia nem lehetet. De mi az belſeő pænitentia feleől chak az kűlſeőkbol tezűnk itiletet az mellyeket latunk.

Hogy tuggyuk mi meg valaztani mellyk hiw & mellik hitőtlen, ha mi ziuét ſenkinek nem lattyuk?

Az Szizueknek iteleti es altal lataſa, mint im maſtis mondam, chak az Iſteni főlſegnek tulaidonſagat illeti, ahoz mi nekűnk ſem mi kőzűnk

ninch

ninch, ſem hatalmúk ſem meltoſagúk. Hanem az mennire az faitalan ſziueknek Iſtentelenſege az kúlſő chelekődetnek altala az mi ſzemeink előt magat ki mutattya, mi anniban itilünk: Itilünk penig chak az ſzent iraſnak tanitaſa ſzerint, mert ez kiuúl erteni vgyan nemis akarunk.

Az kikben ez vilag előt nagy es nyluan valo vetkeket latunk azokat ki rekeztünk es el tiltyúk onnan mint Sz: Ambrus Doctor chelekedet vala Theodoſius chazart az artatlan ver ontaſert az mediolanomi templombol ki rekeztette vala. Chriſtus ſzúleteſe vtan harom zaz es nyolczuan nyolczadik eztendőben.

Aznyluá valovetkekert ki rekeztetik ember az Sacramentumtul.

Az kiknek penig vetkek nyluan ninchen, azoknak hirdettyúk az Vachorahoz valo kezületnek mogyat, intyúk úket pænitentiara, es eleikben aggyuk az Szent Pal iraſabol, 1. Cor. 11. Hogy ha meltatlan es magok proba-

Az titkos vetkeknek

Iſten itilőie es bűntetoie.

probalaſa nekűl iarulnak oda, itiletet veznek magok ellen. Az derek itilet immar es buntetes az Iſten dolga.

Simon magus az kerezt-ſignek kűlſőie let vette.

Illyen modon eltenek az Apoſtalokis az Sacramentomokkal: mint ſz: Philőp meg kereztele Simon maguſt ki hitőtlen leuen tetteti vala hogy hinne, de azert, chak az kűlſő ielt veue maga vezedelmere es karhozattyara, Sz: lelők vgyan nem ſzalla reia. Act. 8.

Vezneke azert valamit az hitőt lenők az Sacramentomhoz valo iarulaſokban?

Az mennyei kegyelemnek ckak ieletuezik az hitőtlenők

Vezik azt az kűlſő iegyző ezkőzt, az mely az Sacramentomi meltoſagra az kiueknek kedueiert fel teretet, kűlſőkeppen es chak teſti erzekenſegnek altala. Az az, vezik az mennyei kegyelemnek es Chriſtusban valo meg elegedeſűnknek chak ielet.

Mert

Mert noha minket embereket, oda iaruluan es hiúſeget tettetuen, megh chal: es az ielt vezi, mind az altal az Iſtennek ſzemeit megh nem chalhattya, az ki az hitnek merteke ſzerint oz togattya az Sacramentomokban peldaztatot valoſagokat: vgvan az nekűl marad mint egy Simon magus, ſz: lelek nekűl. Act. 8. Erről mongya ſz: Ephe. 4. Agoſton Doctoris: Mikor, vgymond, De conſ: az eretnek Sacramentomot vezen, diſt: 2. ca, maga ellen bizonſagot vezen, mert ű no. quia ozlaſt keres, ot ahol ez kenyer kőz- paſſus. leſt ielent.

Hogy hogy mondel, ielet vezike chak: hizem az Sacramentom nem chak azon puzta iel, hanem oly zalag kuel eggyűt iar az Iſtennek igireti es adomannya.

Supra pag. 278.

Vgy vagyon hogy nem puzta iel, mert eggyût iar az ũ tũle peldaztatot mennyei iokkal. De igy erched hogy az kikkel Iſten frigyet kõtõt es kiknel az ũ orzagat igirte chak azokban pechetek az Sacramentom, chak azokban vagyon hazna es ereie, azok vezik az Sacramentomokat az ũ tũlõk peldaztatot mennyei iokkal egyetemben, De az Sacramentomot ezekis teſti erzekenſiggel teſti ſzaial vezik, annak penig lelki valoſagat lélki kezzel ſzaial, azaz igaz hittel vezik.

Pag. 24, & 25.

Ezeknek nem puzta iel immar, mint ide fel az, iegy gyũrũnek peldaiaban megh mutattam, mellyet ha embernek az ũ igaz iegyeſekiuul ezer ember tenneis Viaba, vgyan chak azon chupa puzta gyũrũ, ſemmit nem iegyez, ſemmit nem confirmal, eggiknek ſem iegy gyũrũ, hanem chak az võ legeny iegyeſenek iegy gyũrũ, kiuel az võ legennek kõteſe vagyon es kinek az egy

Az iegy gyũrũnek peldaia megh vilagoſit.

mas

mas kőzőt valo ſzeretetnek, es egy verre valo letelnek zalagaul adattot.

Az hitőtlenek penig ſemmit egyebet nem veznek az Sacramétomban azon puzta ielnel, merr mind hogy ůnekik nem ſzereztetet, vgyan nemis Sacramentom nekiek, ſemmit bennek nem obſignal, hané chak puzta iel es ſemmi hittel meg fogando igiretnek nem zalaga ů nalok es ů bennek. Mint ezt megis tanulhatod az Sichimitaknak kőrnyůl metelkedeſenek peldaiabol: Kik az Dina azzónak Iacob leaaninak kedueiert kőrnyůl metelkedenek, az Iſté frigyenek ielet, Gen. 17, raiok veuek az ů teſtekre irak mint Abraham, Iſaach es Iacob, de miuel hogy az Iſténnek Abrahámal valo frigyet, (kinek ielle az kőrnyůl meteles vala,) hittel kellet volna venni, hitők penig, azaz, leőlki kezek nem vala, vgyan nem veuenek be az Iſtennek frigiebe, nem oltatanak be Chriſtusba, hanem chak azon

Az hitőtlenők az Sacramétomban chák chak azó pnzta ielt veznek. Mint az Sichimitak. Gen. 34.

külſő

kűlſeő kőrnűl metelkedeſt, az lilőknek ielet vettek, aztis vezedelmekre.

Igy vezik maſtis minden rendbeli hitőtlenek az Sacramentomban, az lőlki peldazot valoſagoknak ielet. Illyen modon az magus Simon, az lőlki moſodaſnak, az ſzent leleknek vionnan ſzűleſenek kűlſő ielet veue fel, az Sacramentomot, de ſz: lelek vgyan nem zallot rea, mert azt ember hittel teheti magaeua es hit altal Szal emberekre az Iſtennek vionnan ſzűlőlőlke.

Tract. in Ioan. 26. Ezert mongza ſz: Agoſton D. Si carnaliter accipis, ſpiritualiter non deſinit, ſed tibi non eſt. Az az, ha teſt ſzerint vezed, lőlki voltaban megh nem ſzűnik, de teneked azert vgyan nem, az Szent Palis ezent erőſeiti, Roman. Az kőrnyűl metelkedes haznal ha az tőruent megh tartod, ha penig az tőruennek altal hagoia vagy, az te kőrnyűl metel kedeſed kőrnyűl metelten-

etlenſegre fordult. Iſmeg Sz. Agoſton D. Dicendum non eſt, eum comedere corpus Chriſti, qui non eſt de Corpore Chriſti, quia nec in membris computandi ſunt Chriſti, azaz, Nem kel azt mondani hogy az Chriſtus teſtet egye, valaki nem az Chriſtus teſtebŏl valo, mert Chriſtusnak tagiai kŏzibe ſem ſzamlalhatni. Decimitat. Dei, cap. 25.

Hogy lehet az, hogy mikor az Iſtennek hiuei az Sacramentommal elnek, egyetemben abban peldaztatot menniei iokatis veznek: mikor penig az hitŏtlenek elnek vele, akkor az leŏlki valoſagok vele ninchenek, es

nem vehetik az Sacramentommal egyetemben, hanem chak ielet vezik akkor?

Talam te io atyamfia vgyan azt veled, hogy az Istennek kegyelme, menyei igireti, es az Chriſtusnak teſte vgy ragaztatot az Sacramentomokhoz, hogy ſoha ſemmikeppen az Sacramentomnak kiuűle embernek az nem adattathatik. Megh ſe gondold azt, mert ha az igy volna, azt mint te veled gondolod mint iduozűltek volna es mint iduozűlnenek azok, az Abrahamnak maguai az kiſdedek(kiknek az Vr Iſten meg minek előtte ez vilagra lennenek, az Abrahammal egyűt igirte magat monduan, lezek en oh Abraham az te Iſtened es az te magode te vtannad) kik elein kőrnyűlmeteletlen multak ki ez vilagbol, nem

nem eruen meg chak nyolczad napo-
tis, nem vehettek fel az Iſten frigye-
nek ielet, az kőrnyűl metelkedeſt, de
azert az Iſtennek igireti, kegyelme es-
orzaga raiok nezet mert Iſten nekik
igirte. Az kik maſtis meg nem kerez-
telkedhetnek, de azert Iſtennek decre-
toma ſzerint elis valaztattanak az ő-
rők eletre, Iſtennek kegyelmeis vagy-
on raitok. Sem kerezſiggel ſem vrnak
vachoraiaual nem elhettek de azert
az Iſtennek kegyelmetűl ki nem re-
keztettenek, ezekis houa lennenek ha
ez Sacramentomokhoz kőtteter vol-
na az Iſtennek kegyelme, hogy nalok-
nekűl nem adattatnek. Legyen azert Gen. 17.
errőlis illyen regulad.

Az Iſtennek kegyelme nem kőtte-
tet az Sacramẽtomokhoz, hogy nalok
nekűl nem adattatnek: De az Sacra- NOTA.
mentomok vgy kőttettenek az Iſten-
nek kegyelmehez hogy az nekűl Sa-
cramentomok ſem lehetnek.

Mert az Istennek kegyelme az igi benis adatik, az Istennek örökke valo valaztasabolis tulaidonittakik az az Sacramentomok kiuül: De az Sacramentom soha az Istennek kegyelme kiuül ingyen sem viselheti az igaz Sacramentommal ereiet, neuet, meltosagat es haznalatos voltat.

Ro. 10. vers. 10. Ezt bizonittya Szent Pal Apostal monduan: mikor tulaidonittatot Abrahamnak az igasság: auagy az környülmetelkedesbene: azaz, á Sacramentomnak fóluetelebene: auagy penig mikoron meeg környül metelletlen volna: Nem az környül metelesben, nem az Sacramentomnak fel vetele ben, hanem az Sacramentomnak fel vetele előt igazult meg: ez környül metelkedesnek ielet vette fel, mely meg pechetelneie az ü hitinek igasságat, mely vala az környül meteletlen sigben.

Hat

Hat ha ez igy vagyon, hogy az Sacramentom nekwlis adatik Istennek kegyelme az Sacramentomok kal elnunk haggyuk el, mit chvggwnk raita.

Te benned ollyan termezet es tudatlanſag vagyon mint imez tanulatlan gyermekloban, kinek ha zaiat meg vonitod hogy laſſabban iarion haát igen hatra màz: ha penig meg tagitod az zablat zaiabá fólótte igen gyorſan Igyekózik menni: Teis az mint en ezembe vezem ſemmi keppen nem ſzabhatod magadat az Sz: leleknek az iras altal valo moderatioiahoz es igazgatáſahoz. Az tudatlan.

Ha azt mongya az iras hogy az Sacramentomok eggyűt iarnak az kegyele, Kik mondatnak iob kez-

feleki ter ni az I. gaſſág nak Vta bol.

gyelemmel, akkor oly nagyot tulaidonitaz az Sacramentomoknak, hogy baluanyozaſt tamaztaz belőle: es ezt à vetket hyak igaſſagnak Vtabol iob kez fele valoki tereſnek.

N3.

Kik mondatnak bal kez fele ki terni,

Iſmeg ha az Iſtennek lőlke az Iraſban azt aggya elonkbe hogy noha az Sacramentom az kegyelem es igiret nekül nem Sacramentom: mind azaltal az kegyelem azSacramentom nekülis kegyelem, haát iſmeg igen hatra vonod azte ertelmednek ſzaiat, es igy fellelz mint máſt felelel. Ez hyuk mi igaſſagnak Vtabol bál kez fele valoki tereſnek, Io atyamfia tanuldmeg, hogy ennek mindenik vetek akar mellikbe eſſelis. Ez illyen tantorgas ellen mongya az Vr Iſten Moyſes altal, ki ne tery ſe iob kez feleſe bálkez fele. Deuter. 17.

Az Sacramentomokatnegy okaert nem illik meg vetnunk.

Nem ſzükſig azert nekünk ſem elvetnunk, ſem meg vtalnunk ſem heabi valoknak itilnünk az Sacramentomokat: imez negy okokerth.

ELŐZOR: Mert mint az feiedelem pechetit az ű leueletűl el zaggatni es eluetni nem illik akar kinekis, illyen gondolattal, hogy az feiedelem ű neki anekülis kegyelmes vra, az pechet nekűlis bitia az ű atta iozagot, sőt inkabban anniual szorgalmatosban illik meg őrizni es tartani, az meniuel akaria inkab hogy az ű vranak kegyelme raita neuekeggyek: Illyen modon az kereztyen embernek eluetni az Istentűl az ű hitinek erősségere rendeltet pechetet es erősseget nem illik. I.

MASODZOR. Mert az kik az Isten frigyenek ieleit es pechetit meg vtallyak, az mellyet az Vr Isten megh tartani parancholt az ű nepenek, azokban sem igaz hit, sem kegyesseg, sem az parancholathoz valo engedelmesseg nem mondatik lenni, sőt Istennel lattatnak magokat ellenbe vetni az parancholatnak meg vetesevel. II.

Hat-

III. HARMADZOR: Mert az Istennek amaz nagy fenyegetese effelek ellen vagyon. Minden ferfiu az kl kőrnyűl nem metelkedneiek: es minden lelek vala mely pogachaual, azaz kouaztalan kenyerrel nem el az husuet innepenek meg illesebcn, el tőrőltessek az ű nepe kőzűl.

Gen. 17.
Eyo. 12.

IIII. NEGYEDZER: Mert senki ez eletben az hitnek, Isteni felelemnek es minden lőlki auagy mennyei aiandokoknak annira valo tőkelletes gradussira nem iutot, hogy az confirmationekül es hitbeli őregbűles nekűl, mely minekünk az Sacramentomok altal lezen megh, minden napon nem szükőlkődneiek. Ezert mongyak az Apostalok: adauge nobis fidem Domine, azaz, Vram őregbeched az mi hitünket. Ismeg: Domine serua nos perimus. Vram tarch megh minket, eluezűnk.

Ezen

Ezen ertelemre tanit Sz. Agoston D. sok effele peldaknak elő szamlalasa es magyarazattya vtan monduan: Honnan, vgymond, ezűnkbe vehetyűk, hogy az megh szenteltetis nemellyeknek meg volt, es haznaltis, az kűlső Sacramentomok nekűl. mely Sacramẽtomok az időnek kűlőmbőzesi szerint valtoztattanak: el annira hogy akkor mas Sacramentomok voltanak, maſt iſmeg kűlőmbek vannak, Az lathato meg szenteltetes penig, mely az lathato Sacramentomok altal lenne, ez lathatatlan es belseő szenteltetes nekűl ielen lehet, de nem haznalhat Mind az altal azert az lathatho Sacramentomot megh nem kel vtalnunk: mert valaki az lathato Sacramentomot meg vtallya es megh veti, semmikeppen latatlan modon meg nem szenteltethetik. Innen vagyon hogy Cornelius es az kik ű vele valanak holot immaran sz: lelek

Aug. in Leuit. Quæſt. §4.

Act. 10.

teaiok ôntettetuen, lathatatlan kep-pen meg ſzenteltetuen valanak, mind az altal meg kereztelkettenek, es nem itiltetet heaba valonak lenni az latha-to meg ſzenteltetes, mellyet az lat-hatatlan immar elôl vet vala. Eddig vagyon az ſzent Agoſton Doctor bezede.

Ez melle oluaſd meg az Candaces kiralyne azzony komornikianakis hi-ſtoriaiat. Act. 8. verſ. 35. kit az ſzent lelek elôb megh ſzentelt vala, Szent Philepnek tanitaſa altal, de meg ſem itile heaba valonak az lathato Sacra-mentom altal valo meg ſzentôlteteſt, hanem inkab ſzomiuhozza vala, es vgyan kezerittis rea ſz. Philippôt ho-gy megkereztelneie. Ezt mondom oluaſd meg nilik az te ſzemed ketſeg nekûl.

Michoda termezetek es tulaj-

tulaidon ſagok vagyon az Sacramentomoknak?

Elſeő termezet ſzernit valo tulaidonſaga ez minden Sactamentomnak, hogy az maga lathato es tapaztal hato allattya kiuiilimas lathatatlan de ualoſagos dolgot peldazzon es ieggyezzen. Mint az o tőruenyben az kőrnyűl metelkedes ki kezzel lezen vala, peldazta az belſeő es lőlki kőrnyűl metelkedeſt, mely nem kezzel hanem hittel lezen vala: Kiről ſz. Pal Apoſtal illyen nyluan valo igikkel ſzol. Nem az, vgy mond, az igaz es valoſagos derekkeppen valo kőrnyűl metelkedes az mely az teſtben előttünk nyluan vagyon, hanem az igaz kőrnyűl metelkedes az lelekben vagyon nem az bőtűben. Iſmegh maſut: Az Chriſtusban ti kőrnyűlmetelkettetek, nem az kez altal valo kőr-

I. Elſő termezeti az Sacramentomnak. Rom. 2.

Col. 2.

kőrnyűlmetelkedeſſel, hanem az ki kez nekűl lezen, mikor az bűn ala vettetet teſted leuetettetek, az Chriſtusnak kőrnyűl metelkedeſe altal.

Rom. 4. Erről mongya ezen ſz. Pal: Abraham mikor az teſteben kőrnyűl metelkedet, az kőrnyűl metelkedeſnek ielet vette fel.

Hizem ez immar nyluan valo bizonſag lehet előtted az Sacramentomnak elſeő termezetiről auagy tulaidonſagarol.

Igy iegzette es peldazta az puztaban valo küziklais az maga allattya es miuolta kiuűl az iőuendő Chri-

1. Co. 10 ſtuſt, es az mi lőlkűnknek az ű vere altal valo meg elegedeſet.

Aug. ad Bonifa. Epiſt. 22. Mind ezekre valo tekentetben Sz: Agoſton Doctoris azt mongya: Ha az Sacramentomoknak haſonlatoſſaga nem volna azokhoz, az mely dolgoknak Sacramentomi vgyan Sacramentomok ſem volnanak.

Maſik

MASIK termezet ſzerint valo tu- II.
laidonſaga az Sacramentomnak: hogy
gyakorta[l] neuet az ű tűle iegzet es
peldaztatot valoſagra aggya, es vi-
zontakſaggal annak neuet magara
vezi es viſeli.

Mely termezet ſzerint valo tulai- Nemel-
donſagat az Sacramentomnak nem lyeknek
ertuen nemellyek, kűlőmb kűlőmb teuelge-
fele bolondſagokban es teuelgeſekbè ſek In-
eſtenek, az vi teſtamentomnak eggik nen ta-
Sacramentomanak az ur Vacſoraia- madot,
nak, tudni illik, ertelme felől. Mert ennek
miuel hogy Chriſtus vrunk ot az ke- nem er-
nyeret ű teſtenek es az bort ű vere- teſeből
nek neuezte. Nem tudnak houa lenni
es mit mondani, meg akadnak az nyl-
uan valo ertelembenis, es ſoc kűlőmb
kűlőmb fele teuelgeſeknek mezeiere
ki teritik az ű elmeieknek velekede-
ſit. Mint az folyo viz ki ha valami-
keppen az ű ſzokot folyaſaban megh
akad, es az ű termezet ſzerint valo fo-
lyaas

lyaſanak igaz partyat fellyűl mullya az kőrnyűl valo mezőket es ſzanto főldeket ſok ſzegenyeknek nagy karaual meg futtya, elarattia es meg Souanytia.

Mely igért az tanitonak teuelgeſek az halgatok lőikenek

Ezkeppen ezekis az ű bolondſagoknak beuelkedeſeuel es teuőlgeſeknek ki arada ſaual, ſok kűrnyűlők valo ſzegeny nyomorult halgatoknak az ű ſziueknek mezeien az Iſten igeienek űbeleiek, hintet maguat megh foityak, es az igaz hitnek az ű lőlkőkben faſtőlgő ſzikraiat megh oltyak: kiről ketſegnekűl az vtolſo napon az itilő biro előt ſzamot adnak. 2. Cor. 5.

Effele teuelgeſek ellen azert, az egyigyű kereztyenőknek ertelmeknek őregbeteſere, hozzunk egynihany ſzent irasbeli bizonſagot, az Sacramentomnak maſodik termezetinek meg erőſſeteſere.

Illyen modon atta neuet az Iſtennek

nek frigye, belső, lólki es valoſagos iegzót igaſſag leuen az kórnyúl metelkedeſre es az kórnyúl metelkedes megh az ú iegzó neuet atta az Iſtennek Abrahammal kótót frigyere. Ennekokaert mongya az Iſten únón maga, Gen. 17. ú frigyenek az kórnyúl metelkedeſt: Vgyan ottan iſmegh ú frigye ielenek neuezi azon kórnyvl metelkedeſt.

Igy viſelte az kúſzikla az Chriſtusnak neuet, 1. Cor. 10. Chriſtus vrunk vizontakſaggal kúſziklanak neuezterik, 1. Pet. 2. Rom. 9. Eſa. 28. Pſal: 118. Marth. 21. Act. 4.

Igy atta CHRIſtus Vrunk az kenyerre az ú teſtenek neuet, es az borra, verenek neuet, monduan az kenyerről. ez az en teſtem: az borrol, ez az en verem. Vizontakſaggal iſmeg, az ú teſtere vette az iegzó kenyernek neuet monduan: En vagyok az elő kenyer ki az eghből leſzallot, Mat. 26.

ſzallottam, ha ki eendik ez kenyerből órokke el, es, az kenyer kit en adok az en teſtem, mellyet en adok ez vilagnak eletiert Iſmeg: mert az en teſtem bizony etel, es az en verem bizony ital. De erről Iſtennek ſegitſegeből többet ſzollyunk ide alab, az vr vachoraia felől valo iraſunkban.

Joan. 6.

Rekezzük be azert immat eddig valo tanuſagunkat az Sacramentomoktol, Amaz meg hallot regulaual.

Regula. *Extra vſum diuinitus inſtitutum nihil habet rationem Sacramenti.*

Bizonyara mihelen az Sacramentom az ú megh mondot termezet ſzerint valo tulaidonſagitul meg foztatik, azon oraban el haggya az ú Sacramentomi meltoſagat es nem lezen Sacramentom.

Az

Az Sacramentomoknak közönseges tudomannyarol valo ertelmwnket, mely az zent iraſſal megh erősitetőt, az oluaſonak elmeiert, imez őt ezikkelbe foglallyuk be.

ELŐZER: Hogy az Sacramentomok az lathatatlan kegyelemnek mellyet az Vr Iſten igirt az ű hiueinek lelei, Rom. 4. I.

MASODZOR: Hogy az Sacramentom nem űres, nem puzta iel legyen, hanem oly iel, kiuel az ű igaz zokaſaban Vſuſſaban, az mennyei eletnek minden iouainak őrőkſege őzue chatoltatot. II.

HARMADZOR: Hogy ezert az valőſagoknak az iegyekkel valo III.

ózue chatoltataſaert, gyakorta az ſzent irasban, az lathato ielekre, az lólki iegzendő dolgoknak neue adatik. Es vizontakſaggal az ieleknek tulaidonſagi es termezeti tulaidonittatnak az lólki es lathatatlan dolgoknak.

IIII. NEGYEDZER: Hogy az lathato ielek minden Sacramentomban teſt ſzerint vetettetnek: az lathatatlan dolgok penig nem kűlőmben hanem lelek ſzerint, es chak hit altal vetettetnek.

hic nota.

V. EőTőDZőR: Hogy az hitőtlenek es hypocritak, az lathatatlan es lólki iegzendő dolgokat nem vehetik, hanem chak az kűlső ieleket az ű karhozattyoknak őregbeteſere vehetik.

(;:)

AZ

AZ VRVACSO-RAIAROL.

Michoda az vr vachoraia?

AZ vr vachoraia ſemmi nem egyeb, hanem az Vi teſtamentomnak az Iſten fiatul ſzerezteret Sacramentoma, mely al igiretnek geieböl es eltetö allatokbol, kenyerbol es borbol; mellyek vetettetuen teſti ſzaial, vetetik hittel azmi vrunk Chriſtus Ieſuſnak teſte es vere. Hogy tuel ez Sacramentommal auagy ſzentſeggel az veuö hiuek intetteſſenek az Euangeliomnak tulaidon igiretire, es emlekezteſſenek Chriſtus halalara, nitöket megh erőſſechek es megh pechetellyek.

Michoda az vr vachoraia.

Miböl all.

Mi modon vetetik es miuegre kiktül.

Miert mondod vachoranak?

Ez neuezetben nezűnk chak az Iſten fianak chelekődetire, es ehőz kepeſt mongyuk vachoranak, mert ezt az Sacramentomor az mi vrunk Ieſus Chriſtus vachorakorban ſzerzette vala eſtue. Nem azert penig hogy mijs vachorakor elnenk vele, hanem hogy az o tőruennek veget ebben be tellyeſedetnek ielenteneie lenni.

Mihez kepeſt hyuk vachora nak.

Mikor zerzette Chriſtus vrunk ez vachorat?

Mikor az Iſteni Decretom az ű mi erőttűnk valo ſzenuedeſenek be tellyeſeteſere iutot. Mely be tellyeſedeſnek ideieről ſz. Pal igy ſzol: be tellyeſeduen, vgy mond az idő, ki bochata Iſten az ű fiat.

Gal. 4.

Az paradyſomban let igiretnek vtanna harom ezer kilencz ſzaz es kilenczuen hatodik eztendőben, ez mi ielen valo 1592dik eztendonknek előtte

lőtte ezer őtzaz őtuen nyolczadik ez-
tendőben Tyberius Chazarſaganak
tizen nyolczadik eztendeieben.

Mikor az harminczadik Iubilæus: az- xxy Iubi
az, őtuendetes eztendő el vegezte- læusban
tek,es el kezdetek az őrőkke valo Iu- ſzenue-
bilæus,az Chriſtus Ieſuſnak prædical- det az
laſaual, mely őrőkke valo iubilæuſnak Chriſtus
meg trombitaloia es meg hirdetőie Kerezte-
kereztelő Ianos vala. lő Ianos

Lőn penig mind ez oly alkolmatos azvi Iu-
időben, mikor az Sidoknak huſuet- bilæuſ-
tyok vala,azaz, az Aegyptombol valo nak trő-
ki ſzabadulaſnak emlekezeti,melyben bitaloia.
az huſueti barant, mely az Chriſtus
Ieſusnak halalat peldazta,meg kel va-
la enniek Iſtentűl parancholtatot Sa-
cramentomi rend tartaſſal es o tőr-
uennek peldazo baranyat meg ette
tanituaniual, az vtan vgyan azon va-
choran ez vi Sacramentomot ſzerze,
mellyet holta kelue maſod napő min-
diaraſt tulaidó vereuel meg erőſsitte
es meg pőchetele.

Az husueri baranytul peldaztatot Isten baranyanak meg ielenese.

Igi tőltbe az időnek az Isteni vegezes szerint valo alkolmatossaga: igy tőltőtte be Christus az tőruennek kiuansagat: igy kezdette el az ő vereuel meg erőssittetőt testamentomat, az mi, bűntűl, halaltul, karhozzattűl valo megh szabadulasunknak őrők emlekezetire.

Kiknek zerzette Christus vrunk ez vachorat?

Szerzette az ű hiueinek, kiket vilag fondamentomanak fel vetese előtt, az ű sz. fiaban, az mi vrunk, Iesus Christusban, az erők eletre el valaztot: Az Isten.

Az ut vachoraia kőzőnsiggel illet minden hiueket.

Kőzőnsiggel zerzette peniglen minden rend es időbeli hiueinek szemely valogatas nekűl. Mikeppen az kereztsigetis szemely valogatas nekűl hatta mindé hiueinek fel venni, mint megh teczik az ű fölsige mondasasabol,

ſabol, igyatok, vgymond, ebbôl mindnyaian.

Ez keppen regennis az huſuéti barannak etelet, minden ſidoknak parancholta vala, az Aegyptumbeli idegen poganyokat attul ki rekeztuen. Exod. 12.

Ved ezedben) halt az Papaſâskai nak ektelenſegeket es hamiſſagokat: Kik mikor azt kergyûk tûlôk az miſeben miert nem aggyak az Sacramentomot az halgato kereztyeneknek: Azt merik nemôllyek nagy orczaltalnul lôlkôk iſmereti ellen mondani, hogy Chriſtus chak az Apoſtaloknak ſzerzette es nem az kôſsignekis egyetemben, azert chak az papoknak kel venni az kôſſegettis. Nem vezik ezekbé hogy akkor az mi kichin ſeregе Chriſtuſnak vele vala, annak az ûtet halgato tanituaninak Seregenek ſzerze, nem vgy penig hogy chak ûmagok

Az Antichriſtusnak chalardſaga es lopaſa az vr vachoraiabâ.

elnenek vele, hanem hogy minden ú hiueinek az mintaz Euangeliomot hirdetneiek az vachoratis minden hiueknek oztogatnaiak. Erre bizonſag az ſz. Pal chelekődeti, Act. 20. 7. ki mikor Troas varosbol el akarna menni, egy ſzombat napon őzue hitta vala az ot valo kereztyeneket kenyer ſzegeſre, es bezedet nyuitotta vala mind efel ikoraig, az vtan vgy oztogata nekik az vrnak vachoraiat, kőzőnſegeſſen. Kit, ha chak papoknak avagy Apoſtaloknak ſzerzet volna Chriſtus vrunk, ſemmikeppen ſz. Pal meltan nem chelekedhetet volna, de hogy Chriſtus kőzőnſiggel hatta es zerzette minden hiueinek, űis vgy
1. Co. 11 oztogatta. Iraſais erre tanit ſz. Palnak es ezt bizonittya: mikor azt parancholla, őzue gyűllyetek, vgymond kőzőnſiggel, es vgy ellyetek ez vachoraual, Mi okaerr kiuannya az kőzonſeges gyűleſt erre, ha chak ú maga

akar-

akarnaia meg enni? Meg aztis mongya penig, egy máſt vgyan meg variatok.

De nem chak az ſz. iras mvtattya meg ezeknek hamis chelekő deteket, hanem meg az ű magok regulaia bezedek es chelekődetekis aruloiok, mint az pátkan hogy az korczohaſſal ielenti meg magat hol legyen.

Papiſta/knak chelekődeti is aruloiok, mint az pátkannak az korczogas.

Mert feő Innep napokon vgyan rea erőltetik meg birſaggalis az kőſſeget hogy Communicallyanak, ezten dőben, ha tőbzőr nem, haromzor kiualt keppen halaloknak Ideien: Ha Chriſtus nem zerzette az kőſsignek, ha az halgatok nem Chriſtus tagiai, ha az Iſtennek igireti, orzaga es Chriſtusnak erdeme nem illeti űketh: haát űk Iſten ellen chelekőznek hogy nekiek aggyak, ki meg nagyub, hogy erőlteti kis rea. Ha penig nekikis ſzerzette Chriſtus vrunk, ha ű reaiok neznek Iſtennek igireti es ha őrőkőſi az Iſten

De conſ. d. 2. c. ſi quis intrat.

Ellopiak az igaſſagot az Iſtennek nepetűl.

orzaganak, Gal. 4. Haat ők bizonyara hamis ſafarok, lopok, toluaiok es bereſek, hogy azt el vonzak, lopiak es tagaggyak az Chriſtus hiueitűl, kikert ő fölſege veret ontotta, az mit nekik ſzerzet az vr.

Ha az miſeben maſert ehetik ſokkal inkab a mannak beteg volta ban.

Touabba ha az miſenek ideien az papnak kel venni az halgatoertis, haàt betegſegeben mikor imezis alkolmatlamb annak vetelehez, ſokkal inkab veheti annak kepeben. De lam nem vezi, hanem az gyontato negy penzert vgyanra veti, vagy iol vezi vagy gonozul.

Hogy á holtakert eznek az miſeben, ahoz nagyub igaſſagok vagyon, mert minden holt embertűl marat kenyeret az előknek kel meg ennyek.

Gabriel Biel lect. 81.

Vegezetre áhol azt mongyak hogy az pap Communical egyebekertis (noha az egyedűl valo etel nem communio) nem lattam en azt, nemis hallottá hogy valaki ſzaia egyek, es más

ember

ember hizzek altala, de megis el tuttak ez vilagot altatni vele, Hanem az mint termezet ſzerint mindennek maga ſzaia altal kel meg hizni, ezenkeppen bizonyara minden lelőknek maga hiti altal kel iduőzűlni. Mint Habakuk P. es ſzent Pal bizonnittyak monduan. Az igaz el az ű hitiből. Hab. 2. Rom. 1. Heb. 10. Nem kiehin argumentom azis, ez it valo hamiſſagoknak ki ielenteſere: mikor Chriſtus azt mongya, igyatok ebből mindnyaian, űk penig kőzőnſeges neuezet alat algyak meg es egyedűl haitiak fel. De űket az ű enyuekben haggyuk vergődni mi mennyűnk, az igaz errelének előnkbē vet tudakozaſara.

Kőzőnſiges neuel algyak meg, es ű magok izzak meg.

Mikeppen zerzette Chriſtus vrunk ez vachorat.

Előzőr ſok bezeddel es gyakor inteſekkel tanitotta tanituanit az ű maga

Ioan. 16 16.

maga allapattya felől, mi vegre boch-
Ioan. 13. atta legyen ůtet az ů attya. Iouendót
18. mondot nekiek hogy egy keueſſe el
haggya ůket, de iſmeg meg vigaztal-
Igă. 16, lya. hogy az ů attyahoz megyen, de el
13. kůldi az vigaztalo ſz. leölkőth neki-
ek, ki mindenekre meg tanicha ůket,
valamellyeket ů tůle hallottanak:
Kerte es intőtte ůket, kogy megh ne
haboroggyanak az ů tůlők valo el ta-
uozaſan, mert igy lenne nekik haz-
nosb. Prophetálá aztis nekiek hogy
az ů neueert ez vilagi eletben ſok ha-
boruſagokra kellene iutniok az hi-
Mat. 24. ueknek, nagy kereztet kellene ů vtă-
9. na viſelniek: mely haboruſagnak es
Ioan. 15. kerezt viſeleſnek terhe alat valame-
20, 21, & nizer az ů ziuők megh faradna es lől-
26. kők megh Epedne lenne mihez folj
amniok, es kůlſő keppennis lenne
honnan leölki batorſagokat meg vie-
taniok, vgy zerze ez Sactamentomot
es aianlą nekiek teſtamentomůl, ve-

reuel

reuel meg pecheteluen. Szerze penig illyen modon. Mint ſz. Lucas Euangeliſta iria Cap. 22. Mikoron azert az vegezet idő el iűt volna, letelepedek Ieſus, es az tizenket Apoſtalok ű vele egyetemben, es monda nek iek, nagy kiuanſaggal kiuantam ez huſnetban veletek enni, minek előtte en ſzenueggyek: mert azt mondom tinektek, hogy en többe nem ezem abbol, miglen be tellyeſeggyek Iſtennek orzagaban. Es felueuen az pohart mikoron halakat adot volna monda, vegyetek ezt es ozzatok el magatoknak, mert azt, mondom nektek hogy en nem izom az Szőlenek gyűmőlcheből, miglen az Iſtennek orzaga el Iűiőn,

Az vachoranak zerzeſe.

Es ueuen az kenyeret, mikoron halakat adot volna meg ſzege, es ada nekik

Szen Lukach iraſa ſzerint cap, 22.

kik monduan: *ez az en teſtem*, mely ti erőttetek el adatik: ezt tegyetek azen emlekezetemre.

Haſonlokeppen az pohartis ada nekik, minek vtanna vachoralt volna,

Az pohatt mőgya ű vere altal valo vi teſtamentomnak,

monduan: *ez pohar amaz wy teſtamentom azen verőm altal*, mely ti erőttetek ki ontatik.

Illyen moddal es illyen igikkel ſzerzette azert Chriſtus vrunk az vegh vachorat, mint ſz. Lukachnak immar meg mondot 22. rezeben megh talalod iginkent.

Es mikoron ükennenek, veue Jeſus az kenyeret: es mikoron meg aldotta volna, meg ſzege es ada tanituaninak, es ezt monda: *vegyetek égyétek ez az en teſtem.*

Es veuen az pohart, es halaakt ada uan ada,

uan ada nekik, monduan: igyatok abbol mindnyaian: *mert ez az en verem, vi teſtamentomnak vere,* ki ſokakert ki ontatik bűnöknek bochanattyara: Szent Pal igy iria meg. 1. Cor. 11. En, vgymond, az Vrtul vőttem, mellyet tinek tekis, attam hogy, tudni illik, az vr IESVS, azon eiel mellyen el arultatek vette az kenyeret: es halakat aduan meg ſzegte, es mondotta, vegyetek, egyetek: *ez az en teſtem* mely ti erőttetek meg tőrdeltetik: *ezt tegyetek az en emlekezetemre.*

Haſonlokeppen az pohartis minek Vtanna vachoralt volna monduan: (ez pohar vi teſtamentom az en verőm altal: ezt tegyetek, valamenyzer iangyatok az en emlekezetemre.

Im

Jm vgyan elődbe terittem minde niknek irasat.

MATTH. 26.

Ez az eo testem. Az poharrol penig igy ir ez az en verőm vi testamentomnak vere.

MAR. 13.

Ez az en testem. Ez az en verőm vi testamentomnak vere.

LVC, 22.

Ez az en testem. Ez pohar vi testamentom az en verőm altal.

PAV. 1. COR. 11.

Ez az en testem. Ez pohar vi testamentum az en verőm altal.

Jm la-

Jmlatom de nekem vgy tecznik hogy nem egy arant irnak ezek az igiknek elő zamlalaſarol, mert Szent Lukach es Szent Pal azt iriak hogy az pohart, megh ingyen, ſem az benne valo bort emleti, mondotta vi teſtamentomnak, nem w verenek, az w vere altal. Sz: Mathe penig es ſz: Mark meg azt iriak hogy Chriſtus vi teſtamentomnak is mon-

J dotta,

dotta, w verenekis neuezte az pohart mint vagyon ez?

Dichiretes dolog embernek az ſzent iraſt vigyazaſſal es ertelemmel mind halgatni mind olualni.

Draga dolog ez, igenis dicherem benned attyamfia, hogy vigyazua halgacz az igekre, bizony az iſtennek lölke inditotta benned ezt az io vigyazaſnak eluenkődeſet, mert ſok emberek el-mulnak ez mellet kik ezekbe nem vezik es az mint vakmeroſeggel otalmazzak az ű velekedeſeket. De im meg latod hogy ennekis Iſten ſegitſegeből ertelmere iutatlak.

Euangeliſtanak es Apoſtalnak azonegy ſz: lelek

Ezeknek iraſokban noha az bőtű nem egyarant vagyon, mind az alral az lelek es az ertelem kőztők eggyes, es nem eggyes chak hanem vgyan tellyeſsiggel egy. Mert Mindeniknek, mind ſz. Matthenak es ſent Marknak, ſz. Lukachnak es ſzent Palnak, azon egy Iſtennek lölke volt meſtere, az viſelte es tanitotta elmeieket, az igaz-

gatta

gatta iraſokat, az kiről Chriſtus vrunk nekik igiretet tet vala monduan: mikoron penig el iőuend az, azaz, az igaſſagnak lőlke aztiteker igazgat es meg tanit minden igaſſagra. Kiről zent Palis ezt mongya: Hæc omnia operatur vnus & idem Spiritus, azaz, mind ezeket chelekőzi azon es egy lelek.

volt meſtere. Ioan. 16, 13. 1. Co. 12.

Teneked azert nem az bőtűre kel es illik nezned az ſzent irasban mindenkor, hanem az ertelemre es az lelekre, az mely ertelemmel es lelőkkel vagyon mondua az igc, az melyről, bizonyos akarz lenni.

Nem minden kor az bőtűre kel nezni hanẽ az ertelemre es az lelekre az mellyel vagyon mondua.

Mint im zemeddel iol latod az Euangeliſtak iraſaban kik Iſtennek lőlke altal irtak azt az mit irtanak, hogy nem neztenek arra mint legyen az bőtű eggyes, hanem chak arra vigyaztanak ſzorgalmatoſſan, hogy az leleknek eggyeſſege, az Chriſtus bezedenek egyenes, tizta es igaz ertelme meg maraggyon.

Ezen ertelemre int minket azmi
Ioan. 6. vrunk es mesterunk Iesus Christus monduan: az en bezedem lelek es elet: lelek az á ki meg eleuenet, az test
2. Cor. 3. nem haznal semmit sz. Palis igy int, az bőtűhőz ne ragazkoggyatok mert az bőtű megh ől az lelek penig megh eleuenith.

Aug. de doctrina Christiana. cap. 16. Szent Agoston Doctoris, arrol hol kellesseg az sz. irasban az bőtűre, hol ismeg az ertelemre, nezni tanit. Si præceptiua locutio est, aut flagitium aut facinus vetans, aut vtilitatem aut beneficentiam iubens, non est figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur iubere, aut vtilitatem aut beneficentiam vetare, figurata est. Azaz: Ha az sz. irasban valamely mondas, parancholat szerint valo mondas lezen, bűnt auagy valami vetket ha tilt, auagy valami haznos es iosagos dolgot paranchol hât nem peldazo, azaz bőtű szerint kel erteni. Ha peniglen

niglenuetket lattatik parancholni, auagy valami haznos auagy iosagos dolgot tiltani, haát peldazo mondas, azaz, nem bőtű szerint hanem peldazo ertelem szerint kel erteni. Hozza be ennek ertelmere az Christus mondasat.

Hogy ha nem eenditek az embernek fia testet, es veret nem iiangyatok, nem lezen ti bennetek elet. Ez mondas vetket es bűnt lattatik parancholni, annakokaert peldazo ertelemmel valo mondas, mely haggya hogy az vr szenuedesiben rezesűllyűnk, es hogy giőnőrűsegessen es haznossan elmenkbe reichűk, hogy az ű teste mi errettűnk meg fezittetet es sebhetet. Eddig vagyon az szent Agoston mondasa. Melyből ezedbe veheted mint kellyen az szent irasnak minemű heleit ertened: Aztis meg tanulhatod minemű ertelme

uolt Ag. D. ez Vr vachoraiaban valo mondaſi felől Chriſtusnak.

Az bőtű ſzerint valo kűlőnőzes az értelemnek vilagoſitaſara zolgal.

Sőtinkab euel az botű ſzerint valo kűlőnőzeſſel lőlki eggyeſſeget es egyenes értelmet adnak előnkbe az Euangeliſtak. Mert ſzent Matthe es ſzent Mark előb irtak az Euangeliomot ſzent Lukachnal es ſz, Palnal: es azert az mit az mi elmenkre nezue homalyoſſan irtanak ſz. Mathe es ſz. Mark: az ſzent Lukach es ſzent Pal Apoſtal nyluabban valo igikkel magyarazzak nekűnk megh Kiknel ſem hiueb ſem vilagosb magyarazo doctort, ſenki nem kiuanhat, ha kiben Iſtennek lőlke vralkodik.

Az ſzent Mathe iraſat mel tan magyarazzuk az ſzent Lucach es

Nem ok nekűl aggyuk penig az magyarazatot es nyluabban valo ſzoláſnak auagy iraſnak meltoſagat it ſzent Lukachnak es ſz Palnak: mert mindenkor az elſőnek az vtolſo ſzokot magyarazoia lenni, azaz, nem magyarazhattya az á ki előb ir az vtanna

kouet-

kővetkőzendőnek iraſat, hanem az előtte valoknak iraſokat az kővetkőzendők magyarazzak. Sz. Pal értelmével.

Magyarazzak penig imillyen modon: Szent Mathe azt itia hogy Chriſtus hala adas vtan az pohart fel vette es atta az ű tanituaninak monduan: igyatok ebből mindnyaian mert ez az en verem, *vi teſtamentomnak vere*, ki ſokakert ki ontatik bűnőknek bochanattyara. Szent Markis ezen forman ir mint idefel meg mutattam. It az Euangeliſtak az pohart mongyak hogy Chriſtus ű verenek neuezte, ſem borrol ſem vizről emlekezet ſemmi ninch, ha bőtű ſzerint kellene ezeket erteni es magyarazni, mint azt nemellyek nagy bolondul vitattyak, haat az pohar, vagy fa volt vagy ezűſtvolt, lenne itallá: de megh teczik chak ittis Az pohart mőgyak verenek nem az bort, honnan vgyan ki nez az figura.

hogy nem az bőtűre kel nezni ezekben, hanem az ertelemre es lelekre.

Metho-nymia continés pro con-tento. pag. 62.

Ezt hijuk mi Methonymia figuranak, ponitur enim continens pro contẽto, poculum pro vino, ezt nem tagadhattya senki hogy figura szerint valo mondas legyen: Ha penig ez Sacramentomnak eggik reze figurata, bizonnyal az masikis az, honnan kőuetkezik meltan hogy az vr vachorajaban valo mondasa Christusnak az kenyerről es borrol egyenlőkeppen figurata legyen.

Luc. 22. De ne haggya ezt bator senki en ream, lassuk az sz. Lucach ea sz. Pal mit irnak felőle, ottis ki teczik az igaz ertelem. Szent Lukach azt iria es sz. Pal hogy Christus mondotta, ez pohar vi testamentum az en verem altal auagy, ha neked igy kőnnyebnek teczik az en veremben.

Erch megh azert immar.

Szent

Szent Mathenal ű verenek mongya Chriſtus az pohart, vgyan azon helen vi teſtamétom verenekis mongya kű-lőmb penig az teſtamentom teuő az teſtamentumtul, es az mi az teſtamentum teuőnek vere az nem lehet az teſtamentomnak vere, azert annit tezen mikor mongya, ez azen verem, mint ha mondanaia vi teſtamentom ſzerint valo ver. Im ű maga magyarazza Chriſtus vrunk mit erchem azonaz mondaſon, ez az en verem.

De ha te az Chriſtusnak illyen niluan valo mondaſat nem erted im az Iſtennek lőlke az ſz. Lukach altal niluabban elődbe aggya. Ha kerdened, mint kel ezt erteni à hol Chtiſtus azt mongya ez pohar az en verem? megh felel ſz. Lukach es azt mongya: Igy erch, ez pohar vi teſtamentom az en veremben: azaz, Vi teſtamentomma tetetet az Chriſtusnak vere altal.

Az teſtamentum penig tőkelletes

Michoda az teſtamétum, es miuel erős. Vide ſu. pag. 22.

bizonſag tetel, mely az teſtamentom teuőnek halalaual ſzokot meg pechetletetni, akar mi dologrolis. He, 9. 17. Mint ha mondanaia, hogy ez Vr vachoraiaban valo pohar, az vi teſtamentomnak pechetiue es zalagaua let az Chriſtuſnak vere altal.

Ved ezedbe, Az mit az ſz. Mathe vernek mond azt az ſz. Lukach ver altal valo teſtamentomnak magyaraz-za, Magyarazatot tezen hizem it hoz-za az ſz, Lukach. Hanem ha te ſz. Mathenak vgy akarz hinni, hogy az ſz. Lukach iraſat ſemmiue akariad az e-nyet tenni.

Meltatlan tilty-ak az Magyaraza-tot ertűl az erret lende.

Innen ezedbe veheted mely igen meltatlan hannyak vetik magokat a-zok azkik ez igiket bőtű ſzerint aka-riak erteni es ertetni miuelűnkis, monduan: ſemmi magyarazattal nem ſzűkſig it elni hanęm bőtű ſzerint valo ertelmet akarunk tartani: azon kőzben ű magok, noha minket hala-lig tiltnak az magyarazattűl, magya-

razton magyarazzak, megh penig oly magyarazattal kinek az ſzent irasban ſemmi hele ninchen.

Pőrrőllyenek ottan leg előzőr az Iſtennek lőlkeuel ki illyen magyarazatot iratot erre ſz. Lukachal es ſzent Pallal, annak vtanna tekenchek megh magokat es vgy, laſſak meg ha kelle minket karomlaniok auagy nem.

(Miert nem magyarazzak az kenyertűl valo mondaſatis Chriſtusnak?)

Eleőzer: Mert ez eggyűt iar az poharral: egy ſzentſeg es egy ertelmé vagyon vele: azert holoteggik rezebé az egez Sacramentomrol valo ertelmet meg mutattak, nem volt ſzűkſeges minden rezet Vionnan magyarazni. pag. 60.

MASODZOR. mert Chriſtus vrunk ű maga adot arrol valo magyarazatot ſz: Ianos iraſanak hatodik tezeben mikor az ű teſtet kenyernek mondotta, vgy, mint it az kenyeret ű teſtenek: es vtanna vetőtte hogy ez ſzerint II. Az bőtű

mon-

valo ertelem az vr vachraiaban ſemmit nem haznal.

mondas lőlki ertelemre es eletre nezne, az teſti es bőtűi ertelem ebben ſemmit nem haznalna.

Hany rendbeli ertelem auagy magyarazat vagyon maſt az kereztienſigben az vrnak vachoraiarol?

Kiualtkeppen harom vagyon.

Mellyek azok?

Eggik az papiſtake
Maſik Luther Martone auagy Brentiuſe
Harmadik az Chriſtianuſoke.

Miert hiuod illyen neuel vket.

Papiſtak, Brentianuſok es Chriſtianok.

Nem

Nem ok nekűl valo neuezetek ezek: mert mindenik felenek az mikeppen kűlőn feie vagyon, azon keppen kűlőn neueis vagyon, melynek eredetit az ű feietűl vőtte. Kiről mind az Babyllonbely barſonyos kurtamadot teuelgeſnek kőuetői: mind penig az vr Chriſtuſnak iegyeſi, hiuei es valaztotti, meg iſmerteſſenek.

Aztudo manyok nak Biluanak legi.

Az papiſtakh iuattatnak az Romai Papatul, mint magaba fel fualkodot főldi Iſtentől: Zegyenlik ezek az Chriſtusnak neuet az ű ſzidalmiual, kereztiu el eſzegenyſegeuel egyetembe viſelni, Heb. 13.

Az Papiſta neű iűt az Romai Papatul.

Az Brentianuſok hiuattatnak Brentius Ianuſtol, ki Sueuia orzagban Hala neuű varosban valo prædicator volt. ezt kőuetik az vr vachoſaia felől valo teuelgeſett, mellyel az Chriſtusnak emberſeget az ő Iſtenſegeuel egyenlőnek lenni tanyttya: Mint ide alab

Az Brentianuſok Brètius Ianuſtul hiuattonak. Bren. Az Chriſtus

emberfe- alab ahol az Chriſtus termezetiben
get az ű valo tulaidonſagokrol ſzolok megh
Iſtenſe- bizonitom. Emberekben diche-
geuel e- kednek es az teſtben kerkűznek mint
gyenlőű regenis ſz. Pal ideieben voltanak illy-
tezi. en emberekben dichekődők es veőr-
1. Cor. 3. ſőngők, ki Apolloſenak mondotta
21. magat, ki Cephaſenak, ki peniglen ſz.
Pal rezere valonak: Mely dolgot ſzent
Pal igen fed es dorgal bennek, mond-
uan: ſenki ne dichekeggyek az embe-
rekben: mert mindenek tietek, akar
Cephas, akar ez vilag, akar ez elet, a-
kar az halal, akar ielen valo, akar iő-
uendő, mondom mindenek tietek, ti
meg az Chriſtuſſe vattok az Chriſtus
penig az Iſtene.

Effele, emberekben dichekődők
voltanak eleitűl fogua minden teuel-
geſnek plantaloi, mint az Romai Pa-
panak (az minth űk velik) Szenteges
neuezeti es hona alat, lőlki teſtikep-
pen nyluan paraznalkodo papok

bara-

baratok, kiknek menni neuek anni teuelgeſek, es egy maſtul különözö erkülchök ruhaiok, ſzentſegek, chalardſogok vagyon.

Nemellyek Damunkoſtul hiuattatnak Dominicaniſoknak, Benedektül Benedictinuſoknak, Ferencztül Franciſcaniſoknak, Antaltul Anthonianuſoknak, Paltul, de nem ſzent Paltul, Pauliniſtaknak Agoſtontul Auguſtinianuſoknak Iſtentudna Szamat ſok teuelgeſeknek ſzerzeteknek baratok es Apaczak közöt valo neuezeteknek Kik feketek kik Zürkek, feierek, tarkak, buntak nemellyek: chak hogy menni ſzerzet anni chalardſag, anni egy maſſal valo ellenkezes. Eggik fele az maſiknal fellyeb tartya magat, ſzentſegesbnek alituan maga ſzerzetit az maſikenal. Cardinalok Erſekek Piſpökök præpoſterek Ieſuitak

Sok fele ſzerzet vagyon az Antichriſtus Seregeben.

Menni-uellegyen szentsegesb az Cardinál az pűspők-nel, az pűspők az plebanosnal.

Canonicusok plebanosok, Ezeknek mindenik anniual tartya magat szentsegesbnek az masiknal, hogy vegre az Gallerat mongyak ollyan szentseghesnek az Cardinalnak, mint minden meltosaga az alat valo pispőknek, Vegre az Papanak Bal labat ez vilag papianak piliſſ hez vetik kőz pilda bezedben, nezuen az Szentsegre: mert az feiedelmek az Chazarok ha zegenyők anni szentseget esmertek volna az pispőkők feien az mennit alitottak az Papanak bal Saruian, nem hizem hogy az feiet nem chokoltak volna eőrőmesben az emberi Bűdős labnal, Emberekben dichekettenek, es el vezendő vilagban, mastis megh tartyak penig ez fele neueket es dichősig kereseseket.

Christianok. Act. 11. 26.

Az Christianok neuezettenek az vr Christustul mint hiueknek feietűl. Ezeknek az mikeppen feiek egy tudom-

domannyokis egy, es dichekednek nem embereken hanem az vrban.

Mond megh mindenik vallaſanak rõuid Summaiat?

Elõzer: ezt akarom tuttodra adni io Atyamfia hogy ez meg neuezet harom rendbeli kereztyenek kõzõt (mert mindenik annak mongya magat) az kenyerrõl michoda legyen (in quæſtione quid ſit) ſemmi különözes ſem vizza vonas ninchen. Mindaz harom rendbeliek gyarant vallyak az vr aztalan valo kenyeret Chriſtus teſtenek lenni. Hanem az moggyaban különöznek (in quæſtione quomodo) es vagyon kõzõttõk vegetlen vetekedes arrol hogy mi modon mondaſſek az kenyer Chriſtus teſtenek, es az bor Chriſtus verenek az vr vachoraiaban.

Az papiſtaknak illyen ertelmek es vallaſok vagyon felőle, hogy az vr vachoraiaban valo kenyer, az igeknek, mellyeket az Euangeliſtak megh irnak, az mellyeket Chriſtus vrunk akkor zolot mikor ez vachorat zerzette, rea mondaſa vtan Chriſtus teſte allattya es termezeti ſzerint valo el valtozaſſal. Hogy immar az nem kenyer az vtan hanem tulaidon Chriſtuſnak valoſagos teſte, mert el valtozot es teſte let az igiknek ereie altal.

Az papiſtaknak az vr vachoraiaban valo kenyerrol vallaſok michodas.

Ehez penig az el valtozaſnak könnyebſegehez, gondolt volt elſeő Alexander Papa CHRISTVS ſzűleteſe vtan Száz tizen egy ezstendőuel, choda format es modot, hogy vàs kőzőt ſűtnenek igen vekony kouaz nekűl valo pogachat, kit hoſtianak, azaz, aldozatnak hinanak, mely az vekonyſagert kőnyebben teſte valtozneiek: Mint ha az Iſten

Mi nemű gondolattal kőltőtték az oſtyat. Alexander Papa oſtyanak talaloya,

ha el valtoztarni rendelne (es ű talalna kőnnyeb modot benne) el nem valtoztathatnaia az temerdek kőzőnseges kenyeret. Sara azzonis Abraham felesege szinten igy gondolkodik vala, vtat es modot keresuen, mint mehetne kőnnyebben veghez ű bennek, az Istennek Abrahammal, az ű maguanak el zaporitasa felől vallo kőtesi es igireti, vgy okoskodek hogy ők ven emberek volnanak es az termezet szinten megh szűnt volna bennek, talam ha más leanzo zemelt adna Abrahamnak, az altal kőnnyebben, hamarab es iob moggyaual bellyesedneiek az Istennek akarattya es igireti, azert az zolgalot ada Abrahamnak, maga okossagabul viseltetuen nem az Istennek parancholattyatul fűguen it. De nem ertet volt Istentűl, es azt monda az Vr Isten nekik, űzd ki az zolgalot mind az ű fiaual egyetemben, mert nem lezen őrőkes az Szabadosnak fiaual. Gen. 26.

Valamit az ember Istennelualo dolgaiban magattul gondol es indet, mind Szuaz az ea kiuettetik.

Galat. 4.

Az papat az Vr isten ki ůzimind fiaual eggyůt mint zolgalot.

Ezőnkeppen nem lezen őrőkős az papanak maga Agyatul formalt es talalt oftyaia ſem egyeb talalmanya az mi vrunk Ieſus Chriſtuſtulſzeteztetet Sacramétomnak rendibé ſem meltoſagaban, hanem mint idegent zolgalot, mind fiaual, azaz maga talalmanyaual, ki ůzi eski rekezti. az ů ſzentinek Seregeből. Mint Chriſtus vrunk bizonnyttya valamit az en ſzent Atyam nem plantalt ki kel annak ſzaggattatni győkereſtűl. Matth. 15.

Hát michoda kenyerből zőrzőtte Chriſtus az vachorat ha oſtyabol nem?

Chriſtus oftyat nem latot.

Oftyabol nem zerzette, mert az ů menybe menetele vtan maid hetuen nyolcz eztendőuel gondoltak azt az emberek, Sem Chriſtus ſem az ů Apoſtali. oftyat nem lattanak ſem hallottanak, emberſege ſzerint mondom

hogy

nem latta Christus, mert Isttnsege zerint mindeneket előb latot hoǵ nem mint volnanak,

Hanem oly kenyerből zerzette, az mineműt akkor ű főlsege az Gazda hazanal talalt, kit az gazda maga haza nepenek eletire zerzet volt: mert Christust ű akkor nem tutta hazahoz varni hogy chak ű kedueiert külőn kenyeret sütetet volna. Immar az buza kenyer volte, rose, auagy kőles kenyer, arrol emlekezet az Irasban ninchen, de az okossag az ratio bűzat ert raita, mert az Időnek alkolmatossaga szerint Szinten akkor kezültenek az Sidok az husuet Innepehez, mely innepben heted napig kellet Istennek parancholattya szerint pogacha es kouazralan kenyerrel elniek (ez penig az buza kenyerhez inkab adatik az ratiotul hogy nem egycb felehez)

Azert azt mondom hogy az gaz-

danak kezűletihez kepeſt valo kouaz-
talan pogacha kenyerből ſzerzette,
az minemű kenyerrel akkor az gazda
mindenhaza nepeűel elt, ez az mine-
műt akkor az egez Sido nemzet et
kőzőnſegeſſen.

Az kik az Cęna-ban kűlőn kinyeret gondolnak az Chriſtus Sacramętomat meg főrtőzettik.

Honnan te meg tanullyad, hogy val lakik az vr vachoraiahoz az kőzőnſeges kenyertűl külőn valaztot gondolt es formalt kenyeret chinalnak: Az Iſten fianal ezesbe akariak magokat tenni, es az vrtul Szerzet Sacramentomnak meg főrtőztetői az ű talalmanyokkal.

Miert ſzerzette Chriſtus kouaztalan keny-erből.

Touabba nem azert zerzette ű főlſege ezt pogacha es kouaztalan keny-erből, hogy minketis arra erőltetne, mert meg parancholtavolna: Sem penig azert hog maiom modon mįs ű-tet az bőtűben kőuetnőiők: hanem azert hog akkor az gazda hazanal ollyá kőzőnſeges eletre valo kenyer tal-altatot, tanituan minketis arra, hogy

ne for-

ne formalyunk ahoz gondolt kenyerel, ollyat ki az kőzőnseges vsustul kulőn legyen, hanē valahoua iutunk es ot az minemő kőzőnseges kenyerrel akkor elnek az emberek kőzőnsiggel, vagy kouazos lezen vagy kouaztalan, vagy pogacha vagy czipo, akar buza akar kőles legyen, aual oztogassuk. Volt regentennis erről vetekedes ha kouazos kenyerrel kellyene oztogatni auagy kouaztalannal. Mert előzőr az Christus menybe menetely vtan minden gyülekőzetek kouazos kenyerrel oztogattak es vettek, mig az hituan emberi okossag bele nem kőtőtte volt ebbeis magat, Az vtan Az Romai Alexander papa ezeskedeseből kouaztalant gondolanak iobnak lenni, ők igy eltek vele egyebeketis azkikőn birodalmokvolt, arra erőltettek. Sok helek Ismeg kouazos kenyerrel eltek, eggik sem karhoztatta az massikat erőtte. Az kik kouaztalan kenyerrel eltek az

De cons. d. 2. c. In Sactór. in glossa.

Epiph. libr. de hæres.

Franc. in Cronol. Platina in vita Greg. azt mongya hogy az Romaiak vi ezt endeig eltek kouazos kenyerrel.

Vr vachoraiabá, azok az bőtűre nez-
tek: Azkik penig kouazos kenyerrel
eltek ez Sacramentomban, azok az le-
lekre, es az ertelemre neztenek.

Niluan kenyerrel kel oztogatni az mineműuel kőzőn ſegeſſen elnek az emberek.

Azt mondom azert erre io es tiz-
ta lőlki iſmerettel, hogy valaminemű
kenyerrel ot az orzagban auagy va-
rosban, ahol az tanito lakik, kőzőn-
ſiggel elnek, aual oztogaſſa: ha arnek-
hoz, bőtűhőz es teuelgeshez ragaz-
kodni nem akar.

Az ſz. Apoſtalok mindenűt es minden kor kenyerrel oztogattak.

Mondom ollyal oztogaſſa kit iga-
zan meltan es valoba kenyernek pa-
niſnak merien mondani ne ollyannal
ki az hőzőnſeges kenyertűl minden
modon kűlőnőz.

Igy eltenek vele az ſzent Apoſtalo-
kis, valahol iartanak vala houa iutot-
tanak, az minemű kenyeret ott talal-
tanak aual oztogattak: Nem ſűtőttek
ű magok arra valo kűlőn pogachat,
nem hordoztak velek vti oltart, via-
ticum oftiat az igaz kőzőnſeges keny-

ertűl

ertűl kűlőn formaiuc, billegűt, kűlőn neuűt es kűlőn izüet, az vachora kedueert. Ezert mongya az iras mindenűt kenyernek, panisnak, nem pogachanak sem hostianak.

Act. 20. Matt. 26. Luc. 22. 1. Co. 11. Ioan. 6.

Vgyan nem ioe hat ostiaual oztogatni?

Vgyan nem io, nemis melto, sem illendő azokhoz az kiket az Christus az Antichristusnak tőmlőczeből meg zabadetot.

Miert nem io hizem azis kenyer mert liztből lezen?

Szep kis ratio, liztből lezen azert kenyer. opinio fog hagyma. Nem mind kenyer azert az edes batyam az ki liztből lezen, mert az liztből parna kenot ablakok ramaianak kenőet, pepet, chinalnak de azert vgyan nem kenyer. Liztből chenaltak mondok

Nem mind kenyer az a ki liztből lezé.

az ablak kenőt, de nem el ember kőzönsegessen kenyerrül vele. Nem az á, hat, nem, hanem olj kenyer kiuătatik ide az mineműuel kőzönsegessen elnek az emberek. Hald meg azert bizonyos okairt miert nem szűkseg ostiaual elni kőrőztiennek.

Hany okaert nẽ io kereztyennek az ostyaual elni as vr vachoraiaban.

I. Az ostya nem kenyer.

ELŐZER: Mert az Christus ű maga kenyerrel oztogatta, nekűnkis vgy hatta hogy valamenizer ezzűk az kenyeret az ű aztalanal, az ű emlekezetire tegyűk. De az ostya nem kenyer sem pogacha, hanem emberi elmetűl talalt es formaltatot iatek, kiuel az Christus chelekődeti inkab mégh chusoltatik hogy nem mint megh szentőltetneiek.

II. MASODZOR: Mert emberi zerzes, baluanyozasnak fęzke es győkere: Az Sacramentomban penig akar mi emberi zerzesnekis semmi hele ninch, sőt vgyan vagy hytőtlenseg megis elegyeteni vele az Sacramentomot.

HAR-

HARMADZOR: Ezert nem illik vele elnünk, hogy ne lattassunk se mondassunk az Antichristussal egy arant futni, az Christus chelekedeti ellen valo zerzeseth iouallani, ne essek raitunk amaz mondas, az paraznakkal az te rezed. Psal. 49. Es ne igyunk amaz babyloniai barsonyos kuruanak poharabol. kiről sz. Ianos Apoc. 17, 4. ir. 10. III.

NEGYEDZER: Hogy az zegeny kősignek ebben regtül fogna baluanyozasat ne őregbetiük, hanem chak az Christusnak zerzeseben legeltessük. IIII.

Mit erchünk hát azok felől, az kik kereztienek de megis eddig mind oſtyaual oztogattak maſtis aual oztogatyak, vetkezneke? Exceptio

Megh

Meg kel it gondolni annak az gyű-
lekezetnek allapattyat az melyben
ezt chelekőzik. Ha az kereztyenek
győngek es nem ertik, tűrhető vetek
bennek, mind addigis mig ſzinten
megh gyarapoznak az ertelemben, a
feleket nem art teiel taplalni kik az
derek eledelnek be fogadaſara es meg
emezteſere nem alkolmatoſſak. Igy
chelekődőt ſz. Palis az Sidokkal Ti-
motheuſt eröttők kőrnyűl metele ho
gy az Chriſtus hitire hamarab es kön-
nyebben meg nyerhetneie űket. Az
Ieruſalemi conciliumis, kibé az ſzent
Apoſtalok valanak, oly dolgokat pa-
ranchol megh tartani az poganyok-
nak, mint foitot allatnak eteletűl va-
lo magok megh tartoztataſat, az ver-
nek eteletűl, baluanyoknak rezere va-
lo aldozatnak meg eteletűl hogy ma-
gokat oyak, kiktűl az kereztyeni za-
badſag es Chriſtuſnak erdeme, megh
mentette yala űket, de az Sidoknak

meg

megh nyereſeert chelekőttek. Act. 15.

Azonkőzben munkaloggyek az io lőlki tanito, hogy úket igaz ertelemre hozuan, megh niugoſſa lőlkőket az igaz ertelemben: es vgy ki veheti kőzűlők botrankozas nekűl.

Ahol penig regi, tudos es megh regzet ertelmű kereztyenek vannak, ot vgyan nem illik ſzenuedni, hanem Iſtent ſegitſigűl hiuan az baluanyozaſnak megaz győkeretis ki kel kőzzűlők hanni, hogy mindeneſtűl foguan az vrnak ſzentelt tlzta templomi legyenek.

Az mi előttűnk valo lőlki paztoroknak eleg munkaiok volt az baluanyozaſnak Sendelenek el hanyaſaban ſalanak el rontaſaban, idegen nyelűnek az kőſſeg kőzzűl ki rekezteſeben, es tulaidon nyelueken valo prædicalasban Kamſat, olait ſot, gyertyat, az kereztſeg melől, ſzentek imadaſat, fa kepeket az templomokbol nem kichin

chin munkaual es faradſaggal irtot-
tanakki, egy időben nem lehetet egy
nihanyfzáz eztendőtűl fogua neue-
kedet gâzt ki gyomlalni az Iſtennek
ſzőlőiéből. Az mi időnkre es mun-
kankra chak az győkere es alat valo
fundamentoma maradot meg az bal-
uanyozaſnak az gyűlekezeteben. Ne
legyűnk azert mijs az Vr Iſtennek he-
uolkodo munkaſi az ű főlſege ſzőlő-
ieben, vitezkeggyűnk az mi időnk es
talentomunk ſzerint Chriſtus vrunk
zazloia alat es tizteſſege mellet, az Ba-
Micho- byllonia i kurua ellen. Ketſeg nekűl
da iutal nagy iutalmat vezűnk: mert ezt kez-
mok va- di mondani az mi kiralyunk mi ne-
gyon az kűnk: Ime hiűſeges zolga, ez kichin-
Antichri ben hiű voltal nagyubbakra bizlak
ſtus ellen tegedet. Matth. 25. Iſmeg: az ki
vitezke- győződelmes lezen, ſeier ruhaba ru-
dő hiuek haztatik, es el nem tőrlőm az ű ne-
nek, uet az eletnek kőnyueből, es vallaſt
tezek az ű nnueről az en atyam es az

ű An-

ű Angyali eleőth, Apocal. 3. 19. & 21.

Az Brentianuſoknak meghillyen ertelmek es vallaſok vagyon: hogy az vr aztalan valo kenyer Chriſtus teſte, nem valtozas ſzerint mint az papiſtak velik, hanem valoſagos es allat ſzerint valo eggyeſűleſnek moggyaual. Azaz, azt vallyok ezeh, hogy az igiknek el oluaſaſa vtan, az kenyer meg marad az ű elóbbi kenyeri allattyaban es termezetíben. De az Chriſtus teſte, ki mindenűt vagyon az ű Iſtenſegeuel eggyűt (az ű velekódeſek ſzerint) az kenyerrel megh eggyeſűl, es ot vagyon az kenyerrel, vagy mellete, auagy vgyan benne, valoſag nekűl valo valoſaggal, allattya nekűl valo allattya ſzerint, ielen letel nekűl valo ielen letelnek moggyaual, de nem teſti

Iol meg oluaſd ertelemmel oluaſdmert nyluan choda fele ertelem lem ez.

ſem lólki modon, hanem mind teſtűl mind lelektűl idegen modon. Ez hogy igy ot leuen be megyen hiueknek es hitőtleneknek ſzaiaban.

Az Chriſtianok ertelme.

Az harmad rendbelieknek kik Chriſtianuſoknak hiuattatnak, megh illyen ertelmek es Vallaſok vagyon: Hogy az vr aztalan valo kenyer Chriſtus teſte: de nem valtozas ſem egyeſűles ſzerint, mint az papiſtak es Brentianuſok velik: hanem tizti, meltoſaga es peldazatya ſzerint mint. Minden rend es időbeli Sacramentomnak termezeti kiuannya, es az ſz. iras bizonyttya.

pag. 44. & 45.

De megis hogy inkab altal laſſad. Ez tablaban, ez vallaſok miben eggyeznek es miben kűlőmbőznek im elődbe vetem, mint nyluan valo ertelemnek tűkőreben.

Michoda

Michoda az Vr aztalan valo kenyer, es mimodon mondgiak ez harom rendbelyek az kenyeret Christus teſtenek?

Laſd azzert.

Papiſta: En igy mondon es illyen moddal ertem hogy az ige vtan az kenyer Chriſtus teſteue valtozik.

Brent: En illyen moddal ertem es mondom, hogy az kenyerben vagyon az Chriſtuſnak teſte, vagy mellette uagy fölötte allattya ſzerint.

Chriſtianus: En igy ertem es mondom, hogy az kenyer Chriſtus teſte, tizti, peldazattya es meltoſaga ſzerent. Sem el nem valtozik ſem az teſt az kenyerbe nem enezik: mert ezt ſem az Sacramentomnak termezeti nem kyuannya. Sem Chriſtuſnak igireti nem tartya: ſem az iras nem bizonnittya.

Mond meg aztis michoda itileted vagion ezekről mellik igazab ez harom egy maſtul kwlönözö vallaſnak?

En igaz lölki iſmerettel mondom, Iſten abban bizonſagom hogy ſenkire valo bozzuſagbol, hanem chak az egy igaſſagnak Iſmeretiből es ſzerelmeből ſzolok, miuel hogy az ket el ö vallas, hitünk aganak ellene vagyon chak az harmadik, azaz, a Chriſtianok, vallaſa igaz es meg tartando ertelem.

Ha többen vannak azon az ket vallaſon hogy nem ezen ezeggyen, lehetſegeſe hogy anni ſokaſag teuelegien?

Igenis lehetſeges: mert valamely nep az ſz: iraſt igaz ertelemmel nem kőueti, mind teueleg az, vagy ſok vagy keues lezen,

Bizo-

Bizonich megh ez mondaſodat?

Sz: Pal Apoſtal Galatába irt leuelenek elſeő rezeben azt mongya: hogy ha ſzintę az Iſtennek Angyala az eghből le Szallana, es más Euangeliomot hirdetne ez meg ertet Euangeliom kiuűl, atok legyen megh azis, ha meg az Angyalis teuelegne az ſz: iras kiuűl iaruan haát az emberek hoģ nem teuelegnenek, mikor az iras kiuűl iarnakę

Az iſten tőrueny kőnyue es az prophetaknak iraſok az Sidoknak kezeben vala, es mindeu nap azt nezik, forgattyak es tanullyak vala, ſokan valanak es Chriſtuſt karhoztattyak vala, de azert vgyan teuelegtenek mihelen az ſzent iraſnak igaz ertelmetűl el tauoztanak. Az Chriſtus es kerezteleő Ianos egiedűl voltanak, az ſz: Apoſtaſokis keueſen voltanak az vi toruennek ki hirdeteſeben: ez ſzeles világ mind-kűlőmb hitőn, kűlőmb valla-

ſon, es kűlőmb ertelemben volt: de noha ſokan voltak vgyan teuelegtenek. Mint Chriſtus vrunk bizonitya monduan nekik: teuelegtek nem tudúan az iraſokat, Matth. 22. 20.

Auagy ez Szeles vilag, nem de mind teueleg valae Noe Ideieben, mikor az Iſten ez egy Noenal teőb igazat nem talala kőzőttők, &c, ezent mondhattyak az Sodoma Gomorabelieknek ſokaſaga felől, az Lothoz kepeſt: Illyeſis egyedűl vala, az Bál papiai harom ſzazan valanak, de lam az egy Illyes igaz leuen, mind hamiſſak valanak azok noha ſokan valanak.

Regula. Tanuld meg azert enni bizonſag vtan. Hogy nem az Sokaſagtul vezen az igaſſag meltoſagot: hanem az Sokaſag vezen az igaſſagtul mind bőchűletet mind meltoſagot.

Hol es mikeppen vagyon elene az mi hitvnk aganak az pa-

az papiſtak es Brentianuſok vallaſa?

Ahol eggik feèl azt mongya hogy kenyer el valtozik es Chriſtuſnak tulaidon es termezet ſzerint valo teſteue lezen. Maſik meg azt mongya hogy az Chriſtus teſte mindenűt vagyon mint zinten az ű Iſtenſege, minden teremtet allatot altal hat, mint az zonak az ű hangaſſaga, es nem chak az kenyerben de megh egyebűttis minden helekre el hàt, de lathatatlan fogh hatalan erezhetetlenkeppen. Ez valaſnak meltatlanſagaertis neueztetnek Vbiquitariuſoknak. Simon P. 3. p. method. fol. 224.

Hitűnk Againak penig enniben vagyon ellene, hogy àhol mi azt hizűk es vallyuk az Credoban, hogy az Chriſtus Ieſus az ű emberſege ſzerint, hallottaibol valo fel tamadaſa vtan, negyuen napon fel ment menyegbe, es ůlt az atya Iſtennek iobiara, onnan le- Chriſtus emberſege ſzerint menybe ment. Luc. 24.

Act 1. Mar.16, Mat. 26. Mar. 14. 26.

zen iöuendő azon emberſigben, melyben fel ment, itilni eleueneket es holtakat: mondom azon emberſignek lathato allattyaban, nem külömben: itiletre, nem előb annal.

Itiletre Iú ez fol dre, nem előb. Iac. And. in Coll. Momp. fol. 189.

Vk penig mind enni iraſnak nyluan valo igaſſaga ellenis azt merik mondani, hogy az Chriſtuſnak teſte minden napon kenyerből lezen: Az mas rez meg azt vallya hogy az Chriſtuſnak teſte elualtozik, es noha menyegben vagyon lathato keppen fog hatokeppen, es igaz emberi termezetnek tulaidonſaga ſzerint, de azett vgyan azon emberſeg megis ez főldre ala Iú, es ha menyegben lathatokeppen vagyonis, azert az kenyerbe lathatatlankeppen enezik. Hogy penig iol meg erched: akar lathatatlankeppen iűiőn ala, akar foghatatlankeppen enezzek az kenyerbe, vgyan ala iüni vallyak itilet előt, ielen leni hizik magatermezetinek meg tagadaſaual. Es vgyan az hitnek agai ellen zolnak,

Valamint es vala hoz Iú el, de ha el Iú it vagyon es e

mert

mert ot azt vallyuk hogy az lathato lób Iſt
emberſigbe ment fel es az ſzerint va- el itilet-
gyon or, ůkis penig meg engedik egy nel, az
felől hogy emberſegenek igaz lathato Credo-
termezeti ſzerint menyeghben vagy- nak elle-
on, es itiletre iů: de ez bezedeket ne,
meg arczůl verik mikor az ů ember-
ſegenek termezet ellen valo ielen le-
telt erőuel tulaidonitnak.

Touabba ittis hirůnk agazattya-
nak ellene vagyon á hol mi azt mon-
gyuk es vallyuk hogy az Iſtennek fia
teſtben őltőzőt, zolgai Abrazatot vet
magara, mi hozzank haſonlatos em-
ber volt mindenben, az bůntůl meg
valua, minden nyaualiaknak nyomo-
ruſagoknak es megh az teőruennekis
atka ala vettetőt volt.

Ezek penig az ů emberſeget el val- 1. Ioã. 5:
toztattyak, tulaidon termeſzetitůl 1. Tim. 3.
meg foztyak: mikor az lathato teſtet 16.
lathatatlanna tezik, menyegben mon- Phil. 2.
gyak, velůnk egyetemben: lenni mas Hebr. 2.
felől meg it mongyak lenni termezet 17.

Esa. 53. Galat. 4. ellen valo ielen letellel, mikor minden helekre ki terűlni prædicallyak az Istenſiggel az emberſeget egyenleő hatarua tezik. Noha az minden helekre valo ki terűles az emberi termezetet megh hallaggya, es egyedűl chak az Isteni termezetet illeſſe.

Egy zoual az papiſtak az kenyeret valtoztattyak Chriſtus teſteue.

Az Brentianuſok, Istenſiget chinallyak az wemberſeget.

Ellene vagyon mind az ket vallas amaz Angyali prædicationak, ahol, (Act. 1.) az Istennek Angyala azt mőgya az Apoſtaloknak: Galilæabeli ferfiak mit neztek almelkoduan az eghbe, nezuen az fel menő Chriſtuſt: Ez Jeſus ki fel vetetet ti tűletek az eghbe, a-

be, akeppen iú el, (hallode mit mond, hogy az mikeppen fel ment vgy iú elis, valamikor el iú: de lathatokeppen ment el haát heaba valo az lathatatlan el iőuetelnek velekedese) az mikeppen lattatok űtet fel menni menyegbe.

Ellene vagyon amaz sz: Peter Apostal prædicatioianakis: Az eghben kel űneki lenni, mind addig mig mindenek helekre allyanak. Act. 3. 12.

Ellene vagyon az szent Pal irasanakis: hol azt iria hogy az Christus embersege szerint, mastis menyeghben vagion az atya Istennek iobian úluen, es ot kel, mondom oda fel, nekűnk űtet megh keresnúnk hitúnkel, nem az ú emberségenek kel lezallani, mihozzank itilet előt ez földre. Ellene vagyon az Athanasius pispektúl irattatot Symbolomnakis, kit az egez kereztyenseg be vet es megh bőchúlt, mert az szent iraftul semmiben nem idegen. Athanasius azt mongya, vele Col. 3.

Egye-

Egyetemben az Egez kereztyenseg vallya: hogy az vr Christusnak egy szemelyeben, ket egymastul megh valaztot es kúlönözö termeszet vagyon, Isteni es emberi termezet: mely ket termezet az ú szemelyeben nem elegyedet meg, nem valtozot megh, hanem meg eggyeseder. Az Christus Istensege szerint örökke valo: emberssege szerint, idö szerint valo: tökeletes es termezet szerint valo igaz Istë: tökeletes es termezet szerint valo igaz ember. Egyenlö attyaual, Istensege szerint: kisseb attyanal, emberssege szerint. Ki noha Isten es ember mind az altal nem kettö, hanem egy az Christus. Egy peniglen nem az Istensegnek emberssegre valo valoztatasaual, hanem az emberssegnek Isteni meltosagra valo fel vetetteteseuel. Eddig Athanasius.

Athanasius.

Sz. Agostonnak ellen

Ellenköznek az szent Agoston Doctornakis amaz mondasiual: igen meg kell ivgy mond, latnunk, hogy az emberneк

bernek Istenseget vgy ne magaztallyuk: hogy az testnek termezet szerint valo igaz tulaidonsagat el vezessük. Mert nem következik az hogy az mi vagyon az Istenben, vgy leheffen mindenüt mint az Isten. kőznek vallasaual. Aug. ad Dar. Epist. 87.

Ismeg: Az testnek, az melyben Christus fel tamadot egy helen kel lenni. Aug. in expos: Psalm: 54. de Cons: dis: 2. c. Prima. Nota.

Ismeg: Valaki, vgymond, azt mongya hogy az Christusnak teste azon egy időben földön es mennyen legien: az Christus testenek termezetit tellyesiggel el rontya, semmiue tezi es tagaggya. Aug. cő. Faust. Manich.

Nazianzenusis igy irt ellenek. Contra Apollinarium. Epist. 86

Christus teste szerint hataros, lólke zerint hatar nekül valo.

Nem ellenkezike az Christianusok vallasa az hitnek agai-

agaiual? Azert mondatik kereztyeni hitnek aganak, Symbolum fidei Christianæ, hogy ne ellenkezzek vele, hanem inkab az Szerent iarion.

My modon eggyez vele?

AzChristianok vallasa. AzChristusnak embersege sem el nem valtozot sem el nem olvadot az Istenseg-tül valo felöltözt tezesbé.

Illyen modon: hogy mi valamikeppen az Credoban vallyuk az Christust igaz Istennek es igaz embernek lenni. Istennek termezet szerint valo Saiat fianak, es Maria fianak. Szinten igy az vr vachoraia felöl valo tudoma. nyunkbannis, azt vallyuk felöle, hogy mikeppen az ű Istensegenek termezeti, az testnek fel öltözeseben es vele valo meg eggyesűleseben, sem meg nem valtozot, sem meg nem kissebedet, Phil. 2. Igaz igy az ű embersegenek termezeti, az Istensigtül valo fel öltözzeseben, sem meg nem valtozot, sem el nem oluadot: hanem mind az ket termezetnek tulaidonsagi eppen

pen meg marattanak ű benne, es meg maradnak az Chriſtuſnak azon egy Szemelyeben.

Maſodzor. mind az ket termezetinek ű benne eppen meg allando tulaidonſagahoz kepeſt, meg ezt vallyuk, hoǵ Chriſtus menyegbe ment fel, attya Iſtennek iobian ű̀l, onnand lezen el iőuendő̀ az itiletre, nem elő̀b valamikor hanem chak Itilet napiara: Az mikeppen penig emberſegeben ment fel (mert az Iſteni termezet nem mondatik fel vagy ala menni holot mindenű̀t vagyon, es bető̀lt minden helekre) azon keppen azon emberſegeben vagyon Iſtennek iobian, Iſtennek orzagaban, azon emberſigben iű elis. Bizonyos helt foglal, es bizonyos hataros helt ű̀l foglaltatik (megh erched iol) az ű emberſege ſzerint, az mint az igaz teremtet emberi termezetnek tulaidonſaga kiuannya.

Ezeket penig nem magamtul mondom hanem az ſzent iraſnak igaz tar-

haza-

hazabol hozom. Ettől mongya az Peter menyegben kel űneki lenni, mind addig mig mindenek megh epitteſſenek, Ezen dolgot bizonittyak az Iſtennek menyből le zallot Angyalokis az Apoſtaloknak, mikor nagy ahitatoſſaggal es zorgalmatoſſaggal a menybe fel menő Chriſtus vtan neznenek; mondanak az Angyalok ű nekiek: Galilæabeli ferfiak mit neztek az egh fele almelkoduan, ez IESVS ki veretek tűletek az eghbe, ezkeppen iű el az mikeppen lattatok űtet el menni. Hallode hogy mondnak hogy mikor el iű vgy iű el, lathato keppen, emberi teſtben az mikeppen fel mene. Ez az moggya az ű el iővetelenek az Angyalok igy bizonityak. Immar ha igy iű el, mint im hallod az angyalokis bizonityak, vallion az embereknek minden ſzűkſegekben alà iűe az ű emberſege ſzerint. Hald megh mit mond az Credo, onnan iővendő, mikorra? Itilni

Act. 1.

holta-

holtakat es eleueneket. I nhol immar az ideis előtted vagyon az the hitődnek agabol, mikorra iű el, Itiletre iű es nem kűlőmben,

Az kik penig ez vallasunkat hamisſetani akariak, mert ſok ellenſege vagyon az igaſſagnak iol tudom, hozzanak az ű vallaſok melle illyen nyluan valo ſzent irasbely bizonſagokat: Bizonichak megh hogy Chriſtus Mit kel igirte magat emberi teſtben el lűni i- az ket tiletnek előtte: auagy az Credobul, felnek bi hogy varni kellyen űtet annak előtte zonitani emberſege ſzerint, auagy az ſzent i- az Chriſrasbol. Annak vtanna ez mi tűlűnk ſtianube hozot igaz bizonſagokat hamiſ- ſok el- ſechak megh, Engedűnk. Ha penig len, ha ſzeret nem tehetik, haát alazzak megh nyerni magokat, es haichanak feiet az mi v- ak- nak, runk IESVS Chriſtuſnak es az ű igaſſiganak, vallyanak velűnk egyaránt valo igaſſagoth.

Aztis kiuanyak mind az ketfeltűl hogy vagy az ſzent irasbol, vagy az hitnek

hitnek agabol, auagy az tőb Sacramentomoknak termezetiből meg bizonichak, hogy az kenyer el valtozik es teste lezen: az bor el valtozik es verre lezen: de megh ettis meg kergyűk az bor kőziben őntőt uiz, kit Christus chelekődeti ellen őntnek kőzibe, haverre valtozike, auagy borra, auagy vizűl maraggyon.

Es hogy az kenyer melle allattya szerint az Christus teste aggya magat, auagy az kenyerbe enizzek, mikor megh bizonnittyak, Szollyanak az vtan az menit akarnak.

Obiectio ad uerſ.

Lam Chriſtus vrunk igirte magat ſzent Mathenal en, vgymond, velétek vagyok mind vilag vegezetig

Mat. 18. 20.

Iſmeg: valahol ketten auagy

gy harman en neemubë ŏzue gywlendnek, ot vagyok w kŏzŏttwk. Mikeppen mondod haát te hogy itiletnek colŏtte el nem iw, ninchen it, az iraſnak illyen nyluan valo bizonſaga ellen?

Igazan mondod hogy CHRIſtus mondaſi ezek, es az ſzent iraſnak igaz Szam teuŏ helei. Ninch az Chriſtus mondaſaban ſemmi vetek ſem fogyatkozas: nemis ellenkŏzik az mi kerez, tyeni vallaſunkal, ez mondaſa Chriſtuſnak, ſŏt inkab ebbŏl teczik igaz ertelme es erŏſſege az mi tudomanyunknak, de az te ertelmed nem iutot meg ennek meg fogaſara.

Az Chriſtus mondaſa igaz, de az mi ertelmünk annak meg fogaſahoz erŏtelé.

Azert ved ezedbe: im enis Christus mondaſat vetem elődbe ez melle honnan gondolkorhatol mint kellyen ez mondaſat Chriſtuſnak ertened.

Matt. 28. Én veletek vagyok mind velag vegezetig.

Mat. 26, 11. Chriſtus mongya. Az zegenyek mindenkor veletek vannak de en nem mindenkoron lezek veletek.

Veſd őzue ez ket mondaſat Chriſtuſnak, mindenkor veletek lezek: es, nem mindenkoron lezek veletek. Laſd megh mint illik ez ket mondaſ őzue. Azon egy Chriſtus mondaſa mindenik, mindeniket maga feleől mondotta: Az Chriſtus mondaſaban vetek ninchen, es nyluan mind az ket mondaſnak igaznak kel lenni, de te tűled ehőz ertelem kiuantatik.

Mert ket egy maſſal ellen-

ben

ben vettetőt bezed azon egy dologrol ſem egy fele ſẽ mas fele nẽ erthethetik igazan.

Soha penig bizonyara megh nem tudod ez ket módaſat eggyeſiteni concilialni, hamindeniket az Chriſtuſnak egy termezetyről erted. Akar az Iſteni termezetről akar az emberi termezetről erched egyedűl.

Ezeket itilettel oluaſd, igen kerlek az Chriſtuſert.

Az ű Iſteni termezetire nezue nem al meg ez módas en nem mindenkoron vagyok veletek, mert ű mindenűt es mindenkoron ielen vagyon az ű Iſteni termezetinek veghetetlen tulaidonſaga ſzerint. Iſmeg az ű emberi termezetire nezue nem lezen allando ez mondas, (en veletek vagyok mind vilag vegezetig.) Es igy eggik mondas ſem lenne igaz ha az termezeteket az Chriſtusban, vagy meg foztanad az ű tulaidonſagaktol,

auagy az tulaidonſagokat meg valtoztatuan, eggiknek tulaidonſagat az maſik termezetre adnad.

Igy penig mind az ket mondas igaz lezen, ha mind az ket termezetnek tulaidonſagi eppen meg maradnak, as mindenik tulaidonſag az ú termizetiről prædicaltatik, mint Chriſtus mindenkor velünk vagyon, agy hozza illendő termezetet ez tulaidonſaghoz. Tudni illik: Iſtenſege ſzerint.

Chriſtus ninchen velünk emberſegenek termezeti ſzerint.

Lassad ez tablaban nyluabban.

Christus mindenkor velünk vagyon.	ez igaz	Isteni termezeti nec tulaidonsaga zerint.	ez nem igaz	Christus idő zerint valo.
Christus nem mindenkor vagyon velünk.	ez igaz	Emberi termezetinek tulaidonsaga zerint.	ez nem igaz	Christus őrőkke valo.

Nem igaz

Ez igaz

Kery it az Vr Istentül vilagositto lölkőt, megnittya szemedet, es megh erted az igassagot, es lezen az Christus az te kű zikläd.

Magyarazd meg mikeppen kel mindezeket erteni?

Az Chriſtuſnak egy ſzemelyebé ket egy maſtul meg valaztot termezet vagyon.

Az Chriſtuſnak ſzemelyeben, ket egymaſtul meg valaztot es kúlónózó termezet vagyon, mindenek termezetnek az ű Saiat tulaidonſaga, proprietaſſa, meg maraduan.

Az Iſteni termezetnek tulaidonſaga proprietaſſa, az mindenkor mindennút azon egy idóben valo ielen letel, es órókke valoſag, mely tuſeó tulaidonſagit az Iſteni termezet ſemmi nemú tetemtet allattal nem keózli.

Az Iſteni termezetinek fú

Az iſten termezet mindenút ielen vagyon,

Es ez zerint az ű Iſteni termezetinek tulaidonſaga zerint mongya hogy velúnk vagyon mind vilag vegezetiglen, es igaz allando es io mondas, mijs ezt vallyuk es hizijk, hogy az vr vachoraiaban, es nem chak az vr vachoraiaban, de megh egyebúttis min-

mindenkor es mindenůt, az Christus mi velůnk ů hiueiuel vagyon es lezen: mind vilag vegezetig, az vtanis mind őrőkke.

Az emberi termezetnek feů tulaidonsaga ismeg ez hogy egyzer mind azon egy oraban mindenůt ne legyen, hanem mint igaz teremtet allat es igaz ember, ielen voltanak bizonyos ideiet es hatarat tuggya Mert ha az emberſegis mindenůt lenne mint az Istenſeg, haat igy, az ket ů benne valo termezetnek nem megh egyyeſůleſe hanem megh elegyedeſe lenne,es ſemmivalaztas ſem kůlőmbſeg az emberi termezet kőzőt, ez az Isteni termezet kőzőt nem lenne (Mert az ket egy Maſtul kůlőnőző termezetnek egy maſtul valo meg valaztaſa, az tulaidonſagoknak igaz iſmeretiből lezen.)

As ſzent iraſnak igaz bizonſaga ellen. Mert az iras az attya Istennel

Az emberi termezet bizonyos hatartul be foglaltatot.

Ha az emberſeg az Istenſeggel egyenlő volna az ketterme zet kőzőt ſemmi valaztas nem lenne,

Ioan 26. Heb. 2. 1. Tim. 1.

egyenlőnek mongya es mi hozzank hasonlatos embernek mongya lenni: mely ket mondas semmikeppen igaz nem lehetne ha mind az ket termezet az ű tulaidonsagat igazan ű benne meg nem tartanaia,

Az kik az Christus emberseget minden helekre ki terülendőknek mongyak eggyüt iarnak Euthicesel.

Touabba valakik azt vallyak hogy az Christus emberi termezeti az ű Istensegeuel egy arant mindenüt azon egy oraban vagyon, es be tőlt minden heleket, tagadni lattatnak az Christusnak emberseget: ellene mődnak az szent irasnak, ahol az irasban az angyal azt mongya (ninchen it. ki mene ű kőzzülők. el iőue Iesus es meg alla ű kőzőttők. Es az Euthices eretnekkel egy ertelemben vannak. Mely Euthices azt vallotta es mondotta hogy az Christusban: az emberi testnek fel öltözese vtan, chak az egy Isteni termezet vagyon, es emberi termezet vgyan ninchen: ezert ez vallaserth karhoztatot minden időbeli kereztyenektül,

Euthicesnek Eretneksege.

Az

Az maſtani teuelgők azt mongyak ſzoual, hogy Chriſtus Igaz ember es igaz Iſten, de mas felől megh vtanna vetik, hogy az dichőſeg altal minden emberi termezetnek tulaidonſagat el hatta, es az mindenűt valo Iſteni termezetnek tulaidonſagaba enizet be es mindenűt vagyon az ű emberſege mint Szinten az ű Iſtéſege Itild megte magad bator, kereztyen oluaſo ha egy vton nem iarnake Euthiceſſel, Mert valaki az ieghnek hidegſeget tagagya az iegetis tagadgya valaki azt mongya ez az allat igaz termezet ſzerent valo tűz, ha kerded melegee azt mongya nem meleg, mert imez hideg vaſſal kőzlőtte az ű melegſeget, azonnal tagaggya tűz voltatis igy valaki az emberſeget az ű tulaidonſagitul meg foztya, az emberſeget tagaggya.

Az maſtani teuelgők nek paſtolaſok. Colloq. Momp. de perſoa Chriſti, pag. 196. chrúm.

Kiről ſzent Agoſton D. ekeppen zol: Chriſtus reſuſcitatus carni ſuæ

Aug. Epiſt. ad Dard. 56,

immortalitatem dedit, naturam non abstulit, cauendum igitur est ne ita diuinitatem astruamus hominis, vt veritatem auferamus corporis, non enim est consequens, vt quod in Deo ita sit vbiq; vt Deus. Ibidem:

Cum sit Christus Deus & homo vtrumq; in illo obseruandum est, cum loquitur, vel cum de illo scriptura loquitur, quid secundum quid dicatur intuendum.

Nam sicut vnus homo est anima rationalis & caro, sic & vnus Christus é verbum & homo. Proinde, quod ad verbum attinet, creator est Christus, omnia enim per ipsum facta sunt: quod vero ad hominem creatura est Christus. Factus enim ex semine Dauid secundum carnem & in similitudinem hominum factus. azaz: Christus fel tamaduan az ű testenek halhatatlansagot adot, termezetit el nem vőtte. Megh kel azert latnunk,

auagy

auagy el kel tauoztatnunk, hogy az embernek Istenseget vgy ne erőssechyük, hogy az testnek valosagat el vegyük, mert nem kővetkezik az hogy az mi vagyon az Istenben vgy legyen mindenűt mint az Isten. Vgyan ottan: Holot az Christus Isten es emberlegyen, mind az kettőt ezűnkbe kel vennűnk, mikor szol, auagy mikor az iras ű felőle szol, es mi mondassek mire valo tekentetben, meg kel latni, mert mikeppen egy ember okos lelek ből esteſtből al: igy az egy Christus, ige es ember. Touabba az mi illeti az iget, az Christus teremto: mert mindenek ű altala lettenek. Az mi penig az embert illeti, az Christus teremteter allat: mert Dauidnak maguabol let az test szerent, es emberek-nek hasonlatossagara.

Zorgalmatos es itilette

Item: ¶ Quia in homine duo sunt, anima & caro, secundum animam triistis fuit vsq; ad mortem, secundum caruem passus est mortem. Nec

valo ol-
uaſaſt ki-
uannak
mind e-
zek ha
ertelmet
akarz az
igaſſag-
nak ós-
meretire
venned.

tamen cum filium Dei Chriſtum di-
cimus, hominem ſeparamus: aut
cum eundem Chriſtum filium homi-
nis dicimus, ſeparamus Deum. Se-
cundum hominem namq; in terra e-
rat, non in cælo, vbi nunc eſt, quando
dicebat: Nemo aſcendit in cælum, niſi
qui de cælo deſcendit, filius hominis,
qui eſt in cælo, quamuis ſecundum id
quod filius Dei erat, eſſet in cælo, ſe-
cundum id veto, quod filius hominis
erat, adhuc eſſet in terra, nondumq;
aſcendiſſet in cælum. Az az.

Miuel hogy az emberben kettó va-
gyon, lelek es teſt, lólke ſzerint Zo-
moru volt mind halaliglan, teſte ſze-
rint penig halalt ſzenuedet. Mind az
altal mikoron az Chriſtuſt Iſten fia-
nak mógyuk, az embert el nem valaz-
tyuk auagy zakaztyuk: auagy mikor
azon Chriſtuſt ember fianak mongy-
uk, az Iſtent el nem valaztyuk az em
bertúl.

Mert

Mert emberſege ſzerint ez fŏldŏn vala nem menyegben, (a hol maſt vagyon,) mikor ezt mongya vala: ſenki, vgymond, fel nem megyen menyegbe, hanem chak az, á ki az eghbŏl le zallot, az embernek fia, ki menyegben vagyon: Noha az Szerent az menyben Iſten fia vala menyegben volna: az zerent penig az menyben embernek fia vala, meg ez fŏldŏn volna, es fel nem ment volna menyeghbe. Vgyan azon Agoſton D. azon leuelében.

Noli itaq; dubitare ibi nunc eſſe hominem Chriſtum Ieſum, vnde venturus eſt: memoriterq; recole & fideliter tene Chriſtianam confeſsionem, quoniam Chriſtus reſurrexit á mortuis, aſcendit in cælum, ſedet ad dexteram patris. Nec aliunde quám inde venturus eſt, ad viuos mortuosq; iudicandos. Et ſic venturus eſt illa Angelica voce atteſtáte, quemadmodum

ire viſus

ite viſus eſt in cælum. Id eſt: in eadem carnis forma atq; ſubſtantia, cui profecto immortalitatem dedit naturam non abſtulit, ſecundum hanc formam non eſt computandus vbiq; diffuſus. Azaz: Ne ketelkeggyel ennek okaert hogy az ember Chriſtus Ieſus maſt ot vagyon, á honnan el iőuendő, iol ezedbe vegyed es hiuſegőſſen megh tarch az kereztyeni vallaſt, mert Chriſtus fel tamadot halottaibol, fel ment menyegbe iíl Atyanak iobiara. Es nem maſonnan, hanem onnan iíi el, az angyali ſzonak bizonſaga ſzerent, az mikeppen lattatot menyegbe menni: Azaz, vgyan azon teſtnek formaiaban es allattyaban, mely teſtnek bizonyara halhatatlanſagot adot, de termezetit el nem vette, es ez alla-pattya auagy formaia zerint velni ſem kel hogy ſzellel el terűlt volna.

Iſmeg, az Chriſtuſnak ezen mondaſat magyarazza azon Agoſton D.

En penig nem mindenkor lezek veletek. illyen modon: Loquebatur de præsentia corporis sui. Nam secundnm Maiestatem suam, secundum prouidentiam, secundum ineffabilem & inuisibilem gratiam, impletur quod ab eo dictum est. Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi. Secundum carnem vero quam verbum assumpsit, secundum id quod de virgine natus est, secundū id quod á Iudæis comprehensus est, quod ligno confixus, quod de cruce depositus, quod linteis inuolutus, quod in sepulchro conditus, quod in resurrectione manifestatus, (non semper habebitis me vobiscum.) Quare? quoniam conuersatus est secundum corporis præsentiam, quadraginta diebus cum discipulis suis & eis deducentibus videndo, sed non sequendo, ascendit in cælum, & non est hic. Ibi est

Tractat. in Ioannem, 50.

Ibi est enim & sedet ad dexterã patris. Et hic est: non enim recessit præsentia maiestatis. azaz: Szol vala, vgymond az ű testenek ielen volta felől (mikor ezt mondotta, en nem mindenkor vagyok veletek) mert az ű fölséges volta szerint, gonduiselese szerint, az ű ki mondhatatlan es lathatatlan kegyelme szerint be tellyesedik, azmit ű mondot: Ime en veletek vagyok mind uilag vegezetig. Az test szerint penig az mellyet az ige felvet, az szerint hogy az Szűztül szűletet, az szerint hogy az Sidoktül meg fogattatot, hogy az farafezittetet, hogy az kereztről leuetetet hogy gyolchba takartatot, hogy az koporsoba helheztettetet, hogy az fel tamadasban meg ielent, (en nem mindenkoron vagyok veletek.) Miert? mert az ű testenek ielen volta szerint, negyuen napig nőjaiaskodot es volt egyűt az ű tanituaniual, es ők el keseruen

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

ſeruen, lataſſal nem kőueteſſel, fel ment menyegbe, es ninchen it: mert ot vagyon, es úl attyanak iőbiara Ittis vagyon: mert el nem tauozot az ú fölſegenek ielen volta.

Ezen ertelmet erősſittik es bizonittyak az regi ſzent Doctorok: Mint a Cyprianus, b Cyrillus, c Fulgentius, d Beda, E, Vigilius, lib. con. Eutich.

Mind enny nyluan valo bizonſagoknak Vtanna azert igy rekeztyűk be eddig valo mondaſunknak ertelmet.

Az Chriſtus Iſtenſege ſzerint mindenűt ielen vagyon, es mindenkor. Emberſege ſzerint penig chak bizonyos helen vagyon: tudni illic menyegben, atya Iſtennek iobian mint az kerezryeni hitnek igaz vallaſa tartya.

a In enar ratione Symboli de artic. aſcenſionis.

b In Ioannem lib. 9. ca. 11. & lib. 10. ca. 39

c Ad Traſimundű lib. 2.

d In hó. paſchali & ho. li. con. Eut.

Az nem teczik ennekem,

N bogy

Col. 3.

hogy egy zoddal azt mondod, hogy az Christusnak egy zemelyeben az Jſtenſeg az emberſiggel el valhatatlanul meg eggyeſedet. Mas felöl meg azt bezelled, hogy emberſege chak egy helen vagyon, Jſtenſege penig mindenwt vagyon: Hogy lehetſeges dolog ez, hizem hagy eggyeſwlt megh az Iſtenſeg az emberſeggel, hogy el valhatatlan legyen, valahol eggik vagyon. az maſiknakis

ot kel lenni: ha el valhatatlan eggyeſwles vagyon az ket termezet kőzőt, azon egy ſzemelyben. Nekem vgyan vgy teczikhogy az kereztyeni hittel ellenkőzől, mert az egy Chriſtuſt ketfele lattatol zakaztani. Azert kerlek agy io vtat, mo dot es tanuſagot ebbenis, mert mindenekben kez volnek engedni chak ez egy dolog nem ferhet feiembe?

En edes Atyamfia, minem egyedúl ůtőtted te meg labodat ebbe az kű-

Az emberi termezet mint es miből chinal magának botrankozaſt. Michoda kűbe űtkőztek meg az Brentianuſok. Az Capernaitak mibē es mint botrankoztanak meg Ioan. 6.

be. Nagyub reze ez vilagnak megh botlot ebben. De igen ezedbe vegyed hogy az embernek termezet zerint valo lőlki vakſaga, maganak az Iſten igeieből zokot akadekot es botrankozo kőuet chinalni. Ezen kűbe űtkőztenek meg az Brentianuſokis, kik az Chriſtus teſtet chodakeppen akariak mindenűt valoua, lathatatlanna, erezhetetlenne termezet kiuűl valoua tenni, chak azert hogy az ű velekedeſek ſzerint valo bolond ertelmeket emberekkel elhitetheſſek.

Ezen kűbe űtőttek vala labokat amaz Capernaumbeliekis Chriſtus ideieben: hallottak vala Chriſtuſtul hogy ezt mondanaia, valaki ezi az en teſtemet, es izza az en verőmet, annak őrők eleti lezen. Zugolodnak vala es ezt mongyak vala: kemeny ige ez, ki halgathattya űtet? Azt iria ſzent Ianos Euangeliſta, hogy ſok halgatoi, tanituani Chriſtuſnak, fel

kőlte-

kőltenek es el mentenek tűle ezbezedeiert. Maga Christus meg magyaraza nekiek, hogy lelek volna az â ki meg eleuenit, az teſt nem haznalna ſemmit: Lelekſzerint valo ertelmet kiuan az ű mondaſa, nem bőtű ſzerint valot: De űk megis nem zenuedhetek el, hanem vgyan el menenek tűle, kik felől Ieſus monda az ű vele megh maradot keues tanituanianak, lam mondottam en ti nektek: hogy *en hozzam ſenki nem iwhet hanem ha onnan felylywl adatik neki az en atyamtul.*

Senki megh nem ertheti az Christus igeiet magatul. Ioan. 6.

By zonyara az kemeniſeg, nem az igeben volt, hanem az ű ſziuőkben. De igy zoktak az vezedelemnek fiai az Iſtennek igeieből, mint ez előttis mondam magok vezedelmere, az ű

Az kemenyſeg az ſziuekben vagyő nem

az Iſten igeiben.

termezet ſzerint valo vakſagoknak munkalkodaſa altal, labok eleiben kőueket rakogatni kiben meg ütkőzzenek. Es mikor az ű kemenyſegek miat hanyat homlok mennek az Chriſtus ellen, panazolkodnak es vetnek az igenek kemeny voltara: holot inkab attul kellet volna meg lagittatni az ű Ziűőknekis.

Azvezedelemnek fiai magok raknak kőueket labok eleiben.

Mert valalaki magat az Chriſtus tudomanyanak alaia engedi es bocha attya, ſemmi kemenyſeget abban nem talal, az vr Ieſus Chriſtus mondaſa zerint: á ki hizen annak mindenek lehetſegeſek. Az hitőtleneknek penig kik vgyan vakmerőkeppen ellene akarnak allani az Igaſſagnak, kűzikla ronto pőrőllye lezen az ige, mint az propheta mongya: Az propheta, vgymond, az ki almad, almát bezellyen: es az kinel az en igem vagyon bezellye az en igemet valoba es igazan, mi kőzi vagyon az buzanak az polyuaual azt mongya az ur? Nem de az

Marc. 9. 25.

Az iſten igeie meg rőto pőrőly az hitőtlenek nek.

en igem nem ollyane mint az tűz, azt Ier. 23. d
mongya az Vr: es mint az kűzikla
ronto pőrőly.

Touabba, holot kőzőnseggel mind Az vak-
nyaiunkban benne termet az Isten sag ter-
igeie ellen valo kemenyseg, ha az ma- mezet
gunk ertelmeből tezűnk itiletet az szerint
Christus tudomannya felől, valamen- vagyon
ni ighe, anni akadek: anni lehetetlen beűűnk.
es nehez dolog es anni chodalatos
dolog tamad előnkbe.

De kiuantatik hogy az Isten lőlke
nek igazgatasahoz zabia mindenik-
űnk magat, hogy az mi sziuűnkbe iria Eze. 36.
be azokat az igeket, az mellyek ű na- & 11. d.
la nekül meg chak fűleinkbe sem hat- 2. Cor. 3.
hatnak be: Amaz ű maga mondasa Ioan. 15.
zerint: Sine me nihil potestis facere,
azaz, en nalam nekül semmit nem te-
hettek.

Ennek ohaert Zerelmes Atyamfia, Kőnyőr-
en hirdetem az igasságot, the kőnyő- geni kel
rőgy az ertelemert, az Vr isten az ű sz. ember-

lcőlke-

nek az igaz ertelemert.

leôlkeuel meg aiandekoz, es meg nittya az te lôlki zemeidet az igaz ertelemnek meg lataſara: es ezedbe vezed az ſz. leleknek te bennedvalo titkos munkalodaſa altal, hogy egy nyhany ſzazan, azok az kik teueled az halgatasban, auagy oluaſasban eggyût futtyak az mennyei pàllyàt, mellôled el maradnak, ertelem nekûl el mennek es heaba iarnak, ot à hol te az Chriſtuſt es az ù igaſſagat az igaz ertelem altal el ered es megh fogod hitôddel.

Sokan el maradnak ot àhol az Vr Iſten eggiet meg vilagoſit.

Halgas rea azert im megh felelek Iſtennek kegyelmeſſegebôl ez te kerdeſedre.

Lam ide fel beûſegeſſen zolottam az Chriſtusban valo ket egymaſtul külônôzô tetmezetnek az ù egy zemelyeben valo meg eggyeſûleſerôl, es mindenik termezetnek meg valazot tulaidonſagarol. De megis az te gyôngeſegedert egynihany peldakat hozok

pag. 87, 88.

hozok elődbe kikben meg mutatom, mint kellyen hinned es ertened az ű ielen lete felől.

ELŐZER: Latod hogy te ember leuen ket rezből állaz testből es lelekből azon egy szemelyben: De noha egy szemelyed vagyon, mind az altal az lelek külömb az testnel, es meg valaztua vagyon az leleknek minden termezeti es tulaidonsaga az testnek az ű termezetitűl es tulaidonsagitűl. Első példa az embernek ket termezetű allapatyarol.

Az test ez földi etelt italt igen megvaria, nyugodal mat kiuan: de az lelek nem kiuan a fele földi etelt italt sem vezteg heuerésnek nyugodalmat. Ehezik niha gyomrod mikor az thelőlkődnek elege vagyon, mert az leleknek kenyere az Istennek igeie. Ismeg niha az lelek ehezikzomiuhozik, mikor az test tobzodik, ezik es izik Zorgalmatossan. Touabba ha valahol Deut. 4. Matth. 4.

egy

egy varosban vagy, es az te testi kezeid ot münkaloznak faragnak, auagy akar mi egyeb testi dolgot tegyenek: az the benned valo okos lelek ottis igazgattya az te kezeidet az mestersegeben: Ennek fölötte egy nihany mer földre az ů elmelkedö ereiet sok rendbeli gondolatoknak agaira ki zarmaztattya, es ot iár à houa talam testben ember soha sem iut. De lam megis nem mondhatod ezt hogy ket fele zakaztyuk az embert mikor megh valaztyuk ů benne, az testnek termezetit es tulaidonsagat az leleknek termezetitül es tulaidonsagatul. Igy az Christus testböl es okos lelekböl allo igaz ember, es igaz Isten azon egy szemelyben.

Kinek noha szemelye egy, mind az altal, az ů benne valo ket termezetnek mindenik, egy mastul meg valaztatuan, az ů saiat tulaidonsagat

eppen

eppen megh tartya. Emberſegeben menyegben vagyon. Coloſſ. 3. Iſtenſege ſzerint menyegben az ű emberſegeuelis eggyűt vagyon, az földön az ű emberſegenek kiuűleis mindenűt vagyon, mert mindeneket be tőlt. Azert el nem zakad az Iſtenſeg az emberſeg tűl, de killyeb teritti magat, vgy annira hogy mindeneket be tőlt, az Chriſtuſnak emberſegetis be foglaluan.

MASODZOR: Mikeppen az napnak allattya ſzerint valo kerekſegeuel, derekaual, Corpuſſaual auagy teſtevel, hogy igys mongyam, az ű melegſege es fenőſſege mindenkoron eggyűt vagyon: de nem mindenűt vagyon az ű corpuſſa auagy dereka es allattya ot, à houa az ű fenőſſege es melegſege ki teritti magat. Mert az napnak corpuſſa az egen vagyon, ninchen ez földön, az ű fenőſſege penig es termezet ſzerint valo melegſege, vele vagyő iol le-

Maſodik pelda az egen valo napſo tűl.

ſol lehet mindenkor el valhatatlankeppen, de mind az altal noha tűle el nem valik, vgyan az egez főldnek ſzinere es az nagy tengerre ki teritti magat es meg melegíti, meg vilagoſit mindeneket, az ű derekanak kiuűle oly helekre el hat, à hol ninchen vele az ű dereka.

Ezkeppen az Chriſtus Ieſuſnak az ű Iſteni termezeti az ű egy Zemelyeben el valhatatlankeppen eggyeſedet meg, ſoha el nem valik az Iſtenſeg az emberſegtűl. De mind az altal ezert hogy el valhatatlan eggyeſűleſe vagyon ű benne az ket termezetnek, nem rőuidethettyűk az Iſtenſeget az emberſegnek hataros allapattyahoz kepeſt megh: ſem az emberſeget nem nyuithattyuk zeleſithettyuk, az ű termezetl ellen az Iſtenſegnek veghetetlen es hatar nekűl valo allapattyahoz kepeſt: hanem mindenik ű benne valo termezetrol, az ű tulaidonſaga ſzerint

Mikeppen az Iſtenſeget az emberſegnek allapattyahoz kepeſt hataroſſa

ſzerint kel itilnünk es hinnünk. nem te-
Mert akar az Iſtenſeget tegyed vegeſ- hetyük:
ſe, hataroſſa, az emberſegnek rőuid Igaz vgy
allapattyaert: Akar az emberſeget te- az em-
gyed mindenűt valoua, minden he- berſeget
leknek be tőltőieue, az Iſtenſegnek az Iſten-
veghetetlen allapattyaert, minden ſegnek
felől egyenlő keppen vetkezel. allapat-
Hanem igy iti'y felőle hogy az Chri- tya hoz
ſtuſnak Iſtenſege az ű emberſegenek kepeſt
killyeb teritti magat. Az emberſegge- hatar ne-
lis vele vagyon mindenkoron, mint kűl valo-
az napnak fenőſſege az ű derekaual, ua nem
ez kiuűl el hát ide mi hozzankis be tehetty-
tőlt mindeneket, ottis â hol ninch az ük.
ű emberſege.

Ezen ertelemben zolot Chriſtus vrunk magarol, Ioh. 3. Senki fel nem megyen, vgymond, az egbe, hanem chak az embernek fia, ki menyegből zallot ala, az ki maſtis menyegben vagyon. Ekkor az ű emberſege ez főldőn volt, de Iſtenſege ſzerint az ű

ember-

emberſegeuelis vele volt, menyeknek orzagatis be tőltőtte.

Hatmadik pelda az gyertyatul hozattatot.

HARMADZOR: Az gyertyat gyuich meg es latod hogy az gyertyaual az ű tűze feneſſege eggyűt vagyon,el nem zakad tűle, mert mi helen el valneek tűle azonnal meg alunneiek az gyertya: Noha penig vele vagyon es el nem valik tűle, mind az altal az gyertya az aztalon all egy helen, az ű feneſſege penig az gyertiaualis vagyon, az egez hazatis be tőlti, meg ottis á hol az gyertyanakallattya ninchen. Illyen modon az Chriſtuſnak emberſege byzonyos helen vagyon Iſtennek orzagaban kiuel az Iſtenſeg vele vagyon allat ſzerint es el nem zakad tűle, de azert á kiuűl be tőlt minden heleket mint veghetetlen Iſtenſeg. Nemis zakaztatik aual az Chriſtus ketfele, mikor az ű egymaſtul meg valaztatot termezetinek tulaidonſagi, Iſteni felelemmel es tiz-

ta erte-

ta ertelemmel egymastul meg valaztatnak.

NEGYEDZER: Az tűz vagyon az haznak eggik Zegletiben, de lam az ű meleglege az egez hazat be tőlti, mind az altal nem mondatik el zakadni, az ű allattya zerint valo derekatul, azert hogy killyeb hat az ű derekanal. Mind enni peldaknak azerth nyluan valo tűköreből ezedbe veheted, mely melt tatlanul okoskoggyanak azok, az kik vgy karomkodnak hogy mi az Christust ket fele zakaztyuk mikor azt vallyuk hogy az ű Istenfege örökke valo veghetetlen fölseg, nagyub Zelesb az teremtet emberi termezetnel, es hogy az emberi termezet, noha mindenkor eggyűt vagyon, de nem mindenűt lehet eggyűt az Istenseggel, mint hataros termezet az hatar nekűl valoual, mint mikor Christusnak emberfege Marianak mehe-

Negyedik peldaz tűztűl.

meheben volt, az ű Istenſege allat ſzerint ottis vele volt, de ki merne olyan eretnekſeget iouallani, hogy vagy az ű Istenſege nem let volna akkor egyebűt az egy ſzűznek mehenek kűuűle, auagy hogy az ű emberſege akkoris nem chak az ſzűznek meheben volt hanem az Istenſeggel mindenűt eggyűt volt volna. Az dichőult allapatot penig it heaba forgattyak: merth az dichőſeg halhatatlanſagot adot az teſtnek, de előbbeni hataros termezetit el nem vette, mint ide fel egy nihany helen ſzent Agoſt. iraſabol meg mutattam.

Ennek okaert megh kellene magokat tekenteniők mely igen vetkezznek mikor az Chriſtus Istenſeget az emberſeghez rőuidittik, es az emberſeget az Istenſeggel egyenlőue tezik, az ű teuőlgeſeknek kedueiert.

Summa zerint valo mon-

daſunk

detunk azert ez legyen mind ezekről.

Az Chriſtuſnak Iſtenſege mindenkor eggyűt vagyon az ű emberſegeuel, az ű emberſegeis az Iſtenſegeuel mindenkor eggyűt vagyon: az időre nezue: De helre nezue, noha az Iſtenſeg mindenűt es minden helen ot vagyon ahol az emberſeg vagyon, ot á houa az Iſtenſegnek főlſeges volta ki terűl. Mert az ſzelesb es nagyub termezet, az kiſſebbet be foglallya, de az az kiſſeb magat az nalanal nagyub termezetnek hatarira ki nem teriez-theti.

Ezt megh Haluan Andras Iakab, bele űri az tüzes vaſat az hideg vizbe nagy ropogaſſal es megh edzi az ű teuőlgeſet ez mi igaz vallaſunknak es tudomanyunknak ellene, de zinté vgy iár mint az mely varga az ű ſaru-

ianak alitua az más ember saruiat fol-
dozta volt meg es szükségenek ide-
jen az maga szakadozot saruiara kel-
let szotulni, es abban pironkodni.

Iacobus Andr: peldaia az B. el-len. Col. Momp. pag. 231. & 232.

Hozza be it az Christusban valo ket termezetnek, es azoknak tulaidonsa-ginak közlesenek (kit mi sé tagadunk) meg bizonitasara, es meg vilagositasara peldanul az tüzes vasat: mely vassal az tüz realiter az, az valoba egyesül, es valoba közli vele az ü hevöttő es egető tulaidonsagat: es igy Zol, hogy az Christusbá az vas, azaz: az emberi termezet, az tüzzel, azaz, az Isteni termezettel vgy eggyesült, hogy valamellik valamit cheleközik, masikis vgyan azon dolgot mondattassek chelekedni: Lam vgy mód az vás né vág az tüz nekül, az tüz sem eget az vás nekül, hanem mindenik egy arant munkalozik megh abbanis á mi az mas reznek tulaidonsagat illeti. Igy vgy mond; az Isteni termezet az

Chri-

Christusban zenuette azokat az mellyeket az emberi termezet, es vizontakſaggal az emberi termezet chelekőzi mind azokat az mellyeket az Iſtenſeg, mindenút vagy on mindeneket be tőlt mint az Iſtenſeg, mindenhato mint az ű Iſtenſege, &c. az valoſagos eggyeſűleſert.

Az regi iambor ertelmes es tudos doctorok ez peldaual eltenek az igaſſagnak megh vilagoſitaſara, de ládde Iakab Andras az igaz ertelemmel valo io peldaual mely gonozűl el el forgatuan annak igaz ertelmet. Szinten illyen modon az Satanis mikor CHRISTVS vrunkat keſerti vala az puztaban: az ſzent Dauid iraſat gonoz es vizza fordult ertelemmel hozza vala elő ckak hogy chalhatna, de ſzegyent valla mert azt az mondaſt CHRISTVS igazan megh

magyaraza es ottan ki teczek az gonoz leleknek alnokſaga.

Ezen Satannak Scholaiaba tanullyak megh maſtis az erernekek, hittúl zakattak, baluanyozok, es az igaſſag ellen vakmerőkeppen tőrekődő emberek, az igaz igiknek gonozúl valo magyarazattyat: De teneked az kegyelmes Vr iſten azert adot ertelmet es iora intő ſz. lőlkőt hogy az Antichriſtusnak lelket megh tuggyad valaztani az Chriſtuſnak lőlketül, nehund be zemedet, előzőr iol megh probállyad azt á mit be akarz venni, Laſſuk megh azert Iakab Andraſis minemű Scholabol hozta nekűnk előnkbe ez io peldanak gonoz ertelemmel valo magyarazattyat, mely vgy teczik ki ha az vetkeket előzőr meg kereſſük benne, annak Vtanna az igaz ertelmetis vtanna vettyük.

Ebben az peldaban, ha Iakab Andraſnak ertelme ſzerint venned, ket

vagy

nagy eretnekſig talaltatnek, Előzőr: a-
hol azt mongya hogy az Iſteni terme-
zet Szenuette mind azokat az mellie-
ket emberi termezet Szenuedet. Ez e-
retnekſeg, es lehetetlé dolog mert az
emberi termezet kőtőzeſt oſtorozaſt,
ſzegezeſt Darda óklelest halalt temet-
kőzeſt Szenuedet, mely ſzenuedeſek
az teſtre neznek, megh chak az okos
leleknek az ű tulaidonſaga ſzerint va-
lo Szenuedeſijs megh valaztatnak az
teſti Sebektűl nem hogy az Iſteni ter-
mezet Szenuedne egy arant az teſtel.
Az emberi termezet halando, az Iſte-
ni termezet halhatatlan, haát hogy
ſzenuedneie mind azokat az mellye-
ket az emberi teſte.

Ennek ez ű ertelmenek ellene va-
gyon amaz Apoſtal mondaſa. Az
Chriſtus, vgymond, zenuedet mi e-
rőttűnk teſtben: haát nem Iſteni ter-
mezetiben.

Ezert mongya Damaſus Romai

piſpők, Valaki azt mondangya hogy az Szenuedesben az kereztnek kinnyat az Iſtennek fia es az Iſten, es nem az teſt az lelekkel ſzenuette, atok legyen. Theodoretuſis azt mongya: Ha az Chriſtus Iſten es ember, mint az ſz. iras es az ſzent atyak hirdetik, hát Zeuuedet mint ember: Iſtenſegeben penig zenuethetetleniil megh maradot. Vigilius Martyr Tridentomi piſpők, vgyan ezent mongya. Cont. Euthicem.

Dial. 3.

Confuſio naturarum Sup. pag. 89.

MASODIK eretnekſeg az Iakab Andras ertelmeben hogy az emberſeget az Iſtenſeggel egyenlő hatarua es hatalmua tezi. mely vallas az Eutichesſel iar egy ertelemben.

Az tűz es az vaſnak peldaianem illik az Brentia-

Touabba ez tűzes vaſrol be hozot pelda nem io nemis illik az Brentianuſok velekedeſehez, imez harom okaert. Előzőr: Mert it mind az tűz mind az vas teremtet allat, bizonyos hataru allat mindenik; az Chriſtuſnak

penig

penig emberſege teremtetet, Iſtenſege teremtő: emberſegenek bizonyos ideie es hatara vagyon: Iſtenſegenek penig ſem ideie ſem hatara Maſodzor. Mert az ű velekedeſek ſzerint valo ertelemnek erősiteſere magyarazzak: az regieknek ertelmek ellen mely ertelem az Chriſtusban valo ket termezetnek tulaidonſagit őzue elegittik.

HARMADZOR: mert az ű velekedeſeknek rontaſara nez ez magok peldaia, es ezert nem io nemis illik az ű velekedeſek melle.

Miuel hogy penig az regiek talaltak ez peldat nem az Brentianuſok im maid meg mutatom igaz ertelmet melyből aztis ezedben veheted hogy miuelünk egy ertelemben voltanak az regiek: aztis meg tanulhatod mely nagy bozzuſagot tegyenek ezek, mind az regieknek, iraſokat vizza magyarazuan, mind az Igaſſagnak, kinek ellene vakmerőkeppen viaſkodnak.

As re-

Dama-
scenus
lib. 3. de
orthod.
doctri.

Az regiek ez peldat chak az vegre hoztak be hogy az Christusnak egy Szemelyeben az ket egy maſtul külön-nőző termezetnek meg eggyeſüleſet az embereknek ertelmebe be olthaſſak. Iakab Andras penig az vegre hozza ez bizonſagot, hogy euel az ket termezetnek egyenlő voltat hiteſſe el az emberekkel.

Az regiek eggyeſüleſt tanitnak ez peldaual: Az Brentianuſok penig elegyedeſt.

Az regieknek ertelmek ſzerint az peldanak illyen magyarazattya vagyon: : Mikeppen, vgymond, az vas es az tűz egy maſtul termezet ſzerint különöznek, de mind az altal az tűznek heuetteſe altal vgy annira megh eggyeſűlnek hogy el nem zakazthattya emberi allat egy maſtul noha tulaidonſaga mindeniknek eppen megh marad. Mert az meg eggyeſülesben az tűz el nem vezi az vaſnak vagy tulaidon-

laidonſagat, ſem az vás el nem vezi az tűznek egető tulaidonſagar. Lezen penig azis hogy ez nagy es valoſagos eggyeſűleſnek, egy ſzemellye, hogy igy mongyam, es egy teſte letelnek mi voltaert az tűznek egető tulaidonſaga prædicaltatik az vaſrol: mint mikor azt mondom, megh eget az vas: it az egetes az tűznek tulaidonſaga es az vaſnak abban az egetesben reze ninchen termezet ſzerint, de miuel hogy ket termezetből al az tűzes vás mondatik meg egetni az ű maſodik tulaidonſaga ſzerint: Noha az egeteſt chak az tuzi termezet chelekőzi.

Illyen modon az Chriſtuſnak zemelyeben az Iſteni es emberi termezetnek meg eggyeſűleſe vagyon, nem meg elegyedeſe, el valhatatlankeppen, de nem meg valazthatatlan keppen: mert az meg eggyeſuleſnek ereie az termezetet ſem annak tulaidonſa-

gar el nem vezti hanem mint az vas az tűzzel valo meg eggyesűlesnek altala tűzze nem lezen sem ű vasi termezetit elnem haggya, de megh fenesittetik: Igy az Christusnak emberseges az Istenseggel valo meg eggyesűlesnek altala sem Istensegge nem valtozot sem termezetit el nem veztette, hanem meg dichőitetet: Mint sz.

III. Agoston Doctor mongya: Christo homini Deus gloriam dedit naturam non abstulit: azaz: Az ember Christusnak az Isten dichőseget adot, termezetit el nem vette.

Lezen penig azis, hogy ez nagy valosagos eggyesűlesnek az ket termezetnek egy szemellye es egy teste letelenek miuoltaert az Istensegnek mindenhato mindenűt munkalodo hatalmanak tulaidonsaga, prædicaltatik az emberségről: Mint mikor azt

Ioh. 6. mondotta Christus vrunk ez főldőn leuen emberseges szerint: senki, vgy mond

mond fel nem megyen menyegbe hanem chak az emkernek fia ki menyegből szallot le, es ki mastis menyegben vagyon. It ez mondasban, az menyegből valo le zallas, es akkor az oraban valo menyegben letel, nem az emberseget illeti, nemis volt meg ekkor ebben az emberségnek reze, mert vgyan nem az eghből szallot ala hané ez földőn az szűznek testeből formaltatot sz: lelek altal, de miert hogy az ket egymastul kűlőnőző termezetbol all az á Christusnak Szemelye, az á mi az eggik termezetnek tulaidősaga nag meltan mondatik az egez szemelyről.

Illyen módasok ezekis: Az Isten tulaidon vereuel valtotta meg az anya sz: egyhazat. Isten holt meg erőttünk. Az isté széuedet az kereztfá maga az istenseg sem széuedhet sem meg nem halhat, de miuel hogy az eggyesűles altal az Christusnak ébersege Isté testeue Act. 3.

let, mon-

mondatik az v tulaidon teſtenek: vereuel meg valtani az v nepet: mondatik megis halni noha ezek mind az emberſegnek tulaidonſagi, ezt hyak az regyek, ezt hyuk mijs Communicatio idiomatumnak, azaz, tulaidonſagoknak kőzleſenek.

Im latod azert immar az regiek minemu veggel es mi okon ſminemu peldazatert eltenek ez peldaual iraſokban: Laſd meg az Brentianuſokis mit akarnak euel bizonitani es crőſſeteni. Azt mongyak hogy mikeppen az tuzes vas valahol vagyon az tuzejs ot vagyon, es valahol az tuze vagyon az vaſis ot vagyon: Igy az Chriſtuſnak Iſtenſege chak ot vagyon a hol az ű emberſege, emberſege vizontakſaggal minden heleket be tőlt mint az ű Iſtenſege. Az, az ertelme mondaſoknak, hogy ha el valhatatlanul eggyeſult az Iſtenſeg az emberſeggel az Chriſtuſnak ſzemelyeben: vagy az

ember-

emberſeg lezen az Iſtenſeggel egyenlő mindenben, vagy az Iſtenſeg rőuiditetik az emberſegnek hataros allapattya hoz meg, de egy arant kellenni mind az kettőnek, ſzukſeg keppen, mert az egyeſules es az realis communicatio azt kiuannya.

Ez penig nagy eretnekſeg lenne mind á kettő (mint ide felis megh mondottam) akar az Iſtenſeget tegyek hataroſſa az emberſeghőz kepeſt: akar penig az emberſeget veghetetlenne, foghatatnlana es minden hatoua az Iſtenſeghez kepeſt, az eggyeſuleſnek okaert.

Nem vezik ezekben az Brentianuſok zegenyek, hogy az v magok velekedeſeknek rontaſara citallyak ez peldat mi ellenunk. Mert euel az peldaual, mint immar ſokzor mondottam, azt akariak erőſſiteni hogy az emberſeg mindenben egyenlő az Iſtenſeggel: az be hozot pelda penig meg

meg mutattya hogy eggik termezet ſzelesb es kűllyeb teritti magat az maſiknal noha el nem valik tűle. Mint probald megh, az tűzes feizeuel vagy valami fát, megh latod hogy meg nem ſerti ha megh nem illeti, mert az az ű, termezeti hogy chak azt vagia az mit meg illet. Vgyan azon tűzes vaſat ted kőzel az puska porhoz, fahoz ſzalmahoz, de oda ne erteſd megh ne illeſd vele, megh latod megh gyuitya bator megh ne erieis az ű allattyat aualis kőzli, de azert az vaſtul el nem valik hanem vele vagyon, chak hogy termezetit es tulaidonſagat az vaſnak rőuid hatarahoz kepeſt el nem haggya.

Igy az vr Chriſtuſnak emberſege egy időben chak egyhelen vagyon, mert ez az igaz emberſegnek termezeti es tulaidonſaga: Az ű Iſteni termezeti penig az emberſeggel mindenkor es mindenűt vele vagyon el nem valik tűle de az ű allattya killyeb te-

rűl az

tűl az emberſegnel, be tő'tuen menyorzagot es ez vilagot, es nem tőuidetti meg termezet ſzerint valo tulaidonſagat az emberſegnek hàtáros voltahoz kepeſt.

It fekűt am Eddig Iakab Andras nyula az regi iambordoctoroknak tilalmas erdeiebben.

Meg kellet volna byzonyara ezt gondolni Iakabnak ha ſzeme es ſziue ollyan nagy volt volna minth az nyelue volt, de ez nem choda mert az kakuk madarnakis nagyub az ſzaua ű maganal mig be nem reked.

Ezis bizonittya CHRISTVS Iſtenſeget nagyubnak lenni az ű emberſegenel: hogy az iras az teſtet es elmet neuekődni mongya benne, igaz ferfiunak allapattyanak mertekebe helhezteti, de az lelek mertek nekűl adatot, es az Iſtenſegnek tellyes volta adatot neki en azt mondanam hogy

az mer-

az mertek ſzerint es neuekedes ſzerint valonal, nagyub az mertek nekűl valo, Itild meg teis kerezty en oluaſo bator.)

Aztis ketdik nemellyek mi tulunk iraſokban ha az Chriſtuſnak Iſtenſege vagyone valahol (olyhelen a hol ű Iſten es ember nem volna?

Mely kerdeſre mi azt felellyuk hogy Chriſtuſnak, emberſege ſohol ninchen oly helen hol az ű Iſtenſege vele eggyut nem volna: de az ű Iſtenſege vagyon oly helen hol az emberi termezet ninchen, noha azert az á fiunak Iſtenſege az embetſegnel magat killyeb teritti, vgyan az á fiu vagyon ottis á ki meg teſteſult, az emberi termezetet magara fel vette.

Sup. pag. 104. Regula.

Nem vgy vagyon penig az Iſteni termezet valahol hogy az emberi termezet tule el zakadna es valahol maganak maradna, mert ſoha el nem valik ez ket termezet egy maſtul, hanem nap-

napnak fenőſſege vagyon, oly helé hol az ű dereka ninchen, noha vala hol az ű finie vagyon mindenűt az à nap ſen mondatik lenni ki az ű derekaual vagyon eggyűt. Ezőnkeppen az Chriſtus mondatik velűnk lenny Iſtenſege ſzerint, mely Iſtenſeg az emberſeggel mindenkoron eggyűt vagyon, ſoha tűle el nem valik, de magat az emberi hataros termezetnel killyeb teritti mint hatar nekűl valo lelek.

Karőmkodni penig it ſenkinek nem illik: az Iſtenſeg ſem az okos lelek oz laſt nem tudnak, mert az leleknek tagiai es rezei mint az teſtnek ninchenek. Lact. fir. lib. de opif. D. cap. 19.

Vizontakſaggal mſjs azt kergyűk, ha vgy velik az Iſteni termezetet az emberſeghez meg rőuidűltnek lenni mint valamely edenij az ű benne valo borhoz auagy vizhez, mit mondnak felőle, mikor Chriſtus az Szűz- Fogás Kerdes iol megh olvaſſad.

nek meheben volt, az ű Istenſege ot immar eggyeſült vele, ha volte az ű Isteni termezeti az Szűznek mehe kiuűl es az Christus emberſege kiuűl maſuttis, auagy chak az Szűznek mehe volt hatara? Ha akkor ottis lehetet, es az kiuűl egyeb helekreis ki terűlt az ű Istenſege, mely az Christusnak immar emberſegeuel eggyeſült vala, mi tilt meg tűle hogy maſt felőle azont ne higgyűk?

Ha ezigy vagyon az mint mondod, houa kel amaz mondaſat tenni Chriſtuſnak, adatot ennekem minden hatalom menyen es földön. Mat. 28. hizem ha minden hatalom neki adatot, haát azis

hogy

hogy mindenvt lehessen?

Halade, kűlőmb á hatalom, kűlőm az ki ielentet akarat es nyluan valo igiret, It mast az vetekedesben nem arrol vagyon az kerdes, ha az CHRISTVS mindenhatoe auagy nem, mert arra chak azt felelnem teneked, hogy mindenhato. Nem arrol vagyon az vetekedes ha tehete valamit CHRISTVS az ű hatalmaual, mert arrais ezt felelnem hogy mindenket meg tehet valamellyeket akár. Hanem it arrol vagyon az kerdes ha akartae, akariae: igirtee, auagy igiris Christus, hogy az ű teste az kenyerben legyen, es az embereknek testi ű ki ie-Zaiokba be mennyen allattya szerint, auagy nem.

Nem az Christus hatalmarol vagyon it az kerdes, ha-nem az ű akaratty-arol.

Mutashacza meg ennekem az sz: irasban hogy Christus azt igirte es azt akaria, hogy az ű testet az kenyerben

lenni higgyük: es embereknek, ioknak es gonozoknak Szaiokba be menni: ha meg mutatod azon oraban nyert igyed lezen. Mert chak azt bizonithaſd meg, hogy igy akarta, az tehetſegről mindiaraſt engedek. De hogy az akaratrol es igiretről kergyenek, ſte penig az hatalomra felely, nem velem hogy ki főiőn belőle.

Nem mutathatni megh az ſzent irasban hogy az Chriſtus teſte az kenyerben legyen.

Touabba it az CHRISTVS nem az ű őrőkke valo hatalmaſſagat hannya, veti, euel ez mondaſſal, *adatot ennekem minden hatalom mennyen es főldőn.* Hanem az mely hatalmat vet az emberſegben az attyatul, minek Vtanna az ű mi erőttünk valo faratſaganak pallyaiat altalfutotta, es rendeltetet ez vilagnak itilőieue. Seőt vgyan vgy mondom hogy ez az ű főldőn es mennyen valo hatalmaſſaga es birodalma, nem volt nyluan valo iſmeretben

Az kőzben iaraſnak tiztiben vet hatalomrol tezentanu bizőſagot.

retben az embereknel, mind addigis mig nem az fel tamadas vtan úuón maga kezde ki ielenteni. Mert haiſmeretben let volna, ſemmikeppen, az dichoſegnek vrat, az mint ſzent Pall mongya, megh nem fezitettek volna. 1. Cor. 2.

Vallyuk azert ú neki adatotnak lenni az hatalmat mennyen es fóldón, minden allatokon, es hogy vet legyen minden nevezeteknel bóchúletesb, meltoſagosb es zentſegesb neuet.

De hogy megis ezedbe vegyed: mint ſz. Agoſt. D. mongya Dei poſſe, velle eſt: nolle, non poſſe, azaz Iſtennek tehetſege, akarattya: nem akaraſa, nem tehetſege. Az Chriſtuſnak minden hatalmanak hátára az ú Iſtenſegenek akarattyaban vagyon. Az Chriſtus hatalmanak hatara az ú Iſtenſegenek akaratty-

Megis iobban megh erched: nem azt mongya Chriſtus it hogy az Iſtenſegnek minden termezet zerint valo gyon-

tulaidonſagi az emberſegnek adattattanak, hanem hogy annak az embernek Chriſtus Ieſuſnak az Iſten, hatalmat dichőſeget adot: de mint ſz: Agoſton mongya, termezetit es tulaidonſagat el nem vette. Mondom hatalmaſſa tetetet, de nem vgy hogy ennek vtanna az Iſtenſeg es az emberſeg kőzőt: az Iſteni termezetnek tulaidonſagi kőzőt es az emberi termezetnek tulaidonſagi kőzőt ſemmi kűlőmbſeg ſem valaztas ne lenne.

Epiſt. ad Dar. 57.

Cyril. de Trinit. lib. 6.

Idem in Ioan. li. 11. ca. 21.

Ezen ertelemmel valo mondaſi vannak Chriſtuſnak maſuttis az ſzent irasban. Mindenek ennekem adattatanak az en atyamtul. Matth. 11. 27.

1. Cor. 15, 27.

Ioan. 3 35. Pſal. 8 5. Heb. 2. 7, & 8.

Hogy penig az hatalomnak adattataſa felől, az Iſtenſegnek termezet ſzerint valo tulaidonſagi vgyan meg valaztua vannak az emberi termezetnek minden tulaidonſagatul: Im peldatia hozok te neked erre.

Lam

Lam az Chriſtuſnak Iſtenſege egy az atyaual es ſzent lelekkel allattya ſzerint, de mind az altal noha allat zerint egy az atyaual, azert vgyan megh valaztatik az atyatul es kűlőn ű tűlemind tizti, ſmind ſzemelye zerint. Erről az egez ſzent iras es az hitnek aga bizonſag. Ezenkeppen az Chriſtuſnak noha az ű egy Szemelyeben vagyon az ket termezet, vgyan kűlőn es meg valaztua vannak azert az tulaidonſagok.

Houa lehet nyluabban valo igireti es akarattyanak ki ielenteſe, az w teſtenek az kenyerben valo letele feleől, mint mikor w maga azt mondotta az kőnyerről: ez az en teſtem. Az

pohar feleől iſmeg, ez pohar vi teſtamentom az en veremben?

Itillye meg bator akar mely Iſten felő kereztyen ember, ha eggyet tezene ez ket mondas. Chriſtus azt mondotta, ez kenyer az en teſtem. Te peniglen azt mondod ez kenyerben vagyon az en teſtem. Chriſtus vrunk nem azt mongya hogy az kenyerben vagyon az ű teſte, ſem lathato ſem lathatatlan keppen: hanem vgyan az kenyeret neuezte ű teſtenek, Nem kűlőmbé mint ſzent Ianoſnak hatodik rezebé magat neuezivala eleő keoyernek. Es zőlő tőkenek, Ioan. 15.

Menni kűlőmſig vagyon az bőtű kőzőt es az Brétianuſok ertelme kőzőt.

Haát ne magyarazd es ne erched mas fele ha bőtű zerint akarod erteni, latode az bőtűtűl mely mezze el tauozol teis.

No en nem vetekedem arrol tőbbet, eleg az en nekem, hogy en vgy hizem az mint Christus vrunk mondotta bőtw ſzerint.

Nagy őrőmeſt minden farrat lo el adna az hamot de meg ſem vezik tűle, touabbis vontattyak vele.

En mondom hogy annira tauul iarz az bőtűtűl mint az egh az főldtűl te penig megis azon bakot nyuzdogalod. Aze az bőtű zerint valo ertelem hogy az kenyerben vagyon az Chriſtuſnak teſte? vagy az kenyer alat auagy fölőtte? Chodalom bizony, hogy nem zegyenlitek, hogy azt kialtyato kaz zegenykőſſeg előt hogy ti bőtű zerint hizitek: maga az bőtű igy vagyon: (ez az en teſtem,)

De conſ: diſt. 2. c. hoc eſt, in gloſſa. Tertull. contra Marc. li. bro 4. Colloq. Momp. pap. 323. Tubing. 1587. edito.

Mondotta azert Chriſtus az kenyeret ű teſtenek, nem bőtű ſzerint, hanem leőlki ertelem es peldazat ſzerint, mint idefel beűſegeſſen meg bizonytottuk, &c.

Mi ſem mongyuk azt, hogy Chriſtus emberſege, teſte, es vere, it ez ſöldön vagy ſok vagy keues helen, phyſice. azaz: termezet zerint. Localiter, azaz, hel foglalas zerint, ielen volna. Mondom mi ſem hittwnk ſem ertettwuk ſem irtunk meg eddig vgy felöle.

Vgye: Ezen tudomant tezek az kereztyenſeg előt: hogy azt vallyatok,

tok, hogy az Chriſtus teſte es vere ez földön ſem ſok ſem keues heleken ninchen ielen, ſem termezet zerint ſem helfoglalas zerint.

Laſſuk azert mi kővetkezik ez ti magatok vallaſabol: Ha ſem termezet zerint, ſem helfoglalas zerint ſem tapaztalhato ſem lathatokeppen ninchen ot, haát vgyan ſemmikeppen ninchen ot. Mert az igaz emberſegnek, ha termezetit el nem vette az Iſtenſeg, ez ketkeppen: phyſice & localiter kel mindenkor ielen lenni valahol lezen. Aug. Ep. ad Dar. 57.

Velede mint eſneek ez mondas: Az Chriſtuſnak igaz termezet ſzerint valo emberſege vagyon: de à hol Ielen vagyon ot nem igaz emberi termezet ſzerint vagyon ielen. Hizem valàminemű igaz emberi termezeti vagyon, vgyan azon igaz emberi termezet ſzerint kel Ielenis lenni, az emberſegnek, ahol ielen vagyon. Az termezet zerint valo teſt termezet kiuűl ielen nem lehet.

Mint

Mint sz. Ianos mongya, 1. Ioan. 3. mikor meg ielenendik meg lattyuk őtet vgyan vgy, az mikeppen vagyon.

De immar enis akarok tűled erteni io Atyamfia ha Sem physice, sem localy, sem naturaly, azaz, Sem termezet szerint sem hel foglalat szerint nem vallod ielen lenni, de azert vgyan azt mondod hogy ielen vagyon az Christus teste: Azt kerdem mi modon vagyon ielen?

Sok vta vagyon az rokanak, de megis meg chal lya az remenseg.

Az Christus testenek ielen letelenek, harom aga avagy moggya vagyon: termezet zerint valo, lelek szerint valo, es Sacramentom zerint valo ielen letel.

Az elseő, azaz, termezet zerint valo ielen letelnek moggya szerint volt Christus

Christus ez földön, mig menyegbe fel ment, azaz, lathato, tapaztalhato es erezhetőkeppen. Igy ielenik megh az vtolso naponnis mikor itilni el iű. Ez zerint az termezet zerint valo ielen letellel el hatta ez vilagot, az atyahoz ment, mint ű maga mondotta, el megyek az en atyamhoz. Azert test zerint es megh foghato mod zerint, vgyan ninchen it velünk az ű emberfege.

Az Brentianusok vallasa az Christus testenek ielen letele felől. Simő Palnak iraſa zerint, lib. de cæna D. fol. 224.

Masodik ielen letelnek moggya foghatatlan es lőlki: mellyel az Christusnak teste sem helt nem foglal, sem heltül környűl nem fogattatik, de az ű akarattya zerint minden teremtet allaton altal hát, mint az latas, hangaſſag vilagoſſag, melegſeg, mellyek egy zem pillantasban egeth, vizet, kűfalt, Christalt altal hatnak, de lam meg sem foglalnak semmi helt, sem peniglen semminemű heltül környűl nem

Masodik moggya az ielen letelnek.

Sacramét talis prępsentia-

Ab vmbra ad homines, ab accidentibus ad substant. Egregie argum-

ül nem fogattatnak. Illyen ielen letelnek hel foglalas nekül valo mogyaual, elt Christus mikor az koporsobol kiüt, mikor aito be zaroluan az tanituanyok kőzibe be ment: Luc. 24. illyen modon mongyuk mijs ielen lenni az kenyerben es borban Christus testet es veret.

Harmadik ielen letelnek moggya Istenies mennyei ielen letel, mely ben Christus az Istennel egy zemely igy ketsegnekül annal inkab, mint megh az masodik mod szerintis minden teremtet allatokat altalhat eddig Simon Pal irasat:

Spiritualis præsentia.

Előzer ez distinctionak izetlen, ektelen es meltatlan auagy illetlen voltanak megh mutatasara peldat vetek elődbe: az vtan meg felelek, Isten Segetsegeből rend szerint mindenikre.

Ez fe-

Ez feleletednek azert ertelme annit tezen, mint ha en azt mondanam egy ember felől teneked. hogy embernek minden Zauat meg hallya akar titkon akar nyluan zollyon ember felőle, ha ſzinten ſzaz mert fől dőn volnais tűle. Te ennekem azt mondanad, nem hihetem el, mert az ember tauul valo dolgokat né halhat meg füleiuel. En penig hogy ez illyen keptelen mondaſomat te veled el hitetheſſem igy kezdené fődelezni, meltatlan bezedemet: Ne chodald azt atyamfia, mert az ember harom keppé zokot hallani. Előzőr, termezet zerint: mint mikor kőzel vagyok es zolok teis hallod. Maſodzor: termezet kiuül es termezet ellen valo hallaſſal: mint mikor ember lathatatlankeppé ot halgat á hol te vagy es zolaz, de azert lathatokeppé othó hazanal vagyó te tűled Zaz mert főldőn. ez zerint halhattia meg az tauul valo bezedet.

Pelda az Simon Pal diſtinctioianak meltatlan voltara.

Har-

Harmadzor lélki latas es hallas zerint hál az ember: mint mikor almaban semmit nem hál testi fűleiuel: de azert az elmenek vigiazo fűlei, dob zot, trombita zot halnak, kikrol, fel ůdůluen megis emlekezik azon testben.

Ezt peldauul ertelemnek okaert hozom elődben. Ez fele hituansagokat es az isten igeietűl idegen distinctiokat akar kijs eleget formalhatna es talalna magatul, mert az emberi elme erre termezet zerint vitetik, teuelgesenek es hazugsaganak el fődőzesere: de az igassag nem bochat touab, hanem mindennek chak az ű termezeti zerint valo ielen letelt enged. Im meg felelek azert immár.

Az emberi elme igen gyors magatulis az heaba valo dolognak talalasaban.

Elseő ielen letelt termezet zerint valonak mondad, es lathatonak tapaztalhatonak ielented lenni, iol is mondottad, igazlom. mert az Cbristusnak embersege igaz, lathato termezet zerint valo es tapaztalhato emberseg. Azt

Azt mondad hogy Zűletesetűl fogua menybe meneteleig illyen ielen letelnek moggya zerint volt ielen ez vilagon Igy lezen megh ielenese azutolso naponis, mikor el lű az Iteletre, az kereztyeni hitnek vallasa es varasa zerint. Ez fele ielen letelnek, azaz termezet zerint valo præsen ianak moggya zerint, azt vallod hogy ninchen ez vilagon, sem az vr vachoraiaban sem eggebűt. En iouallom ezeket,

Iakab Andrasis ezent vallya es bizonytya monduan: Corpus Christi substantia sua, secundum proprietatem corporis & veri corporis modum, in cælo esse & non in terris, assensi sumus: azaz, ezt iouallyuk, ertyuk, ezt vallyuk hogy az Christusnak teste allattya szerint, testnek tulaidonsaga szerint, es igaz testnek mogya zerint menyegben vagyon es nem ez földön. Colloq. Momp. pag. 180

De minek előtte ez ket fele ielen letelnek-roſtalaſara iuſſunk: Azt kerdem megis tűled hány termezetet vallaz lenni az Chriſtuſnak egy zemelyeben?

Kettőt. Igaz Iſteni, es igaz emberi termezet.

Az Chriſtusban valo ket termezethoz ket fele ielen letel kiuan tatik, az harmadik præſentiának ſem hele ſem moggya ninch az irasban.

Nem vallaze harmadik termezetetis ű benne? (Nem vallok.) Iouallom ez vallaſodat. Haát az harom fele ielen letelnek moggyaual mit kerezit? Hizem az ket egy maſtul kűlőnőző termezetnek mindenik az ű tulaidonſaga zerint valo ielen letellel meg elegedhetik. Az eggik ielen letelhez ez harom kőzzűl ſem termezetet ſem tulaidonſagot az Chriſtuſnak ſzemelyeben nem adhacz: Azert meg teczik nyluan hogy magatok az Iſten igeienek kiuűlz formaltatok oda, teuelgeſteknek el fődelezeſere.

Im meg

Im meg felelek azert immar.

Az Chriſtuſnak egy zemelyeben ket termezet vagyon Iſteni es emberi, terem ő es teremtetet, örökke valo es idő zerint valo, halhatatlan es halando, hataros es hatar nekűl valo, gyarlo es mindenhato, lathato, es lathatatlan termezet. Ez ket termezet ű benne, minth ide felis meg mondottam, őzue nem elegyedet de megh eggyeſedet, mindenik az ű igaz tulaidonſagat benne megh tartya. Minemű ket termezet vagyon az Chriſtuſnak egy ſzemelyeben,

Az emberi termezetnek te harom fele ielen letelt tulaidonitaz. Termezet ſzerint valot, ez igaz, meltoi, Termezet fölőt valot: Ezt honnan tanultad kerlek, hogy az termezet, termezet kiuűl valo ielen letelt tugyon, hogy tagadhattya megh magat az termezet? Az emberi termezet ha az ű tizti es tulaidonſaga zerint valo ielen letelt megh tartya Az emberi termezetnek az Brentianuſok, harom fele ielen letelt tulaidonitnak.

(mint ti magatokis vallyatok, az elseő ielen letelnek moggyaban) mi zűkſig teneked maſt melleie adnod kit nem kiuan az termezet, ſem az igaſſag?

Ha foghato, lathato volt ſzűleteſetűl fogua menybe meneteleig, illyen maſtis menyegben, foghato es lathato lezen az Itiletbenis, hogy merz teneki mas oly tulaidonſagot adni, kit ſem az zent iras nem tanit, ſem az emberi tetmezet nem zenued el?

Az Chriſtuſnak emberi termezeti lathato es tapaztalhato modon volt ielen mindenkor es mindenűt, ahol ielen volt, igy lezen ielen az itilet napianis.

Erre bizonſag az Apoſtaloknak nyeluek es iraſok, kik azt mongyak es iriak, mi, vgymond, lattuk, mi vgyan eggyűt ettűnk ittunk vele, az fel tamadas vtannis az dichőult teſtben.

Az lathato em-

Act. 1, 2, & 3. Luc. 24. Honnan ki

teczik

teczik hogy az lathato emberi terme-
zet chak lathatokeppen lehet ielen
valahol ielen vagyon, nem kűlőmben
annal.

Immar hogy az lathato es foghato
emberſege Chriſtuſnak, lathatatlan es
foghatatlankeppen legyen ielen, vagy
máſt vagy ez vtan, hogy el foglalas ne-
kűl, hatar nekűl (mert ezek mind az
teremtő Iſteni termezetnek tulaidon
ſagi) es termezeti kiuűl valo ielen le-
tellel legyen ielen, akar hol, ezt bizo-
nich megh az ſz: irasbol: had laſſuk
michoda ozlophoz tamazkodik az ti
velekedeſtek.

Touabba ha menyegben az dichő-
ſegnek helen termezetinek lathato
tulaidonſaga ſzerint vagyon ielen:
hogy lezen az hogy ez főldőn terme-
zet főlőt es termezet kiuűl valo ie-
len letellel lenne ielen? hizem ha ot
allattyat es termezetit meg tartya, ez
vilagi ielen letelben inkab meg kel-

beri ter-
mezet
chak lat-
hato kep
pen lehet
ielen,

Hogy lat-
hatatlan
es fogha-
tatlan
keppen
legyen
ielë nem
bizoni-
thatni
meg.

Menyeg-
ben lat-
hato ie-
len letelt
enged-
nek az
Chriſtus

teſtenek, ez fŏldŏn penig latha tatlanna tezik.

lene maradni az termezetnek. Menyegben az termezet ſzerint valo ielenletelt meg engeditek, ez fŏldŏn penig attul megh foztyatok(Hol az ŏ ſzent iras az mely titeket e fele goromba velekedeſere tanit, mutaſſatok megh(

Az Brentianuſok veleke-deſe az feltamadas felŏl.

Ahol penig aual biztatod magadat hogy mikor fel tamadot az koporſo kŏuen altal enezet, mint az hangaſſag auagy veretek: Akarnam bizonyara latni es hallani aztis melik Euangeliſta iria. Mert ſzent Matthe cap. 28. azt iria, hogy az Iſtennek angyala forditotta el az koporſo Zaiarol az kŏuet: Az tŏb Euangeliſtak penig mind chak azt iriak, hogy az Mariak el forditua talaltak az kŏuet az koporſo zaiarol. Az fel tamadaſnak elŏtte forditottae el az angyal az kŏuet, auagy azon zem pillantasban mikor Chriſtus vrunk fel tamadot, auagy az vtan nem bizonyos.

Mar. 16. Luc. 24. Ioan. 20

nyos. De talam teneked rőitekben valami őtődik Euangeliſtadis vagion, ki azt iria hogy az kőuen enezet altal az Chriſtuſnak teſte, akarnam latni iraſat annak az neuezet nekűl valo őtődik Enangeliſtanak.

Touabba ha zinten az kű raita let volnais mikor fel tamadot es ki lűt az koporſobol, vallyons nem meltaban hihetneiőke, hogy az kű vagy az főld ket fele nylt az főld indulasban es vtat adot az teſtnek az koporſobol valo ki iőuetelre: hogy nem mint azt vallanoiok hogy az Chriſtus teſtben let legyen valami valtozas, ki meg az feltamadaſnak hitibenis hibat tehetne?

Nem olvaſtade Luc. 24. hogy mikor az Cleophaſſal bezelget vala Emmausba menuen, akkor ſem let ſem valtozas ſem penig lathatatlanſag az CHRISTVS teſteben, hanem amazoktol mongya az iras:

& tenebantur oculi eorum, ne agnoſ-
ceretur ab eis: es tartoztatnak vala,
vgymond, az ű zemek: hogy meg ne
iſmertetneiek ű tűlők. Latode hogy
Chriſtuſnak emberſege nem valtozot
meg, nem tűnt el, hanem az embe-
reknek ſzemek tartoztatot chak meg
az Iſmerettűl, ű vgyan azon emberi
teſtnek lathato tulaidonſagaban ma-
radot meg.

HARMADZOR: Szent Pal
azt mongya hogy Chriſtus az fel ta-
madandoknak elſeő zűlőttyők, mi-
1. Cor. nekűnk feiűnk: hogy az mikeppen
15. Chriſtus fel tamadot mijs vgy tama-
Phil. 2. dűnk fel, ſőt meg az ű dichőſeges te-
ſtehezis haſonloua lezen teſtűnk.
Gondolode hogy es mikeppen ta-
madunk fel az ű zauara? Ha vgy ta-
madot fel az mint mijs fel tamaduok,
haat nyluan az ű teſtenek eppen kel-
let ki iűni az koporſobol, nem verit-
tek modon kellet az kőuón altal
enezni. Ha pe-

Ha penig ű verittek modon enezet altal, haát az mi teſtünknekis vgy kel altalhatni az kőueken fakon főldőn vizeken, mert vgy tamadunk fel mint ű tamadot, az iras zerint. De ezt az ſzent iras nem engedi hogy az mi teſtünk verittek modon enezzek mert Chriſtus ſem igy tamadot fel, hanem ep teſtben. Vallyons mikor Lazart Bethaniaban ki hiua az koporſobol, altal enizettee az főldőn, vagy az főld nilatkozot meg nekie; Ioan. 11.

Bizonyara ha meg oluaſod, megh talalod ſzent Mathenak huzonhetedik rezeben, verſu 52. hogy az koporſok nilatkoztanak megh es az ſzenteknek teſtek vgy tamattanak fel, mikor Chriſtus lőlket ki bochatotta. Latode hogy nem az kőueken enizetenek altal, igy kellet am az feőnekis fel tamadni, mint az tagok fel tamattanak. Oluaſd meg Ezech. 37. mint

Az koporſok niltak meg nem az teſtek eniztek altal. Mat. 27. 52.

paranchol az chontoknak hogy egymaſt meg kereſſek eggyüue mennyenek: mint ruhazza es eleuenitti meg
Apo. 20. üket. Mint parancholt touaba az Iſten, az tengernek es az fóldnek, hoǵ mindenik az ü gyomraban feküuő teſteket elő aggya. Ottis nem velem hogy az teſtek enizzenek altal, hanem az koporſok nilatkoznak megh, az Iſteni hatalomnak parancholattyara.

NEGYEDZER: az mit Simon Pal batyank tapogat amaz gőrőg igeuel Aphandos, & non apparens factus eſt ab eis: azaz, es nem teczek meg ű előttük, auagy, el mulek előlők: auagy mint nemellyek mongyak magyarul, el enizek előlők, keueſet fogh.

Mert it az Ayhandos el enizek, nem valami vekonyodaſt, ſemmiue valo letelt, valtozaſt, auagy el tűneſt iegyez, hanem el tauozaſt: mint ha mondanaia, el tauozek tűlők es nem teczek megh oztan előttők. Mint

mikor

mikor az Sas kefelő igen fel rőpűl az egh fele, el annira hogy vegre az mi zemeink elől, az leuegő eghnek kőzben vetteteſe miat, el enizik, de azert chak ez el tauozaſtul vagyon, vgyan nem tűnik kiſſebbe ſem mas madarra, azon kefelő es megis vgyan akkora ű magaban.

Illyen modon az emberis ha mezzi el tauozik egy maſtul lathatatlan lezen es el enizni mondatik amannak zeme elől, noha magaban ſem el nem enezik ſem lathatatlanna nem lezen.

Ha penig ſzinten azt mongyukis it hogy azoknakis zemeket tartoztatta megh az Iſteni hatalom, vallyon mi all ellene ez ertelemnek holot az zent irasban erreis peldank vagyon, Luc. 24.

A hol iſmegh aual akarod teuelgeſedet tamaztatni hogy aito be zaroluan ment be az tanituanyok hoz, Lucæ 24. Euel az mondaſ- I.

ſal az

sal az Euangelista egy rezent az idők nek allapattyat ielenti, hogy tudni illik oly estue időben ment kőzikben mikor immar az aitok be zarolua voltanak.

II. Noha lathatatlan volt az Christus be menetele, vgyan latható volt azert ielen lete-le.

MASODZOR: Ottis az aito emberi szemnek erzekenseghe nekül nilatkozhatot megh es vtat adot az Christus embersegenek. De akar lathato, akar penig lathatatlan legyen az be menetel, megh teczik az tőb ielenesiből. hogy az ú embersegeben nem let valtozas. Mondom akar mint let legyen az be menetel, de vgyan ottan azonual megh vagyon irua, hogy az tanituanyok azt velik volt mint haualami leőlkőt latnanak, megh feddette ú maga Christus vrunk rola úket es magat megh mutogatta nekiek ezt monduan: Laſſatok hogy en vagyok tapogaſſatok megh, az leleknek huſa es chontya ninchen, az mint Lattyatok hogy ennekem vagyon.

Ha

Ha te euelaz irasbeli peldaual akarz valakit elhitetni hogy az Christus teste az kenyerben vagy mellette vagyon, de lathatatlankeppen: ez szerint az locus szerint ha szinte lathatatlan lenneis az kenyer melle valo le zallasa, lathatonak kellene az ielen letelnek lenni: vgy bizonithatnal ez peldaual. Mert noha ot lathatatlankeppen ment be vgyan lathatokeppen volt ielen közöttök.

Vegezetre hangasſaghoz, vilagosſaghoz, melegſighez, haſonletod az Christuſnak emberſeget, nagy balgatagſag ez benned, hogy az arnekot az valoſagos teſthez veted. Tudode hogy az Dialecticuſok ab accidentibus ad Subiecta, nem argumentalnak, meg penig a remotis ſeu ſeparatis accidentibus.

Az harmadik ielen letelnek mog- Harmagya kit en maſodiknak mondok. Ez dik ielen illeti az Christuſnak Iſteni termezetit letelnek

moggya az ű tulaidonſagiual egyetemben. Es
lólki es zerint igazan vallod enis veled tar-
chak az tom, hogy Iſteni es lólki ielenuolta-
Iſteni ter ual ielen vagyon azon Chriſtus min-
mezetet denůt es mindenkoron, nem chak az
illeti no- vr vachoraiaban hanem vgyan min-
ha az Br. denůt es mindenkor, ez ſzerint min-
az t ſte den heleket be tő't es ſemmi heltůl
ertik. kórnyůl nem fogattatik, lathatatlan
es foghatatlan ielen letelt hizek it fe-
lóle, mert az termezetis lathatatlan az
kinek ielen leteről it zolunk. Ez ze-
zint tellyeſedik be amaz ű igireti: en
veletek vagyok mind vilag vegeze-
Mat. 18. tig. Es, valahon ketten auagy har-
man en neuemben őzue gyůlend-
nek en ot vagyok ű közőttők.

Bizonichmeg azert megis hol igi-
tte CHRISTVS az ű emberſe-
genek lathatatlan es termezet kiuůl
valo ielen letelet, nem chak az keny-
erben, hanem megh egyebůttis akar
hol.

hol. Ad helet annak az Sacramentalis præſentianak. Sohol byznyara az egez Szent irasban erre chak egy pontot ſem talalz.

Mire valo hat ſz Palnak amaz mondaſa Chriſtusrol: ꝟ benne lakozik vgymond az Iſtenſegnek minden tellyeſſege teſt ſzerint, hizem ha teſt zerint benne lakozik haát mindenwt lehet vele egyetemben? Col. 2.

Nem kellene ez kerdeſnek it lenni ha megh emlekeznel rola, hogy te magad azt mondad ez elŏt, hogy nem teſt ſzerint, nem phyſice ſem naturaliter vallod ielen lenni az Chriſtuſnak emberſeget ez fŏldŏn. De megis

megis miuel hogy az ſzent Pal mondaſanak nem erteſe erre hozot tegedet, meg magyarazom Iſten ſegitſegebol. Talam te azt veled hogy az Iſtenſegnek tellyeſſege, vgy lakozik az Chriſtuſnak emberſegeben, mint az bor a hordoban, auagy az ember az hazban, Meg ſe gondold ezt, mert nagy eretnekſeg lenne azt vallanunk hogy az Iſtenſegnek tellyeſſege, az egy emberi termezettül be foglaltathatneiek: holot az egek be nem foglalhattyak ütet.

Sőt inkab ha illyen ertelmed akarna lenni illendőbben es iob moggyaualis mondhatnad hogy az Chriſtus emberſege fogattatik kőrnyül az Iſtenſegtül.

Mondom megis hogy ha ollyan gorumbauul akarnad erteni ez ſzent Pal mondaſat, haát az kőuetkezneiek Innen hogy mind az atyanak ſmind az zent leleknek Iſtenſege az Chriſtuſnak

ſtuſnak emberſegeben lakozneiek, es igy nem chak az fiue lenne az meg teſteſűles.

Azert ez az ſz. Pal iraſanak ertelme: Ez be hozot igiknek előtte intette vele az Coloſſa varosbelieket: valaki, vgymond titeket el ne tekozollyon bőlcheſeg es ez vilagi chalardſág altal, az emberekdek zerzeſek auagy talalmanyok altal, ez vilagnak bőtűi ſzerint es nem az Chriſtus zerint: mert ű benne lakozik minden tellyeſſege az Iſtenſegnek teſt ſzerint. Arra inti hogy űk Chriſtus tagiai leuen ez vilagi bőlcheſegben valo ertelmet ne kereſſenek az idvőſsignek meg kereſeſere, es az Iſteni főlſegnek tőkelletes iſmeretire, ki ez vilag zerint es nem az Chriſtus zerint lenne. Okat aggya ez igikben, miert nem illyenek az Chriſtuſſal egybe azok ez vilagi bőtűk, mellyek az emberektűl talaltatnak es zerezteznek, mert ne-

Az ſzent Pal mondaſanak igaz ertelme.

minemű fogyatkozaſnak be tellyeſe-teſere valo ſzerzeſek azok, de az Chriſtusban tőkelleteſſeg, tellyeſſeg vagyon, minden hiba es fogyatkozas nekűl, kinek tellyeſſegehez ſemmi nem kiuantatik, nemis adattathatik. Azert valamit az emberek magokebul elegyetnek ide, az mind á CHR Iſtus termezetiuel ellenkőzik, mert űtet fogyatkozotnak vadollya.

Annit tezen azert mikor az Iſtenſegnek tellyeſſeget ű benne mongyalakozni: mint ha mondanaia hogy az Iſtent ű benne talalhatni megh tellyeſsiggel: Hogy valaki Chriſtuſſal egyedűl megh nem elegezik iduőſſegere, lataſſek valamit megh az Iſtennelis iobbat es nagyubbat kereſny.

Senſus Paulini dicti ad coloſſ.

Summa ſzerint annit tezen, mint ha mondanaia, valaki az Iſtent akaria kereſni es megtalalni, az Chriſtusban kereſſe, ot talallya tellyeeſsiggel,

Nyluabban ertelem.

gel, mert ű benne magat nekűnk a-
ianlotta kűs ielentette tellyesſiggel.
szert mongya ű maga Chriſtus v-
runk Phúlőpnek, az ki lát engemet,
lattya az atyat, mert az atya en ben-
nem, es en az atyaban lakozom, Io-
an 14.

Ebben penig az igeben Corpora-
liter, az az, teſt ſzerint, altal akadnak
nemőllyek, es bolond elmelkedeſt
teznek, ueluen azt hogy mint valami
foghato allat vgy lakozzek az Chri-
ſtus emberſegenek edenyeben az I-
ſtenſegnek tellyeſſege, mely velekedes
na igaz volna, hát, az mint ide felis
elentem, mind az atya ſmind az zent
elek az Chriſtus emberſegeben fog-
altatnanakbe, ezt mondanunk pe-
nig, hitőtlenſeg, vallanunk kez eret-
nekſeg lenne. Mert az Chriſtusnak
mberſegeuel chak az fiunak Iſtenſe-
ge, ki az atyatul es ſz: leliktűl ſzeme-
ye es tiztiſzerint meg valaztua vagy
on, eggyeſſedet,

Ez ige azert Corporaliter, annit tezen mint ſubſtantialiter eſſentialiter & realiter, azaz allattya es valoſaga ſzerint. Lyranus, Theophil: es zent Agoſt D. igy magyaraztak es ertettek. Ez mondaſſal penig ellenbe veti ſzent Pal az Iſtennek Chriſtusban valo megh ieleneſet minden egyeb rendbeli ieleneſiuel, valamellyekkel magat eleitűl fogua megh ielentette.

Megíjs azon ertelem.

Egyebkoris ielent megh az Iſten az embereknek, de rez zerint es homalyban, maſtan penig az Chriſtusban vgyan valoſaggal es allattya ſzerint ielent meg.

Heb. 1.

Ehez kepeſt iria as Sidoknakis ſz. Pal: Az iſten vgy mond, az mi atyainknak regenté ſok kűlőmb kűlőmb fele modon ſzolot: de minekűnk az ſzent fia altal ſzolot, kit mindenekenőrőkőſſe tet, ki altal ez vilagotis teremtette. Ki holot az ű ſzemelyenek

nek ki meczet Abrazattya, es dichőſegenek feneſſege legyen, es mindeneket aual az ű hatalmas igyeuel tarchon, az mi bűneinknek el moſogaraſat maga altal megh chelekeduen volt az ű főlſegenek dichőſeges iobiara. Igy tellyeſedik be amaz ſzent Ianos iraſa: az kie az fiu, aze az Atyais. 1. Ioan. 2.

Mert az Iſten minden nilvanſaggal azokkal vagyon, es az Iſtennel elnek azok, valakike az Chriſtus, es űtet magokeua tettek. Ide nezue mongia ſzent Ianos: nos omnes de plenitudine eius accepimus, azaz, mi mindnyaian az ű tellyeſuoltabol meritőttűnk. Iohan, 1. Mint ha mondanaia. nem volt zűkſegűnk hogy az Iſtent, az ű kegyelmet es az mi iduőſſegűnket maſut kereſűk megh talaltuk ez Chriſtushan, es mindnyaian, az ű beuelkedő tellyeſſegeből meritőttűnk.

Touabba az minemű moddal es ertelemmel az lelek Corpuſnak teſtnek mondathatik vgyan azon moddal es ertelemmel az Iſtenſegnek lakozaſais teſt ſzerint valo lakozaſnak mondathatik,

Hát miert mongya ſz: Pal: fel ment mindenegeknek fő-
Ephe. 4. *lötte, hogy mindeneket be től chőn hizem az emberſeg ſzerint mondatik fel menni, es vgyã azon emberſegről mondatik hogy az vegre mẽt fel, hogy mindeneket be tőlchőn.*

It az fel meneſnek es be tőlteſnek igeiet erchmeg es ottan meg latod hogy ſemmit azte teueigeſed melle nem hord ez mondaſa az Apoſtalnak.

ű maga az Apoſtal vgyan ottan ez

igeknek Vtanna az fel meneſt az le ſzallaſſal veti ő zue, magyarazaterth monduan: michoda az a fel ment, ha nem vgyan azon, á ki le zallot volt, mind az főldnek alſo rezeiglen, á ki le zallot vgyan azon á ki felis ment, minden igeknek fölőtte.

Az fel menetelt nemely teuelgők el terűleſre magyarazzak, mint Brentius, kinek teuelgeſi ellen Henricus Bullingerus az ű fondamentomat irta, mint ha it ez főldőn terűlt volna chak el, hogy lathatatlanna let volna: de nem vezik ezekbe hogy mind az hitnek agaual mind az ſz: iraſſal ellenkőznek. Mert azt vallyuk az Credoban hogy menyegbe ment fel, es onnan iőuendő itiletre: ezt az Angyalok, Act. 1. es Apoſtalokis bizonittyak. Sőt meg chak egy igeis Aſcendit, fel ment elegge meg mutattya teuelgeſeket á feleknek, fel ment azert, né terűlt ez főldőn el, haát ninchen ir.

Henricus Bullinger contra Brent.

Act. 1. 2. 3 Col. 3. Ephe. 4.

Miert

Miert ment fel ? hogy mindeneket be tőlchőn, Ittis az mindeneknek igeiet helre magyarazza Brent. es az ű tarloian auagy zemeten zedegető Simon Pal es Iakab Andras: mindeneket azaz: minden heleket be tőlchőn, mindenűt azon egy időben legyen.

De teuelegnek, mert eggik iraſnak az maſikat kellene magyarazni, űk penig ſoha ez magyarazatot Chriſtuſnak emberſege felől chak egy pontni ſzent Iraſſal ſem bizonith attyak meg.

Ertelme hog min deneket be tolchen.

Ertelme azert ez, ez igeknek.

ELŐZER: Hogy mindeneket be tőlchőn, azaz, valamellyeket az ű attya az emberi nemzetnek zabadulaſaert ű rea bizot, igazan fogyatkozas nekűl be tellyeſichen es veghez vigyőn. Mint ű rola az atya Iſtennek illyen vegezeſet magyarazza Dauid,

Pſal.

Pſal. 68. ű magais Chriſtus vrunk az kereztfan fűguen es ſzenuedeſenek veget eruen bizonittya monduan: Conſummatum eſt: azaz be tellyeſedet.

MASODZOR: Hogy az prophetaknak minden ű felőle valo iőuendőleſeket be tőlteneie, mint ű maga magyarazza az Emmausba menő ket tanitvannak monduan: Oh balgatagok es keſedelmes ſziuűek, mind azoknak hitelere az mellyek az prophetaktul meg irattattanak, nem de igy kellete az Chriſtuſnak ſzenuedni, es be menni az ű dichőſegebe.

HARMADZOR: Hogy minden hiueit az ű igireti zerint be tőlteneie ſzent lelőknek malaztyaual: mint vgyan itten ſzent Pal bizonittya: fel mene es ada az embereknek aiandekokat, kinek prophetaſagot, kinek Apoſtalſagot &c. Igy tőltőt be

mindeneket hogy erőttűnk az atya Iſten haragianak eleget tet fogſagunkat fogua vitte, es ez fölőt az ő lőlkeuel megis aiandekozoth.

DE MODO MANDVcationis corporis Chriſti in coena.

Hany rẽdbeli etel es ital vagyon az Vr vachoraiaban?

Iollehet en erre meg feleltem az Sacramentomrol valo iraſomban, de megis beueb ertelemnek okaert rőuid bezeddel valazt tezek.

Mikeppen hogy minden Sacramentom ket dologbol all, mennyeiből es földiből, peldazobol es peldazotbol, teſtiből es leőlkiből: azonkeppen ket fele etel es ital ſzokot ebben lenni, teſti es lőlki, etel, ital.

Mit vezen ember teſti

zaia-

zaiaual az vr vachoraiaban?

Kenyeret es bort vezen. (Nem vezie Chriſtuſnak teſtet es veret?) Nem vezi. Mert az lélki Zaial veendő dolog, kűlőn kezzel, kűlőn Zaial kel azt venni. Megis mondom hogy teſti Zaial teſti foggal az Chriſtuſnak teſtet es veret, ſenki nem vezi, ſem az vr vachoraiaban ſem egyeb dolgaiban.

Miokaertnem venneie ha lam w maga mondotta vegyetek es egyetek, hizem ezek az teſtre neznek mind az vetelnek mind penig az etelnek igeie?

Mondom en neked, hogy ket fele az vr vachoraiabá azvetel, ket fele az etelis, teſti es leőlki. Az teſti vetellel az

iegzŏ kenyeret es bort vezzűk: az iegzŏt valoſagot penig lŏlki vetellel vezzűk azaz, igaz hittel. Amaz mondas ſzerint: Sacrum Dei tui corpus fide reſpice, mente contínge: cordis manu ſuſcipe, azaz: az te Iſtenednek ſzent teſtet, hitŏddel nezzed, elmeddel illeſſed, ſziuednek kezeuel vegyed.

De conſ: d. 2. c. quia corpus.

Hany dolog tilt megh minket az Chriſtuſnak teſti zaial foggal valo eteletwl?

Heth. Mellyek azok?

ELSEŏ: Mert az Capernaum beli tudatlanokkal egy pallyat lattatnank futni, kik mikor Chriſtuſtul hallanak hogy valaki az ű teſtet nem enneie,

neie, nem lenne örök eleti: nehez iginek tartyak vala monduan: de kichoda eheti az ű teſtet? Es Chriſtus vrunk igen feddi bennek ez velekedeſt, es vgy tanitya meg űket hogy lelek az elet uolna: az teſt, azaz, teſti foggal valo rágas, nem haznalna ſemmit.

MASODIK: mert az Chriſtuſnak emberſege menyegbe ment fel, ot lezen itiletig: ki nem lehetne ha teſti foggal ragattatneiek, es minden vachorara ala iűne. Act. 1. Col. 3. Act. 3.

HARMADIK: Mert az ſzent iras ſohol nem tanit minket arra, hogy teſti foggal kellyen ragni az Chriſtus teſtet valakinek, es ha mi az zent iras kiuűl chelekednenk illyen nagy dologban valamit, vakmeröknek lattatnank es meltan karhoztattatnank.

NEGYEDIK: Mert az Chriſtuſſal valo rezelteteſűnk nem teſti hanem

hanem lőlki, ez penig az kőzles auagy rezeltetes lezen az ű teſtenek etele altal: Honnan kőuetkezik hogy az lőlki eggyeſűleſnek es Chriſtusban valo lőlki neuekedeſűnknek lőlki etele legyen.

EŐTŐDIK: Mertha az kenyerbē volna az Chriſtuſnak valoſagos es termezet zerint valo teſte, haát imadnijs vgyan ottan kellene, a hol volna, de ot az kenyerben ninchen azert nemis imattatik oth.

HATODIK: Mert valamit ember teſti foggal megh rág es be vezen az ű gyomraba, attul az embernek teſte eel es hizik: ha az Chriſtus teſtet teſti zākal az mi gyomrunkba venneiők be, chak az teſtnek eletire zolgalna, az leleknek penig eleti innenki rekeztetneiek. Vtalatos abſurdomis kőuetkőzhetneiek innen, de en az Chriſtus teſtenek bőchűletiert el halgatom.

HETĒDIK: Mert az emberi termezetnek tulaidonſaga, ki az dichő-

ſiggel el nem vetetőt, de meg ekeit-
tetőt, es megh maradot az Chriſtus-
ban, nem engedi: hogy az egy teſt ſok
helen azon egy oraban ielen legyen:
mert az Iſteni termezetnek kőzőlhe-
tetlen tulaidonſaga proprietaſſa.

Ebben ez ertelemben voltanak az regiekis mi velünk eggyűt. Mint ſz. Agoſton D. Quid paras dentes & ventrem, crede & manducaſti, azaz: mit kezetted fogadat es haſadat ehez higgyed es etted. Tract. in Ioan. 25.

Iſmeg: vgyan azon Ag. D. His dictis mox aſcendit in cælum: præmunire voluit aures noſtras aduerſus eos, quos procedétibus téporibus exurecturos eſſe prædixerat, & dicturos: Ecce hic Chriſtus, ecce illic: quibus ne crederemus admonuit: Nec vlla nobis excuſatio eſt, ſi crediderimus aduerſus vocem paſtoris noſtri, tam claram, tam aptam, tam manifeſtam, vt nemo vel obtuſus & tardus corde poſsit dicere, non intellexi. Idem de vnitate eccleſiæ cap. 10. NB.

Az

Az az, ezeket monduan azonnal fel mene menyegbe, megh akarta az my fiileinket erősiteni azok ellen kikről iővendőlőt vala hogy iővendő idők-ben tamadnanak: Ime it az Christus, ime amot vagyő, kiknek hogy ne hinnenk elől meg intet. Es semminemű magunk mentese nekünk ninch, ha hiendűnk nekiek az mi paztorunknak illyen nyluan valo zaua ellen, el annira hogy senki ninch oly balgatag es kesedelmes sziuű ember, ki azt mondhassa, nem ertettem.

Cyprianus de Cœna Domini.

Cyprianus Doctoris igyzol: Christi corpus mętium est cibus non corporum, illudq; non ore non dentibus non naturali vllo ac materiali modo, sed fide tantum, quæ est interni hominis os, Spiritualiter comeditur: az-az: Az Christus teste az lőlkőknek etke nem az testeknek, es az nem zaial, nem foggal, sem valami termezet szerint valo es kőlső modon, (de hit-

tel chak,

tel chak,) mely hit az belſeő embernek zaia, (lelek zerint etettetik.)

Tertullianuſis igy Zol: Chriſtus auditu deuorandus intellectu rumi-nandus, fide digerendus eſt: Az az, Chriſtuſt hallaſſal kel meg enni, ertelemmel megh kerődni es hittel kel meg emezteni. Tertull. de reſur. carnis.

Ki kiuanhat ez vilagon niluabban valo mondaſokat es tiztab ertelemmel valokat ezeknel: mellyekhez ha mond az altalis tőbbet akarz latni hallani, oluaſd, Aug. Tract. in Ioan. 26. Chryſoſtom. in Serm. de Euch. in Euch. Euſ. Emiſ. in ſermone de Euchar, &c.

Hát vgyan nem ezzvke Chriſtuſnak teſtet az vachoraiaban?

Igenis ezzűk de lelek ſzerint es chak hit altal, mert az leleknek, kezeS es zaia

es zaia az igaz hit. Euel a hittel fogiuk meg ütet az atya Istennek iobian, ez altal rezesülünk az ü testeben es vereben, ez altal lezünk ü vele egy teste es egy verre. Erre tanit ü magais Christus vrunk az veg vachoranakis szerzeseben, mikor az kenyeret enni parancholya es az lölki ü belöle valo meg elegedesünknek elmelkedesere ez emlekezetire haggya hogy chelekeggyük. Ismeg Ioan. 6, Valaki ezi az en testemet örök eleti lezen: megh magyarazza mint kel enni, monduan: az ki hizen en bennem örök eleti vagyon. Sz: Pal Apostalnak irasabolis erre ket rendbeli erossegünk vagyon. Elseö, mikor azt mongya hogy ez kenyer mellyet mi hiuek az vr vachoraiaban meg zegünk, az Christus testenek mi velünk valo közlese. De ez a Kinonia auagy közles chak lelek szerint hit altal lezen: mint sz: Ianosnak hadotik rezeben tanittatunk erre.

1, Io, 5.

1. Ioan. 5. Es ſohol az egez ſz: irasban egyeb fele modon valo etelet nem olvaſſuk az Chriſtus teſtenek, hanem chak hit altal valot.

MASODZOR: azt mongya hogy Chriſtus teſtenek kőzleſe ez kenyer az Ckriſtus teſte penig lőlki etel es az leleknek kenyere, nem az teſtnek ſem az gyomornak etke, haát chak lelekbol vetetik be. Nem velem hogy az ellenkőző felis ellene mongyon az Chriſtus teſtenek lelek ſzerint valo etelenek. Colloq. Momp. pag. 156.

Az Brentianuſok megh it harmadik etelnek moggyatis mongyak, kit Sacramentalis māducationak, az w, ſzentſegkeppē valo etelnek, hinak: melybē azttanityak, hogy az Az Brentianuſok Sacramentalis manducatio ia michoda-

Chriſtuſnak valoſagos teſte, bit es hitõtlenſegnek tekenteti kiuwl, azaz, akar higgyenek az emberek, akar ne, akar legyen hitõk, akar ne legyen, igazan es valoſaggal az kenyerrel vagy az kenyerben vagyon, mennyei es termezet ſõl valo modon, es hogy nem chak lelekkel, de meg teſti Zaialis vezik az emberek.

Teſti Zaial venni az Chriſtus teſtet, &c. Nem az Caphernaumbelieknek etelee?

Es hogy teſti Zaial azt az hiuek hitõknek erõſſegere, es bit altal w benne? kezdetet

eletnek bizonſagara, az hitõtlenõk penig ıtelettyõkre vegyek. Azket ide fel megh ırt manducatio felõl vallaſt teznek, hogy mi velwnk eggyeznek es twlwnk ſemmit nem kwlömbõznek. Aztis igırik penig magok felõl hogy ha valaki megbizonithattya nekik, hogy ez harmadik modon valo manducatio, auagy etele az Chriſtus teſtenek nem zwkſeges az vr vachoraiahoz, es hogy

nem kiuantatik az Christus teſtenek valoſagos ielẽ lete, tele az kenyer mellet ez fõldõn, el haggyak azw elõbbeni vallaſokat, es mi velünk meg eggyeſwlnek.

Pag. 122. 123, 124, 125. Ide fel immar meg mondottam, es vgyan nyluanſaggal megh mutattam hogy ez fele diſtinctio, kit az ſz: iras nem iſmer, es nem tud: chak ollyan mint egy hoiagozas, chauargas, es nyom veztes. Ninch az Chriſtusban ket termezetnek tõb, Iſteni es emberi termezet, Ezkeppen chak ket fele præſentia es ket fele manducatio lehet az Sacramentombanis. De mind az altal miuel hoġ Andras Iakab nyluabban lattatik Simon palnal Szolani, nemellyek elõt, erreis meg felelek.

Ezek,

Ezeknek az Sacramentalis manducatio semmi nem egyeb, hanem chak azon testi ragodas, es meltatlá etelnek moggya, mellyet mas igikkek ú mago kis karhoztatnak, es Capernaitica aua gy Cyclopica manducationak mondnak. Mondom chak az bőtúuel iacznak mint az mely ember az maga arnikaual harczol, de azert chak vgyan azon ú maga az ki ot vagyon.

Ezt penig meg bizonitom, Előzőt az magok bezedenek, magaban valo ellenkezeseuel. Az vtan innen kőuetkőzendő argumentomokkal.

Azt mongya Iakab Andras eggyút: hogy az Christusnak teste allattya zerint, testnek tulaidonsaga szerint, es igaz valosagos testnek moggya szerint, menyegben vagyon, es ez földőn vgyan ninchen. Latode igaz es io vallas ez, en sem mondok ebben semmi fogyatkozast, mert az sz: iraſſal eggyez, Act. 3. oportet eum cælo capi, &c. Colloq. Momp. pag. 180.

Pag. 4. 183. Masut megh ezt mongya: nec docemus consubstantiationem corporis Christi cum pane, sed quemadmodum transubstantiationem damnamus, ita quoq; omnem consubstantiationem reiicimus. Azaz: Nemis tanityuk azt, hogy az Christus teste az kenyerrel allat szerint eggyesülne, de sőt inkab az mikeppen az kenyernek allat szerint valo el valtozasat meg vettyúk, igaz azonkeppen az allat zerint valo eggyesüleſtis karhoztattyuk.

Pag. 109 Harmadhelen igy zol: Localem corporis Christi in cœna præsentiam, siue visibilem siue inuisibilem, semper reiicimus, Azaz: Az Christus testenek hel foglalas szerint valo ielen letelet az vachoraban, akar lathato, sakar lathatatlankeppen, mindenkoron meg Vettyuk.

Ezekben ez mondasiban ez testi ielen letelt testi etelt es italt, az Christus testenek az kenyerrel valo eggyesüleſet

ſűleſet, hel foglalas ſzerint valo ielen, letelet, nem chak az Vachoraban hanem vgyan ez fődőn lenni tagaggya. meltanis tagaggya penig: mert mint az elſő vallaſaban ű maga bizonitya, az Chriſtus, az ű igaz teſtenek tulaidonſagat le nem tette az dichőſeg altal, hanem az ſzerint menyegben vagyon, n m ez fődőn, ſem az vt Vachorai

De noha illyen nyluan valo igaſſagot mond ith, mind az altal maid vizza ter es arczul veri ez vallaſat: Mert valamit it tagadot, az Sacramen talis præſentianak palaſtya alat mind vizza kapallya, chak az halgatoknak ſzemeket es fűlőket challya megvele.

Mint az roka, mikor kőzel erik az Agarak, mas fele chauarittya farkat, hogy az Agar vtanna ſudullyon es meg chalatkozzek, maga azert vgyan arra ter az farkais az vtra az melyre az feiet vitte az laba.

No azert

No azert veſük ôzue eddig valo mondaſat es ertelmet az Sacramentalis præſentiaual es manducatioual.

CORPORALIRER.

Az Chriſtuſnak teſte, allattya zerint, teſtnek tulaidonſaga zerint, igaz valoſagos teſtnek moggya zerint, menieg-ben vagyon es ez fôldôn vgyan ninchen.

It laſd immar mikeppen teruizza az teſti manducatiora.

SACRAMENTALITER.

Pag. 190. 5. Hizük, vgymond, az Chriſtus teſtenek igaz es valoſagos ielen letelet, Kerlek io Atyamfia laſd meg michoda egyeb az teſtnek igaz es valoſagos ielen letele, hanem chak az teſtnek allat zerint es igaz tulaidonſag ſzerint valo ielen letele?

Latode

Latode immar it mikeppé teer vizza, egy Szoual azt mongya hogy igaz es valoſagos teſtnek tulaidonſaga ſzerint menyegben vagyon es ninchen ez fóldón. Ellenben penig megh azt mongya hogy igazan es valoſagoſſan ielen vagyon ez fóldón. mint ha mondana, Vagyon ſninchen. Pap. 190. 5.

De mi helen ezedbe vezed ez vizza tereſet, azonnal ez igiuel ke i be Szemedet, Sacramentaliter, a- az ſzentſegkeppen meg lehet. Io volna ha vgy erteneiek azt az iget, mint az Sacramentomnak termezeti kiuannya, hogy az Iegzet dolog az ú neuet adna az iegzóre. De nem igy ertik, hanem teſti ertelemre, teſti ragaſra magyarazzak ú magok, monduan: Sacramentalis manducationak azt mongyuk, mellyel az teſtiek altal, az kenyer es bor altal, az Iſten az leólkieket, tudni illik Chriſtuſnak teſtet es veret, nem

chak

chak lólkúnknek, (de testúnk nekis aggya es zogaltattya,) es testi ezkózzel azaz, (testi zaial venni paranchollya.)

Im hol immar io atyamfia im nyluan ki teczik magok vallasabol ha ennek előtte nem ertetted mit tegyen az ű Sacramentalis manducatioiok.

Michoda az Sacramentalis manducatio?

Ezeknek tudni illik az Sacramentalis manducatio semmi nem egyeb, hanem az Christus valosagos igaz es termezet szerint valo testnek testi fogal valo ragasa.

Az Capernaitakkal egy talbul eznek az Brentianusok.

Bizony akar mit fődelezzek palastolíyak, akar mint himezzek, hamozzak, vgyan az Capernaumbeliekkel egy aztalnal úlnek, es egy vachoraban rezesűlnek szegeniek.

Azt mongyak touabba hogy az kenyerrel allat szerint valo eggyesűleset az Christus testenek nem iouallyak, de karhoztattyak: De kerlek ved ittis ezedbe, à hol azt mongyak

es val-

es vallyak, hogy az Chriſtus teſtet az kenyerben, az kenyer alat es az kenyerrel eggyůt teſti Szaial vezik, nem eggyeſůleſt valnake ot? De talam azt mongyak: allat ſzerint valo eggyeſůleſt tagadunk mi: haát allattya nekůl valo ielen letelet hiziteke? Hogy eſik az hogy menyegben allattya ſzerint vagyon az kenyerben penig allattya es valoſaga nekůl legyen. Itillyek meg az igaſſag ſzeretŏ kereztyenek, ha lehet ſeges dologe auagy nem.

Auagy: mongyak meg mint lehet az allat ſzerint valo igaz teſt maga allattya es valoſaga nekůl valahol ielenc Lehetetlen. Ha ittis azt mondangyak hogy Sacramentaliter: azonnal ellene alnak az magok magyarazattyanak, kiuel valoſagos ielen letelt erŏſsitnek vala ez elŏt.

HARMADZOR: Hel foglalas ſzerint valo ielen letelet tagaggyak az CHRISTVS teſtenek ez vilagon es

feűkeppen az vr vachoraiaban, Vallyon az ű Zaiok az feieken vagyonec? nem de byzonyos helen ezneke? azt mongyak hogy testi Zaial ezik, hát bizonnyal mikor szaiokba vezik hel foglalas szerint vezik, mert valami testi foggal ragattatik helt foglal az addig mig az fogak kőzőt vagyon, haot vagyon.

Szegyen dolog az: hogy egy felől hel nekűl valonak mongyak, mas felől meg az kenyerbe rekeztik.

Chak azis nem kichin bizonsaga teuelgeseknek, hogy it ez földőn az CHRISTVS testet hel foglalas nekűl termezet fölőt valo es mennyei ielen letellel mongyak ielen lenni. Menyegben penig hel foglalas szerint, termezet zerint es igaz testnek testi moggya szerint mongyak lenni.

Eddig az Sacramentalis manducatios

eiot magyaraztak ű magok es azt mondottak hogy testi Zaial es testi foggal valo vetele az CHRISTVS testenek.

Ezeknek ellene megh ű magok azt mongyak hogy az CHRISTVS teste mennyei modon, es emberi elmetűl tudakozhatatlan moddal, vettetik.

Eggyűt ha kerded, mikeppen ezed az CHRISTVS testet? azt feleli, Sacramentaliter: Michoda az? testi foggal es testi Zaial enni az Christusnak Vallosagos testet. Masut, ha kerded, mikeppen ezed az CHRISTVS testet az vachoraban? azt feleli, mennyei modon, Vtanna veti: emberi elmetűl tudakozhatatlan modon. Ha emberi elmetűl foghatatlan modon vezed, haát miert mondod Sacramentaliter, testi Zaial es foggal? Bizony laczik hogy

hogy nem tuggyak Zegenyek mely a-rant vannak az Credoban.

Azt az mi testi valosagos allattya es tulaidonsaga zerint menyegben vagyon es it ez földön ninchen, azt ember testi szaiaual nem eheti ez földön.

Az Christusnak teste az ű testi allattya tulaidonsaga es vallosaga szerint menyegben vagyon, es ninch it ez földön: Azert az Christusnak testet ember nem eheti ez földön testi Zaial.

CHRISTVS teste lölki etel, Iohan. 6. Cyptianus de Cœna D.

Azert testi Zaial nem vehetni.

Nem eggyesűl az kenyerrel: Azert ninchen vele.

I. Argumétum. Az my menyegben az ű tulaidonsaga, termezeti es valosagos allattya zerint vagyon ielen, az ez földön termezet fölöt allattya nekűl nem lehet ielen.

Az Christusnak teste az ű tulaidonsaga,

ſaga, termezeti es valloſagos allattya ſzerint menyegben vagyon.

Azert termezeti ellen es allattya nekűl ninch ez főldőn.

Hogy teſti Zaial ſenki nem eheti Chriſtuſnak teſtet im előtted nyluan vagyon: Annak okaert immar egy nihany argumentomokkal aztis meg erősſichűk, hogy az hitőtlenek, kepmutatok az Chriſtus teſtet ſemmikeppen nem vezik az vr vachoraiaban.

1. Előzőr: azert nem vezik az hitőtlenek Chriſtus teſtet, merth azt igaz hittel kellene enni, Ioan. 6, mely hith ű bennek ninchen. I.

2. Mert valaki az Chriſtus teſtet ezi es abban rezeſűl, annak minden keteſeg nekűl őrők eleti lezen, Ioan. 6. az hitőtlenek penig el karhoznak: mely dolog nem lehetne ha ettek volna auagy enneiek az Chriſtuſnak teſtet. II.

III. 3. Mert ez Sacramentomot az vr Christus chak az hiueknek Szerzette: mint ide fel, pag. 28, 29, 30, 39, &c.

IIII. 4. Mert az ſzent iras az hitőtlenőknek Christus teſteben valo rezeſüleſe kiől ſohol tanubizóſagot nem tezen.

Ezekert mongya ſzent Pal: hogy az Beliallal az Christuſnak ſemmi kőzi ninchen. Iſmeg: nem ihattyatok az vrnak poharat es az ördőgőknek kis poharat, nem lehettek az vrnak aztalabanis, az ördőgőknek aztalabanis rezeſek.

2. Cor. 6, 14, 15, & 16. verſ. 1. Co. 10 21.

Ezen dolgot auagy igaſſagot erőſſitti ſz. Agoſton Doctoris monduan. Dicendũ non eſt eum comedere corpus Christi qui in corpore nő eſt Christi. azaz, nem kel azt mondani hogy az Christus teſtet az enneie, az ki nem az Christus teſtebőlvalo. Vgyan ottan. Nec iſti ergo dicendi ſunt manducare corpus Christi, qui a nec in mébris computãdi ſunt Christi. Vt enim alia taceam, non poſſunt ſimul eſſe

De ciuit. Dei, cap. 25.

membra Christi & mébra meretricis: azaz: Ezek sem mondattatnak azert enni Christus testet mert Christus tagiai kózibe sem Zamlattatnak. Mert hoz egyebeket el halgassak, né lehetnek egyzersmind az Christusnak az paraznanakis tagiai. Vegezetre ú maga monduan: Qui manducat meam carné & bibit meum sanguiné, in me manet, & ego in eo: Ostendit quid sit nó Sacraméto tenus, sed reuera corpus Christi manducare, & sanguinem eius bibere Sic enim hoc dixit, qnasi diceret: Qui non in me manet, & in quo ego non maneo, non se dicat aut existimet, manducare corpus meú & sanguiné meum bibere. Azaz: à ki ezi az en testemet es az en veremet izza, en bennem lakozik es en ú benne: Megmutattya mi legié az Christus testet enni es veret innia nem Sacramentom szerint kané vgian valoba. Mert ezt vgy mondotta, mint ha mondania,

az ki en bennem nem lakozik es az kiben en nem lakozom, ne mongya neis vellye az, hogy az en teſtemet egye es az en verőmet igya. Iſmeg azon Agoſt. Nemo illam carnem manducat, niſi prius adorauerit. azaz, ſenki azt á teſtet nem ezi hanem ha előźőr imadangya.

In Pſal: 98.

Tract. in Ioan. 26. Iſmegh maſut Azon Aguſtinus. Hoc eſt manducare illam eſcam, & illum bibere potum, in Chriſto manere, & illum manentem in ſe habere. Ac per hoc, qui non manet in Chriſto & quo non manet Chriſtus procul dubio nec manducat ſpiritualiter eius corpus, nec bibit eius ſanguinem: Licet carnaliter & viſibiliter premat dentibus ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti: ſed magis tanta rei ſacramentum ad iudicium ſibi manducat & bibit: quia immundus præſumpſit ad Chriſti accedere ſacramenta. Azaz; Ez, azt az etket enni,

enni, es azt az italt innya, az Christusban lakozni es azt embernek benne lakozot tartani. Es ez altal, az ki nem lakozik az Christusban es az kiben nem lakozik az Christus, ketsegnekül sem az ü testet nem ezi, sem az ü vert nem izza lelek szerint: Noha test szerint es lathatokeppen Christus testenek es verenek Sacramentomat sogaiual tórie: de inkab illyen nagy dolognak SACRAMENTOMAT maga itiletire ezi es izza: mert tiztatalanul merizlet iarulni az Christus Sacramentomihoz. Ibidem. Huius rei sacramentum, (id est vnitatis corporis & sanguinis Christi) alicubi quotidie alicubi certis interuallis dierum in Dominica mensa præparatur: & de mensa Dominica sumitur quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitium: res vero ipsa cuius sacramentum est, omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicunq; eius particeps

fuerit, azaz: Ez dolognak Sacramentoma, auagy ſzentſege (azaz, az Chriſtus teſtenek es verenek egyeſſegenek zentſege) nemely heleken mindé nap, nemely heleken bizonyos napoknak kőzben vetteteſiben az vr aztalan kezittetik: Es az vr aztalarul vetettetik, nemellyeknek eletekre, nemellyeknek vezedelmekre: Az valoſag peniglen, kinek ez Sacramentoma, minden embernek eletere, ſenkinek nem vezedelmere, valaki abban rezeſűlend. Eddig vagyon az ſz. Agoſton D. iraſa, melyből akar mely bolgatag emberis meg ertheti Agoſton doctornak ertelme michodas volt.

Mert előzőr Auguſtinuſnak ertelme ſzerint, az Chriſtuſnak az vachoraban valo etele nem teſti hanem lőlki, es, Chriſtuſt enni ſemmi nem egyeb, hanem Chriſtusban lakozni, es Chriſtuſnak bennűnk lakozni. Maſodzor ez ertelme Auguſt. hogy az kik Vionnan nem ſzűlettettenek,

nem Christusnak testet hanem chak kenyeret eznek az vr vachoraiaban, ez okaert, mert az Christüst chak lelek szerint ehetni. Mert az Christus testenek Sacramentoma nem Christus teste, nemis neueztetik sz: Agostontul annak, hanem kenyernek, mely ertelem az Auguſt: mondasibol nyluan ki talaltatik, holot nem az Christusnak teste, de az kenyer, test szerint es latnatokeppé tőrettessek az fogaktul.

Harmadzor: Hogy Christusnak teste kinek Sacramentoma az kenyer. nemvezedelmere, de chak őrők eletre vetettetik. Es vegezetre az Christus testet Sacramẽtom szerint enni Agostonnal es egieb regieknek, né az Christusnak valosagos testenek etele (mint nemőlliek akariak magiarazni) de keniernek etele, mely az Christus teste-nek sacramẽtoma, azaz hiueknek es hi- Sup. pag. tőlenőknek az Christus testet iegzi, 39. Chak az hiueknek penig bizonsag es

zalag, es ők egyedűl elnek az Christus testeuel.

NEGYEDZER, ez ertelme Augustinusnak: Hogy az hitőtlenők, nem azert maradnak az Christus testenek dyan, hogy azt test szerint enneiek, de hogy az Sacramentomot, kiuel valo elest, az ő tiztalansagokert es hitőtlensegekert, nekik nem engettetet, aual gonozul valo elesekkel megfőrtőztetik, Videsi libet & tractatu in Ioannem, 59.

Meg erősitteteť Szent irassal es az regi Doctoroknak ettelmeuel ez ertelem, hogy az vr vachoraiaban Christusnak testet, chak az hiuek vezik egyedűl, es hogy chak lelek szerint valo etel legyen az Christus teste. Azert ehőz tarchad magadat ez vtan.

Meg egy Kerdesem vagyon hatra, aztis meg ertem tuled hogy bizonyos ertel-

mem legyen az vr vachoraianak minden czikkele felől. Azt kerdem azert, ha illike, zabade es meltoe az vr vachoraiat hazankent hordozni, ket embernek, haromnak adni, auagy nem?

Semmikeppen nem zabad, nem illik, nemis melto, mert az Chriſtus chelekődetiuel es Zerzeſeuel ellenkőzik. I.

Azert hyak Synaxiſnak, azert Communionak, hogy kőzőnſegeſſen kellyen vele elni, nem egyedűl magan valakinek, ketten auagy harman.

Touábba nem zabad, mert ſem parancholatunk ninchen az zent irasban rola, hogy egyedűl valakinek ag- II.

gyuk az vr vachoraiat. De hogy ő-zue kellyen ennek vetelere gyűlni, es egy maſt vgyan meg kellyen vari, erre mind peldank ſmind nyluan valo parancholatunk vagyon. Chriſtus vrunk az ű keues tanituanit ő-zue gyűtőtte es kőzőnſigel oztogatta nekiek mőduan. Igyatok ebből mindnyaian.

Sz: Paliſ penig vgyan parancholla valamenizer, vgy mond, ő-zue gyűltők az kenyer zegeſre, egy maſt meg variatok. ű maga is ſzent Pal kőzőnſeges gyűlekőzetben oztogatta, de egyedűl nem oluaſſuk hogy ſoha ſenkinek atta volna. Illyen nagy dologban penig mi emberek ſemmit magunk feietűl nem chelekedhetűnk, nemis volna melto. Vegezetre, mert megh az Mannanak ſzedeſercis, az ki ez mi maſtani lőlki etelűnk peldazattya es arnika volt, kőzőnſegeſſen indultanak, es nem ki ki mind maganak valaztot időben zedegette, hanem egy-

gyűt

gyűt az tőbbiuel. Ha az peldazatban es arnikban nem lehetet egynek magan Szedni, sokkal inkab az valosagban egy magaual auagi ketten harman nem elhet az Sacramentommal, hanem kőzőnsiggel kel őzue giűlni es vgy elni vele: ki ki mind ot az kőzőnseges seregben maga hitinek kosaraba Zedegetuen annak lőlki gyűmúlchet.

Ha valaki az kereztyenek kőzzwl beteg leend es az templomhoz nem iarulat, annak nem illike hazahoz vinni, es ot annak zomzedit be gywiteni es igy communicaltatni? Nem illik: nem melto: nemis zabad. Először. Mert az mint ez előttis mondá sem parácholatunk ninchen ertől az szirasban, sem peldank,

hog vag

hogy Chriſtus ű maga beteghez hordozta volna, vagy el vinni parancholta volna: Auagy chak hogy az Apoſtalokban valamely el vinni parancholta volna, vagy maga el vitte volna.

Tudom penig hogy ſok kereztyenek voltanak betegek, ſokan multanak kijs ez vilagbol az Apoſtalok ideieben, de ſohol nem oluaſſuk hogy ſoha chak egynekis attak volna.

Ha peniglen tuttak volna hogy Iduőſſeges ki mulas, az embernek halala oraian valo Communicalas nekűl nem lehetne, bizonyara á nekűl ki mulni nem hattak volna, Sőt megh iraſokbanis meg hattak es parancholtak volna (mint egyeb Szűkſeges es iduőſſegűnkre nezó dolgokat hogy megh irtanak) hogy el ne mulaſſuk.

II. Mert az Sacramentomnak nem az nem vehetese Karhoztattya el az embert, hanem az nem vetele.

Azaz:

Azaz: Nem azert karhozik hogy nem vehette, vagy ideie, vagy rabsaga, vagy betegsege auagy tanitonak szűkvolta miat, hanem hogy megh vtalta, megh vetőtte es venni nem akarta, mint valami hazontalan dolgot. Ez karhoztattya az embert.

Az Sacramentomnak elmulatasa, meghveteſſe, nem aznem vehetesſe karhoztattya az embert.

Mert mihelen erre fogiak az vr vachoraiat ottan nem Sacramentom, amaz megh tanult igaz regula zerint: Extra vſum diuinitus inſtitutum nihil habet rationem Sacramenti.

Mert emberi talalmany ez es gondolat az Iſten igeienek kiuűle, es az Antichriſtus Szemeten termet sőpredek: es ha mi vgy elnenk vele, az CHRISTVS IESVS mellől az Antichriſtushoz lattatnak hodolni, es hamiſſaggal az Sacramentomot meg főrtőztetni.

III. Supra pag. 5.

IIII.

Mert az kőz nepet az Euangeliom ellen valo velekedesben, ez chelekődetűnkel meg erősitenők, es Iſten

V.

elől

előt nagy ſzam adaſunk lenne, mint hamis ſafaroknak es botrankoztatoknak. Mert az zegeny kőſſ gnek az Antiehriſtuſnak regulra valo hitegeteſeből, illyen kőzőnſeges veleked-eſe volt, vagyonis ſok heleken, hogy valaki gyonatlan kenetlen, az mint ők hyak, megh halna, ketſegnek kűl el kar-
Mat. 14. hozneiek. Vallyon kereztelő Ianoſt ki gyontatta meg mikor Herodes feiet vetete Vallyon ſel karhozote ſzęt Iſtuan protomartyr hogy halala ideien meg nem gyonhatot? El karhoznake az hiueknek kiſded magzati, kik nem elhetnek az vr vachoraiaual? Auagyſmenni vitezek CHRISTVS neueben halalt Szenuednek, mezőn, erdőn, hegyen vőlgiőn vizeken, mind el karhoznake? hogy nem Communicalnak halalok oraian? Tauul legyen az. Otalmazzon az Vr Iſten illyen hitőtlenſegnek chak meg gondolaſatulis, minden kereztien embert.

Bizo-

Bizonyara az elő Istenek Valaztotti felől bűn igy gondolkodni, mert nalok az Vr Istennek igireti es kőtese.

Vegezetre hol oluastad hogy valakinek betegsegeert az Sidok husuetot hirdettenek volnaes husueti barany eteleuel az ű betegseget könnyebitőttek vagy terheltek volna? Hanem chak annak az ű ideieben es heleben, Ieruſalemben közönsegessen özue gyűluen eltenek vele, mint az Vrtul patancholua vala nekik. VI.

Hizem az betegnek valo az oruoſſag.

Igaz mondas ez. De teneked eggik betegseget az maſiktul, azonkeppen az Oruoſſagatis igen meg kellene valaztanod. Az betegnek az ű betegsege ellen valo oruoſſag ſzükseges. Mint havalakinek feie fai, es tenalad oly oruoſſag vagyon kit az Doctor has faias ellen

ellen adot : nem illik ez ertelemmel, hogy az betegnek valo az oruoſſag, neki adnod.

Sőt bator oly betegſeg legyenis az ki ellen valo az oruoſſag, ha kűlőmben temperalod es adod az betegnek annal az mint az Doctor rendelte, ellene chelekezel az Doctornak, kart tez á betegnekis.

Ezenkeppen az vr vachoraia az mi lőlkűnknek meg elegedeſenek bizonſaga es oruoſſaga: az teſti betegſeg ellen azt neki adnod hazontalan dolog, mert az feű doctor az Chriſtus Ieſus, nem az vegre parancholta azert te gonozul elz vele.

Ha Zinten lőlkeben beteg es tantorgo volnais vigazſalni hatta Chriſtus az ellen, nem az vachoraual etetni azert ottis az Chriſtus zerzeſenek ellene chelekőzől.

Touabba miuel hogy mindnyaian lőlki betegek voltunk es halalnak fiai, de Chri-

de CHRISTVS altal megh Szabadultunk, annak örök emlekezetire elünk kőzönsegessen az Vrnak vachoraiaual, illyen modon ellyen ember egessegeben testben vele, es mikor az vr az ű lőlket el kiuannya akkor ne tibolyogion semmit.

Vegezette ha zinten fegyuernek a uagy mint az papistak mongyak viaticumnak tartanadis megis igen ala valo vitez ember az á ki hazatul fegyuernekül indul ki, es az ellenseg ra talaluan kezd az fegyuetről emlekezni, az ellenségnek könyörög hog ne bancha addig, hanem had mennyen haza eleőb es öltőzzek fegyuerbe. Hanem á ki igaz vitez ember megh othon fegyuerbe öltőzik, mikor senki nem bantya, vgy indul vtra hogy valahol az ellenseg rea talal, mindenkoron kezen legyen. Igy az io kereztiennekis minden oraban kezen kel lenni, mindenekkel valamellieket az ütiduősségehez Basilius.

fzűkſeges dolgoknak itellenni. Ne kapdoſſon akkor raita mikor ſem elmeie az betegſeg miat ninchen helen, ſem az idő talam nem engedi Szandekath veghez vinni.

Nigy fertelmeſſegetis chelekőznek nemőllyek tudatlanſagok miat az betegſegnek őrűieuel, mert gyakorta oly betegnek aggyak ſzaiaba az oſtyat erőuel kinek ſem elmeie nem ert ſem gyomra nem emezt, amaz ki pőki Imez meg Zaiaban veti megis, de ezt az tanitoknak az igen tudatlannya es penzen kapoia chelekőzi.

Ha az betegnek abitatoſſaga vagyon hozza es kiuannya?

Bator kiuannya ű, de tegedet azert tet az Vr Iſten eőr alloua, vigyazoua, hogy nem az vak vezeſſen tegedet, hanem te vezeſd es igazgaſd ſzemeſ

es ertelmes leuen az vilagtalant.

Kiuannya ű mert eleitűl foguan vgy latta es hallotta ertelmet nem tuggya: maganak karos dolgot kiuan es tegődetis az ű vetkeben rezeltetne. Te it meg tanichad űted mi vegre valo legyen az: mely hazontalan kiuansag legyen az ű kiuansaga: megh ielenched neki hogy CHRISTVS nem hatta sem patancholta vgy adni sem venni valakinek. Vegre meg nyugossad lőlket, hogy ha nem vezijs halala oraian, ha az kereztyensseggel eggyet ert, ha hizen CHRISTVS IESVSban, vgyan iudőzűl: mert az Iudőssegnek feie az CHRISTVS IESVSban valo hitel.

Az gyermekis igen kiuannya az kest, es ha lattya hog az ű attya valami italt chinal, ki noha nem neki valo, chak legien fenes edenyben ű vgyan kiuannya; De az ezes atya, lattya az

gyermeknek heltelen kiuanſagat, es vezedelmes kereſet, nem aggya neki: vagy megh engezteli zep zoual, vagy meg tiltya attul haraggalis.

Illyen modon kel az io lölki paztornakis, az ü halgatoinak kiuanſagat meg valaztani, ha eggyeze az Euangeliommal auagy nem, ha nem eggyez akar mint kerieis ü, de te ne ted az ü keduet abban.

Lam az regiek el vittek egy nihany Száz eztendötwl fögua az betegeknek?

Michoda fele regiek azok? Az Apoſtaloke? azok nyluan nem vittek: ha penig te tudod hogy el vittek bizonichmeg. Ezeknek Iraſok kiuül, es tudomannyok ellen penig, ha kik el vittek teuelegtenek Touabba: Regulaual kel minekünk az hitnek dolgaiban iarnunk; nem peldaual.

Har-

Harmadzor az emberi zokas nem nyomia meg az Istennek tőruenyet, es igassagat, akat mely regi legyenis, hanem az regiségnek az Isten igeie szokot adni bőchűletet.

Karhoztassúke azert azokat mind, az kik eddig el vittek az beteghez, el vizik maștis?

Ittis valaztast kel tennűnk az chelekődetben, az időnek es helnek allapattyara nezue.

Ha az prædicator oly helen vagyon à hol immar regtűl fogua valo tudos kereztyenek vannak, es soha nekik nem emlitti hogy el kellyen hadni azt, feluen attul hogy az kűsseg megh vtallya erőtte. Ez fele prædicator palast alat lattatik az igassagot hirdetni, es vgyan azt mondhartyuk felőle ho-

Zy Iudaſnak atryafia, mert az igaſſágot az iőuedelemert halgattya el.

Hanem it az prædicator tanichon hirdeſſen, előzer az vr vachoraia felől nyluan, inche űket az kőzőnſeges Communicalaſra, ielenche meg hogy nem illik zemetrőlzemetre hordozni, es igy űket meg tanituan Szűnnyek meg az el viteletűl.

Az lőlkőknek megnyereſeert nagyot kel az tanitonak megprobalni. Act. 16. Gal. 5. 2.

MASODZOR: Ahol megh győnge kereztyenek vannak, es nem ertik, ollyan helen ha egy ideig az prædicator el vizijs, nem karhoztathattyuk, chak hogy ſokaig az teuelgesben ne tarcha űket, mondom meg engedhető, iőuendő iobbulaſnak remenſege alat noha nem zinten iouallando. Mint ſzent Palis kőrnyűl metele az Sidoknak keduekert Timotheuſt. noha maſut az meg rőgzőt kereztyeknek azt prędicallya vala, Ha, vgymond, kőrnyűl metelkettek az Chriſtus tek ſemmit nem haznal.

Ha pe-

Ha penig vakmerokeppen chak azt mongya az tanito, hogy ú vgyan el vizi ſenkiuel ſemmit nem gondoluan, ez illyenők felől bizony azt itilhettyuk hogy Iſten ellen az Satannalis batrabban rugodoznak, es ezert mint eretnekeket es hamis tanitokat kik az megh iſmert igaſſagnak ellene iarnak, el tauoztarandoknak monmerő gyuk lenni. Szent Pal mondaſa ſzerint az eretneket egy auagy ket intes vtan el tauoztaſd.

Az ki az megh iſmert igaſſagnak ellen vakképpen tanit eretnek az, es el kel tauoztatni Ad Tit. 3. 10.

Lam Act. 2. meg vagyon iruan, es hazankent zegnek vala kenyeret, mely kenyer zegeſen en nem ertek egyebet az vr vochoraianal?

Nem kouetkezik az, [illegible]gy ertem,

azert vgy vagyon, mert meg egy keueſſe naladnal fellyeb valo bizonſaſagon all az meg.

Ot az kenyer ſzegeſen nemellyek taplalaſt, alamiſnalkodaſt es adakozaſt ertnek Amaz Eſaias mondaſahoz kepeſt valo Szegd meg kenyeredet az ehező embernek, Eſa. 58. Nemellyek penig, kikkel az mi kereztyeni vallaſunk ſzinten egy, arra ertik hogy minek vtanna az templombeli tizteket veghez vittek eggyűe gyűltenek, eggyűt ebellettenek Vachoraltak nagy lólki vigaſaggal es Zerelemmel, mely ertelem nyluan ki teczik chak vgyan ottan az gőrőg igel ólis mely ekeppen vagyon: Kloondes de Kat ikon atton, Metalameanon throphis en agalliaſei, azaz: Szeguen hazoknal kenyeret, etelt veznek vala magokhoz vigadoſſal, azaz vigan lólki őrőmmel lak ak vala.

Az Apoſtalok eggyűt, ettenek es lakoztanak az templomi tizteket el vegezuen mellyet bennek az Szeretet chelekődőt.

Ha pe-

Ha peniglen valaki rea vakulna arra, es azt vitatnaiais, hogy az vr vachotaiat vettek haznal, kőnyű feleletünk vagyon arrais, mert akkor az időben gyakortab hazban kellet prædicalniok es sacramentomot oztogatniok: Mert nem velem hogy az Ieruſalemi templomot az vegre nekik engettek volna az phariſæuſok. De azert vgyan nem valamely betegh embernek kedueert gyűltek, nem egy ſzemelynek ſzűkſegeert chelekóttek hanem vgyan kőzönſeges gyűleſben eltenek vele. Dato

Tartozike hát az predidicator el menni az beteghez vigaztalni?

Igenis tartozik vele es el menny-en, de ne mindenűue ſe hiuatlan, hanem ha az betegh ember kiuannya es Zűkſege vagyon az vigaztalaſra, ha Zűkſeg az tani-

tonak az beteghez el menni vigaztalasnak okaert ha kiuantatik.

meg rettent: vagy bűneitűl, vagy Istének haragiatul, auagy az előtte valo halaltul, auagy az pokolbeli ördögnek inchelkedesitűl, ha ez vilagtul valo el valasa miat ketsegben esneiek, ha touabba fel tamadasa felől ketelkedneiek, es ha valami ez fele bantasi vannak, el mennyen az tanito es vigaztalya az Istennek igeieből.

Né minden tanitot tugya az beteget ui gaztalni.

De meg lassa hogy az vigaztalas helebe kart ne tegyen nekie, mert sok tanitok vannak kik vigaztalni nem tudnak: hanem chak minden rend es mod nekűl bezellik előtte az Istennek az bűnős emberekhez valo hailandosagat, es irgalmas termezetit, Ismegh haragiat az bűn ellen, Sokzor esik az, hogy az betegh vigaztalhatnaia az tanitot, mert az Istennek lőlke megh vigaztalta. Mint megh teczik az szent Iob historiaiaban.

Azert

Azert leg elsó dolga ottis illyen Michoda
lehet az io tanitonak, hogy elő- funda-
zer az betegtúl tanullyon mint az io métom-
oruos doctor elseőben az betegtúl ről kel az
kerdezi megh, hol es mi modon va- vigaz
lo faidalmat ismeri, abbol vezen i- talast el
tiletet es a hoz kepest tud oruossa- kezdeni
got chinalni neki. Ekeppen az io
vigyazo tanitois, előzer meg kerdez-
ze minemű keserteti vannak, mine-
mű dologban útkőzőt meg lőlki is-
mereti: Ha azt mongya az beteg ho-
gy semmi keserteti, sem rettegese
ninch, haát imatkozzek vele az tani-
to inche hogy io remenseggel varia Az hiue-
az vrnak kegyelmet, bekeseges tűrő ken min
lelekkel szenueggye es viselye az vr- denek I-
nak kezet: el hiuen azt, hogy az stennek
Istennek hiuein semmi történetből gondui-
nem esik, hanem mindenek az I- seteseből
stennek Atyai gonduiseseseseből lez- leznek,
nek: Aianlya az Vr Istennek es Matt. 10.
haggya el. Lucæ 9.

Ha pe-

Ha penig meg ielenti lôlki nyauallyait, haât az tanito ahoz temperallya az oruoslo igeketis.

Azkemeny ziuű es engedetlen beteget mint kel oruoslani.

Ha az beteg vak mero, haragtarto, es semmi io zilidseget nem ismer benne, ennek hirdesse Istennek melto haragiat es igassagos itiletit az bún ellen, az embereknek iôuendô Zamadasokat: Rettenche mind addig mig meg kezd ez keserű ital altal az ű lôlki ismeretinek gyomra haborodni. Az vtan vigaztalo igikkel meg erôsiche, hogy Isten az megh terô bűnôsôknek irgalmas, es hogy nem akaria egy megh terô es bűnem bankodo embernekis vezedelmet.

Eze. 18. Os. 6. 7. Mat. 12. 7:

Ha penig bűneitűl retteg, haât meg lassa oly igiket ne hirdessen nekie ki altal iobban megh rettenche hanem chak vigaztalo igikkel emellye fel zi-

Az tanitonak mindenkor kezé kel, lenni az vigaz talashoz,

uet bizodalomra. Illyen dolgokra magan valogatot Sententiakkal az tanito beuelkeggyek kônyu nekűlis.

Touabb-

Touabba ha lehetſeges ſok zoual el ne vntaſſa az beteget, hanem minel ertelmesbé es, kőnnyeb Zoual veghez vigie az vigaztalaſt. Mert az ſok zonak ſem meg tartaſara, ſem el halgataſara az meg ſarat elme nem lehet elegendő.

Sok zoual az beteget né io vntatni.

Szamlaly egynihany ſzent irasbeli igiket elő, mellyekkel, minemw zwkſegiben mint kellyen embernek akar magat, akar maſt vigaztalni?

Betegek nek vigaztalaſa.

Ha halaltul valo rettegeſe vagyon embernek im illyen modon vigaztalhattya.

Szeretó atyamfia, im latom, es ertem bezededből hogy az halaltul valo rettegeſed vagyon, azert ſemmit

ne fely

ne fely, hanem im ez igikkel batori-
chad magadat,

E őzőr azt gondold meg, hogy ez
halal kitül te illyen igen meg retten-
tel, nem őrőkke valo, hanem chak egy
zem pillantasig valo győtrelme az
testnek ennek okaert az szent iras v-
gyan chak alomnak hya.

2. Gondold meg aztis hogy ez halal-
ban keues ideig marad az te tested,
hanem ismeg fel tamad, őrők eletre,
es chak altal lepesed lezen az vezedel-
mes es gyarlo eletről az dichősegre, ki
neked őrőmődre legyen inkab, hogy
nemz omorkodasodra,

3. Gondold meg aztis hogy te, nem
vgy mulol ki mint az poganyok, kik
az Istent nem ismerik, es semmit az
fel tamadas felől nem tudnak: mert
azok bandoknak, sirnak, rettegnek
az halaltul, mert azt velik kogy mind
őrőkke oda veznek, es ha szinten fel

tamad-

tamadnanakis (de ezt igen keues hizi bennek) vezedelemre lenne. Meltois bizonyara bankodniok illyen veleke-des mellet.

De te megh tanultad az ſzent iraſ-nak regi prædicallaſabol, hogy nem vralkodik az halal ſokaig raitad, mert CHRISTVS el vette hatalmat, tudod bizonnyal: Mint am az Cre-dobanis vallod, hogy fel tamazt az Vr Iſtē ezen teſtben: mikor azt mon-dod, hizem teſtnek fel tamadaſat. E-zen fel tamadaſt bizonittya ſzent Iob cap. 19. Sz: Pal, 1. Cor. 15. Eőrőmmel es nyugodalmas Ziuel erezted maga-dat az ki mulaſra, tuduan hogy mint egy el teth kinchet meg elő vezi az te lőlkőd ezen teſtet, Ezech. 37, Iob 19. 1. Theſſ. 4.

4. Gondold meg io atyamfia hogy mi helen ezt ez vaiuuo es nyomo-rult eletedet el vegezed, azon ora-ban az őrők eletet elkezded. Ennnek

ez ele-

ez eletnek vegehez vagyon ragaztua az ő[illegible]ök eletnek kezdeti. Apocal. 14. Beati qui moriuntur in Domino, à modo, &c.

V. Gondold meg aztis hogy nem chak egyedűl vagy ez vilagon ebben az halando allapatban, hanem minden embernek meg kel halni, Sokan multanak te előtted ki, sokan halnak megis te vtannad: mert az mely bizony zűletesűnk, ollyanigen bizonyos ki mulasunkis: Sem chazar sem kiraly, sem zegeny, sem kazdag ez előt el nem roitőzhetik.

VI. Ezis egy vigaztalasod gyanant esik, hogy ez ki mulasoddal minden bűneidnek magua zakad, es semmi nemű nyaualyaknak read kővetkezesetűl nem rettegz, hanem nyugodalomban varod az fel tamadasnak napiat.

Ha bvnei miat Jſtennek haragiatul retteg.

Ne fely atyamfia nem vet el az Vr Iſten előle az te bűneidert, mert az ű irgalmaſſaga fellyűl hallad minden bűnőket. Forgaſd azert ezedben im ez ſzent irasbeli vigaztalo igeket.

Szent Pal, 1. Timoth. 1. Azt mongya: hiűſeges bezed ez, hogy az IESVS CHRISTVS az bűnőſőkert iűth ez vilagra, mely bűnőſők kőzzűl en fű es leg nagyub vagyok, de ime irgalmaſſagot nyertem, azert kegyelmezet penig meg ennekem, hogy en bennem minden irgalmaſſagat meg ielenche azokhoz kik ű benne hiendők az őrők eletre. Latode hogy mint egy Czegert auagy zazlot vgyan ki tette az Iſten az ű irgalmaſſagat ſzent Palban, es vgy aianlya az bűnőſőknek.

Mat. 11. Bűnös vagye tec Teged hiű az Ckrístus magahoz monduan: Iőuetek en hozzam mindnyaian kik bűneitekkel terhesek Vattok, en titeket megh kőnnyebitlek. Halgashacza mit mond Ezechielnel: Eelek vgymond, en őrők mindenhato Isten, nem akarom az bűnősnek vezedelmet, hanem hogy meg terien es ellyen. Hallode mint esküzik az Isten hogy nem akaria vezedelmedet. Hat mit rettegz? ha ű nem akar el vezteni, ki alhat elle ned?

Gondold meg mint vetkőzek sz. Peter, az ű vrat teremtőiet haromzor meg tagada. De lam megis az Vr Isten meg kegyelmeze neki. Amaz kereztfan függő toluainak, ki mind eltig gonossagban elt vala, meg bocsata, tenekedis meg bocsat: mastis telyes kegyelemmel az ű marka, Dauid gilkos, parazna vala, de meg tere, meg bana bűneit es Sirata, az Vr Isten megh

meg kegyelmezet neki. Igy kegyelmezet meg Maria Magdalenanak sok bűneit meg bochatuan. Ezen hittel ragazkoggial teis atyamfia az ű irgalmassagahoz, bizony megh halgat es magahoz vezen.

Ha valami izonyu latasokat lath.

It előzer megh gondollya ember hogy az nyughatatlansag miat esik az fele dolog emberre, de attul semmit nem retteg az ember, mi helen megh tuggya es elhizi hogy innen vagyon.

Ha penig vgyan az Satan inchelkedik kőrnywle es

az tanito meg esmeri zauabol, it az vigaztalasokat az kesertethez formallya, es az ellen valo vigaztalast keresen az minemű dologgal haborittya.

De mind

De mind azon altal minden ů ke-
ſerteti ellen io vigaz talaſok ezek.

1. Ioã. 2. Ennek okaert ielent meg az Iſten
az teſtben, hogy az ôrdôgnek chele-
kôdetit el roncha.

Tuggya az Vr Iſten az ôueit az
vezedelembôl ki zabadetani.

Pſal. 49: Hy engemet ſegetſegre az the nyo-
moruſagodnak ideien, es en tegôdet
megh Szabadetlak. Legyen touab-
ba kônyôrges kiben hya az Iſtennek
lôlket Segitſegte, kinek Legyen
dichôſegh es tiztôſſeg, mind
ôrôkke, Amen. 1.
Octob. 92.

(.'.)

AZ

AZ BORNEMI-ZAKROL.

SOkor az bornemiza Vraim Zoktanak magok felől tudakozni, mihez kellyen magokat az communicalasban tartani, holot úk az borral nem elhetnek, mert zokasok nemellyeknek, nemellyeknek penig vgyan termezetekis az bornak italatul tellyesiggel idegen.

Noha erről keues iras vagyon, de mind az altal egynihany fele ertelem vagyon felőlek, meg az bőlch emberek kőzőttis. Nemelly tanitok azt feselik ezeknek kerdesere, hogy ha bort nem ihatik, haát zőlő zemet vegyen helette. Ennekem (igazan mondom) ez velekedes nem teczik. Egygyert azert, mert az Szőlő ú magaban nem ital hanem etel. Masodzor mert ehez valo peldat, sem parancholatot az egez szent irasban

Zőlő
1. zemet
nem
2. vehet
harom
okaert.

3. ſohol nem talalunk. Harmadzor: mert az Sacramentomi analogyanak nem felel meg, egy zem leuen: mert mikeppen az kenyernek ſok magbol kel allani, azonkeppen az bornakis ſok zőlő zemből kel allani, az ſok zemelynek az egy Chriſtus Ieſusban valo eggye letelenek peldazaſaerth.

Vizzel ſem Cōmunical hat. Nemellyek azt felelik, Vegyen, vgymond, ű vizet az bor helet hozzaia, az minemű itallal ű termezeti zerint zokot elni, meg tamaztyak ez velekedeſt ſz: irasbeli peldaualis monduan: Nam, vgimond, az Chriſtus oldalabolis az kereztfan viz es ver folyamek ki, azert ittis az Chriſtus halalanak emlekezetire veheti az vizet az bornemiza ember. Vgian ezen velekedes chalta meg az ſzegeny papiſtakatis hogy az miſebē az bor kőzibe vizet onchenek. De nem tanulta ezt az Chriſtuſtul eggikkis: maſnak penig peldaiatul viſeltetuen nem illik ſenkinek az Sacramētomot Cafolni, Miskualni:

mert mikor Christus vrunk az Vegh vachorat zerzette vala, nem oluassuk hoǵ meg elegitőtte volna az pohartt.

Hogy penig az ű oldalabol viz es ver folt ki, az volt az vi teſtamentombeli ket ſacramentomnak erőſſege es valoſaga, az viz az bűnből valo ki moſodaſunknak fördőiet, az ver az fizeteſnek eleg tetelet atta előnkben. Erről mongya ſzent Agoſt. D. hogy az mi Sacramentomink az Chriſtus oldalabul foltanakki, Sz. Ianoſis ezen 1. Io. 5. ertelmet erőſsitti monduan. Ez á ki iűt viz es ver altal, tudni illik az Ieſus Chriſtus, nem viz altal chak, de viz es ver altal, es lelek az á ki bizonittya az leĕlket igaſſagnak lenni. mert harman vannak kik menyben tanubizonſagot teznek, azattya, az ige, es az ſzent lelek, es ez harom egy. Es harman vának kik bizonſagot teznek ez főldőnis, az lelek, az viz, es az ver, es ez harom eggyez. Latode hogy az ſz:

Ianos meg ielenti, hogy viz altal (mely az kereztſignek Sacramentoma) es ver altal, (mely az vr vachoraia) Iúth el. Ha te ôzue elegitended az vizet it az borral, es chak azon vachoranak Sacramentoma altal ielented el iútnek lenni, laſſad chak ha illike az ſzent kereztſeget onnan ki tekeztened.

Touabba ha iol megh roſtalod as ſzent Pal iraſat, byzonvara azon egy poharbol valo italt, es azon egy kenyerbôl valo etelt kiuan az hiuektûl. Ha te kûlôn italt adnal neki kûlômb pohart, nem de, nem ellene cheledednele az ſzent Pal iraſanak. Nem de nem ozlaſt chinalnale te ot â hol CHRISTVS egy teſte valo letelt kiuan?

Nemellyek azt felelik ez kerdeſre megis, chak, vgymond, ot allyon es

az ke-

az kenyeret vegye: az pohart penig chak Zaiahoz vigye ha nem izikis: Aual ielenche megh hogy az kerezтyenekkel eggyet ert, es az CHRISTVS erdemebŏl varia iduŏſſeget noha az bornak italat el nem tŭrheti termezeti.

Nem io ſenkinek arra igyekezni hogy Iſtenet megh akaria chalni: nemis illik az fŏlſeges Iſtentŭl zerzet Sacramentomokkal embernek az maga velekedeſe zerint iaczani, lŏlki dolog ez. Fogadom hogy chak az teſti dologbanis bannad te ha zomiuhoznal es az italt zadhoz nyuitanak de innod nem adnak. Nem aranzom bizony a fele chalogataſſal az gyomor megh elegedneiek, hanem inkab ingerlŏdneiek az zomiuhozaſra.

Auagy azt velede te atyamfia hogy Chriſtus nem tutta, megh nem gondolta, hogy ez vilagon ſok bor-

nemizak leznek? Tauul legyen az, hogy ű felőle igy gondolkodnank.

Bizonyara iol tutta, es iſmerte ű-ket, minek előtte ez vilagra lennenek: ű teremtette termezetyeket: ſőt vgyan ű röndeleſeből elnekis illyen itallal.

Hát miert nem tet az vr vachoraiaban emlekezetet az bornemizakrol kwlön, hanem minden emberek et az egy poharnak közleſere zoritot, monduan igyatok ebből mindnyaian, miert nem ielentette meg, hogy efelek kwlömb italt vegyenek hozzaiok az Sacramentomban?

Ezt

Ezt ketſegnekúl azert chelekőtte, mert ú teremtette úket, tuggya terme zeteknek ereiet, iol tutta hogy ninch oly nyomorult termezet ki egy chóp bort el nem birna, ű teremtette űket, ű tuggya az termezetet, nem hazud had ſenki ű ellene, mert ű meg mi ma gunknalis iobban tuggya mit bir el az mi termezetűnk ſmit nem bir.

Touabba az Iſten parancholattya hoz es zerzeſehez valo engedelmeis embernek vettetik it az probara. Hogy engednel az te vradnak Iſte nednek halalos dologban, hogy zen uednel halalt az ű hiti es vallaſa mel let, ha megh chak ſzadnak izit ſem a karod meg haboritani ű kedueiert?

Lam mikor valami nagy vrnak aua gy valamy feő renden valo embernek lakodalmaba hiuattatol, tiz, tizenket mer főldig el megy erőtte, ot az lakodalomban az aztalnal űlz ha

e felig

e felig kiuantatikis, az bor iuo emberek kőzőth, kik egy keueſſe chóndezen lakoznak migh nem zaioſulnak, de mihelen valamenire megh kezdnek ittaſodni, kialtnak, zaiognak, eggik az maſiknak zauat nem erti, az bort á hazban el duitik, ſok, hogy megh nem ihattya, az mellyen tőlti ala, ruhaiat el aztattya, az abrozt előtted mind el őtőzi borral, hozzad haiol veled bezel vgyan arczul őnt az nagy bor zaggal, noha mint az dőg oly bűdős, megis el tűrőd: Vegre nemellyket addig itattyak, hogy vgyan ottan megh nyuzza az rokat megh bornemiza Vram ſelyem dolmannyatis vegig hannya roka neſtel, Vgyan el tűtőd, zenueded, ſem meg nem betegűlz, ſem meg nem halz tűle. Annira el fogia vegre az bornak zaga es ereie az hazat, hogy iozan ember chak azaito előt el mennyenis, mint egy vtalatos dőg vgyan megh űti az bornak

zaga,

zaga, mas nap sem tiztul ki az hazbol, Az hordoba bunal, sem nyelhetned bornak nagyub bűzit el, mint it, de lam megis meg allod, megis el zenueded ez nagy vtalatossagokat, Ezt penig mind chak az egy emberi baratsagert miueled. Effele dolgoknak el zenuedese nehezeb egy chop bornal ezt el tűched az emberekert az ki nagyub es nehezeb dolog, az egy chop bort penig nem akarod Istened nek kedueiert es hitodnek erősségeiert el zenuedni.

Michoda kereztyenseg ez? kep mutatas chak.

Azt mondom azett hogy valamely bornemiza anni rezegesek kőzőt, az bornak ereiet el tűrheti, bizonyata az, az vr vachoraiaualis elhet, ha Istenenek hazudni nem akar, mert kőnnyeb egy chop bort meg emezteni, hogy nem anni bűzt el zenuedni.

Vgyan oda iarullyon azert minden

es ne

es ne egyebet ſem kűlőmben vegyen, hanem az mint es, mit az egez kereztyeni gyűlekezet vezen űis azt vegye hozza: hozza vegye penig, és valoba ellyen vele, ne kep mutataſſal, halólkeben kart nem akar vallani.

Ha peniglen oly bornemiza talaltatneiek ki az bornak zagat ſemmikeppen el nem zenuedhetneie, es azt mondana hogy egy chőp bortul meg halna ha inneiek. Iol le et en ſoha illyen bornemizat nem lattam: de ie erre megis azt felelem: Hogy az embet iol meg proballya magat, igé meg roſtallya termezetinek ereiet, Iſten előt ſenki vgy nem hazudhat, hogy el fődelezheſſe: Iduősſigebe iaro dolog ez mindennek. Ha tőkelletes vagy, ha ollyan termezeted vagyon, hogy az egy chőp bor teneked mereg gyanant vagyon, es aranzod hogy meg ólne tegedet egy chőp bornak itala, auagy halalos betegſigbe eitene, megh laſd

megis

megis mondom meg probald termezetedet, ha igy vagyon vgy mondom, halalt, merget, ne igyal magadnak, ne vezesd el eletedet, ne ved hozzad.

Hát mit chelekeggiem hogy bitömet meg pechetelliem?

Tanachom ez: Iaruly az Isten igeienek halgataſara, eletedet añak igazgataſahoz zabiad. Legy ielen az vr vachoraianak oztogataſaban, az kereztyeni gzűlekezetben (halehetſeges mindenkor) mutaſd megh az kereztyeni gyűlekezettel valo eggyeſſegedet, kőueſſed az te vradat Iſtenedet, ielenchmeg ahoz valo kez akaratodat higgyed az CHRISTVS IESVSnak halala altal valo iduőſſegedet, ezkeppen hittel egyed Chriſtuſnak teſtet es hittel igyad az ű veret, agy hálât Iſtennek az kőreztyeni gyűlekezettel eggyűt, es meny hazadhoz, dichiried az Iſtent.

Ne ved

Ne ved ſe chonkan, ſe hamiſſan, ſe meg Cafolua hozzad, mert az te vrad Iſtened zent es tizta, tiztelettel akar tizteltetni, mely tizteletnek, minden folyaſa chak az ij zentſeges rendeleſebol all.

Sup. pag. 136.

Ezt igen meg tanullyad, de magadat iol meg proballyad, hogy az Sacramentomnak nem az nem veheteſe karhoztattya az embert, hanem az nem vetele: Az az: nem azert karhozik ember hogy hozza nem iuthatot, nem vehette, vagy betegſege, vagy rabſaga, vagy termezetinek gyongeſege, auag itiletinek eretlenſege miatt: Hanem hogy meg vtallya es meg veti, vehetneie, es nem vezi: ez karhoztattya el az embert.

Fogſagaban vagye te az te termezetednek? nem vehetede hozzad az bottal? de meg laſd, Iſten hazug zolgat nem zeret, nem zenuedie termezeted ſemmikeppen el? Ne fely ſemmit, az

Vr iſten

Vr Isten el nem vet előle: Egyed hittel lelekben az Christus testet: igyad hittel az ű veret, ehez valo ahitatossagodat es zerelmedet ielench meg ielen leteddel embereknek lattara: nem vtalod meg, nem veted hatra az Sacramentomot, noha termezetednek erőtlen volta nem tűrheti az bornak testi vetelet, de lőlkődnek vidam eluenkedese, hizik az Christus Iesusnak testeből es vereből.

Illyen modon elnek Christus testeuel es vereuel az rabokis kik poganiok fogsagaban vannak: elnenek az Sacramentommal, de foglyok, nem iarulhatnak oda, kezűlettyők, zeretettyők vagyon: bannyak hogy nem vehetik: nem vtalatbol nem vezik, sem meg vetesből, hanem ketelensegnek tartoztatasabol: hiznek es varnak iduősseget CHRISTVS IESVS erdeme altal Istentűl, igy ezik zegenyek űkis Christus testet es igy izzak az ű veret.

AZ VR VACHORAI.

Ezt ioualuan ſz. Agoſt. Doctoris mongya. Crede & manducaſti, azaz, higgyed es etted. Chriſtus Vrunkis, Ioan. 6. Qui credit in me, habet vitam æternam: azaz, à ki hizen en bennem ŏrŏk eleti vagyon. Mely ŏrŏk eletet aggyon az my Vrunk IESVS CHRISTVSnak erdemeiert az atya Iſten minden hiueinek, kik az ŭ Segitſeget buzgo remenſiggel variak, es niſſa meg ziuŏket az igaz errelemnek kŏueteſere, Amen, Amen.

(.·.)

FINIS.

ADMONITIO AD Lectorem.

MInden időben voltanak az igaſſagnak haborgatoi kik altal az pokolbeli ordóg az ű merget az Iſtennek valaztottira ſzarmaztatta, mert igen irigli az my Iſten előt valo kedues voltunkat, De az kegyelmes Iſten az ű gonduiſelő hatalmaſſagaual annira ellene allot hogy mikor legh inkab dűhőſkődőt, akkor nilatkozot az Iſtennek igeieis nyluabban ki, az ördőgnek es az ű tagia inak ellene vannak maſtis az Satannak ollyan tagyai kik valahol meg erthetik hogy az Iſtennek igeie terűlni akar, es az igaſſagnak iſmereti neuekedik mind kezzel labbal azon vannak mikeppen

le nyomhaſſak es el olthaſſak: mint ez ellenis tamattanak, es titkon el temetni akartak, hogy az ũ hamis velekedeſek inkab megh allana, azt hirdetuen ez kõnyũ felõl hogy az ſzent iras ellen tanitana, maga megh zemekkel ſem lattak, megis alaztak: De ezeket az hatalmas Iſten megh chalatkoztatta remenſegekben megh zegyenitti igekõzettyõkben, es vgyan veghez vizi az ũ igaſſaganak ki ielenteſét tõkelleteſſegben.

The kereztyen oluaſo azert vigyaz effelek ellen hogy megh ne idegenitſenek es reſtichenek tegedet az igaſſagnak tudakozaſaban az ũ ſok hamis chathogaſokkal, oluaſd meg vegig ez kõnyuet es megh latod meltatlanſagat Zugolodaſaknak.

Igy haborgatta az Apoſtalokat az Hieruſalemi pharifæuſoknak ſerege, karom

romluan az Istennek igeiet, de azert az hiueket az Vr Isten megh tartotta ellenek az igasságnak vallasaban: Isten aggyon nekedis z. lelket. es az igasságnak kőueteseben valo tőkelleteſſeget, Amen.

AZ HYV OLVASÓNAK Istennek keduet es bekeſſeget.

Iollehet eleget vigiaztunk, hogy valahol az nyomtatasban valami vetek ne esnek, de meg is valami keues tőrtint, mellet nyomtataskor, eszűnkbe, nem vettűnk, hanem az vtan, a mellyeket im meg, iegzettűnk. Ha kedig valamit ezeknek fölőtte talalandasz abbol bochanatot kerűnk, tűled io szerető attyamfia kőrőztyen valaki, ez kőnyuechket oluasſod.

A minemű vetkek kedig tőrtentenek, azokat igy igazeithatod meg. Azelső szam iegző bőtű a leuelre mutat: az vtan az A, az leuelnek első reszere: az b: masikra.

Az kőuetkőző szam iegző bőtű kedig, verſre. Leg előszer azert ved eszedbe kőniű

nyomtato vetet az paginaknak ſzamban, es 42. leueltul fogua 75, leuelig tituluſſaban holot nyomtatta az Sacramentomokrul te oluaſd az Vr Vachoraiarul, paginaknak kedig mutato helekre, hol talalod in Margine ſupra vagy infra, minden locuſt talalod elöb egy leuelell auagy vtol, megh nyomtattatat.

Egyeb vetkek kediglen ſzam ſzerint ezek: 2. b. 2. logiakozik oluaſd fogiatkozik. 7. b. 3. laſt ol: laſd. 8. A, 7. Vtania ol: vtanna. b. 16. rezik ol: teczik. b. 17. es ol: ez. 10. b. 7. mind ol: mint. 14. b. 9. iouak ol: ionak: 40. b. 10. mongynk oluaſd mongyunk. 15. b. 7. főligetűl oluaſd főlſigetűl, 16. b. 21. minekuk oll: minekunk. b. 22. Chriſtuſa ol: Chriſtuſra, & 23. Chriſtuſa ol: Chriſtuſra. 20. A. 19. hiutalt ol: hiuatalt. 22. A. 23. madaſoknakis ol: mondaſoknakis. 24. A. 1. Hyzonittya ol: bizonittya, 27. b. 3. accepit ol: accipit. 29. b. 7. kűlő ol: kűlſő. 32. a. 7. vguan ol: vgyan. 32. a. 13. leaninak ol: leanianak. b. 1. mondza ol: mondgya: 43. a. 5. otuendetes ol: őruendetes. 44. b. 22. okaerr ol: okaert. 46, b. 9. kogy ol: hogy. 48. b. 4. eo, ol: en. 54. b. 3. Methonymia, ol:

Synec-

Synechdoche, 55. A. 11. iuatatnak ol: hiuatatnak. A. 20. Vachoſaia: ol: vachoraia. 57. A. 13. gyarant ol: egyarant. 60. b. 25. hőzőnſeges ol: kőzőnſeges. 63. b. 23. nnueről: ol: neueről, 64. A. 9. vallyak ezeh ol: vallyak ezek, 73. A. 1. nemuben ol: neuemben. 74. b. 7. as ol: es 70. b. 11. veto ol: vero. 87. A. 10. emberſegenek, ol: emberſegenel. 89. a. 1. mondatunk ol: mondaſunk, b. 9. peldanul ol: peldauul. 96. b. 15. embetſegenek ol: emberſegenel, 99. a. 2. vuőn ol: vnőn. b. 23. datia ol: datis. 100. b. 19. keőyernek ol: kenyernek, 105. 20. kiuulz ol: kiuűl. 107. A. 8. el, ol: hel. 111. b. 13. zezint ol: zerint. 112. a, 2. biznyara, ol: bizonnyara, 113-a. 9. emberekdek, ol: embereknek, 116. a. 7. igeknek, ol: egeknek. 120. a. 1. ekőitetőt, ol: ekeſitőt. 130. a. 22. kanem ol: hanem. b. 20. tanta ol: tantæ. 150. b. 13. el tutőd, ol: el tűrőd. 151. a. 9. tuched ol: turhed. Egyeb vetek nem igen vagyon, mellyet megh kellene iegezny, mert ha melly vagyon is, ahar ki ő magatul megh igazeithattya. Elly azert ezzel kerezteen ember, es dicherd az Vr Iſtent, az ű ſzent Fya altal. Amen:

nyomtato ve
42. leueltul fo
lot nyomtatt
uaſd az Vr V
mutato helek
vagy infra,
leuelell auagy
Egyeb v
zek: 2. b. 2.
7. b. 3. laſt ol
na, b. 16. re
10. b. 7. min
ionak: 40.
gyunk. 15. b
16. b. 21. mi
Chriſtuſa ol:
Chriſtuſra, ac
22. A. 23. ma
24. A. 1. Hyz
accepit ol: acc
32. a. 7. vguan
ol: leanianak.
43. a. 5. otuen
okaerr ol: oka
48. b. 4. eo, o

TIFFEN Color Control Patches © The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Centimetres
nches

Synechdoche, 55. A. 11. iuatatnak ol: hiuatatnak. A. 20. Vachoſaia: ol: vachoraia. 57. A. 13. gyarant ol: egyarant. 60. b. 25. hőzőnſeges ol: kőzőnſeges. 63. b. 23. nnueről: ol: neueről, 64. A. 9. vallyak ezeh ol: vallyak ezek, 73. A. 1. nemuben ol: neuemben. 74. b. 7. as ol: es 70. b. 11. veto ol: vero. 87. A. 10. emberſegenek, ol: emberſegenel. 89. a. 1. mondatunk ol: mondaſunk, b. 9. peldanul ol: peldauul. 96. b. 15. embetſegenek ol: emberſegenel, 99. a. 2. vuőn ol: vnőn. b. 23. datia ol: datis. 100. b. 19. keőyernek ol: kenyernék, 105. 20. kiuulz ol: kiuűl. 107. A. 8. el, ol: hel. 111. b. 13. zezint ol: zerint. 112. a, 2. biznyara, ol: bizonnyara, 113-a. 9. emberekdek, ol: embereknek, 116. a. 7. igeknek, ol: egeknek. 120. a. 1. ekőitetőt, ol: ekeſitőt. 130. a. 22. kanem ol: hanem. b. 20. tanta ol: tantæ. 150. b. 13. el tutőd, ol: el tűrőd. 151. a. 9. tuched ol: turhed. Egyeb vetek nem igen vagyon, mellyet megh kellene iegezny, mert ha melly vagyon is, ahar ki ő magatul megh igazeithattya. Elly azert ezzel kerezteen ember, es dicherd az Vr Iſtent, az ű ſzent Fya altal, Amen;

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

